

ปัจจัยการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ชัชสิทธิ์ จันตาโลก

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

สิงหาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ปัจจัยการพัฒนาคณาภพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ชัยสิทธิ์ จันตาโลก

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
สิงหาคม 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีวิทยาลัยการศึกษา ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้า
ด้วยตนเอง เรื่อง “ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย” เห็นสมควรรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา ของมหาวิทยาลัยพะเยา

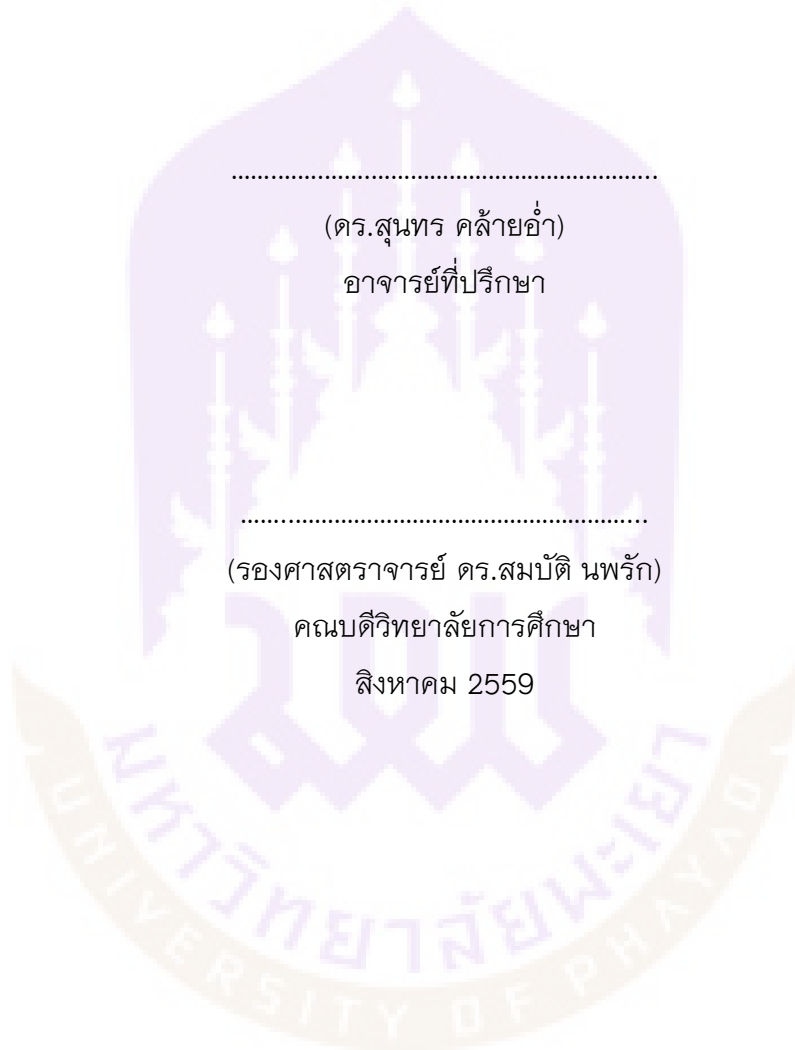
.....
(ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัก)

คณบดีวิทยาลัยการศึกษา

สิงหาคม 2559

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งให้ความเมตตา ช่วยเหลือ ให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการศึกษา จนทำให้การศึกษาดังนี้ มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ตลอดจนคณะกรรมการ ที่ได้ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

หากการศึกษาในครั้งนี้มีสิ่งใดขาดตกบกพร่องหรือมีความผิดพลาดประการใดผู้ศึกษาต้องขออภัยเป็นอย่างสูงในข้อบกพร่องและความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการบริหารการศึกษาต่อไป

ชัยสิทธิ์ จันตาโลก

เรื่อง: ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ผู้ศึกษาค้นคว้า: ชัยสิทธิ์ จันตาโลก การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา,
2559

อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเพื่อศึกษา
ปัญหาและเสนอแนะของครูที่มีต่อปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา
ประกอบด้วย ครู โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
จังหวัดเชียงราย จำนวน 451 คน จากนั้นผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางกำหนด
ขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 212 คน
เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบปลายเปิดในการเก็บ
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย
ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ ดังนี้ สูงสุด ได้แก่ ด้านชุมชน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่
ด้านครู อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้เรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้ปกครอง อยู่ใน
ระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก
ตามลำดับ

จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของครู พบว่า ด้านผู้บริหาร มีความเป็นกันเองและ
มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียน ข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้บริหารควรสร้างศรัทธาเป็นที่ยอมรับให้กับ
บุคลากรทุกฝ่าย ด้านครู พบว่า ครูรุ่นใหม่ขาดประสบการณ์ในการสอนทางวิชาการและคุณลักษณะความเป็นครู
ข้อเสนอแนะ พบว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการอบรม แลกเปลี่ยน และสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้
ด้านผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองขาดความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ข้อเสนอแนะ พบว่า
สถานศึกษาควรมีการจัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนควรพัฒนาความสามารถทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารให้มากขึ้น
ครู ควรนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้
การแก้ปัญหาเป็นระบบ ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ควรพัฒนาแหล่งค้นคว้าห้องสมุด จัดหาหนังสือ สื่อ และ
แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนที่ทันสมัย และเพียงพอ ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรส่งบุคลากรเข้ารับ
การประชุมสัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านชุมชน พบว่า ขาดการเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้
ความสามารถในท้องถิ่นมาร่วมในการให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ควรจัด
หลักสูตร หรือการเรียนการสอน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน
ให้ผู้เรียนได้เรียนเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนของตน

Title: FACTORS OF EDUCATION QUALITY IN SECONDARY SCHOOL SECOND SUBGROUP UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 36 CHIANG RAI PROVINCE

Author: Chaisit Jantalok, Independent Study: M.Ed. (Educational Administration),
University of Phayao, 2016

Advisor: Dr.Sunthon Khlaium

Keywords: Education Management, Education Quality

ABSTRACT

This study aims to study the level of factors to improve the quality of education and to study the problem and suggestion from teacher about Factor of Education Quality in Secondary School Second Subgroup under the Secondary Educational Service Area Office 36 Chiang Rai province. The population in this study are 451 teachers in Secondary School Second Subgroup under the Secondary Educational Service Area Office 36 Chiang Rai, then the researcher determine sample size by opening Tables of Samples by Krejcie & Morgan (1970) get 212 teachers for sample. The questionnaire were multiple choice questions with rating scale and open-ended questions to collect the data. Statistics used were frequency, percentage, average, and standard deviation. Results of the study as follows:

The study found that the opinions of teachers on the quality of school education, secondary subgroup 2 Office Area Secondary Area 36 Chiang Rai in the overall level of the highest average is factor of The Community, followed by factor of The Teacher at a high level, factor of The Students at a high level, factor of The Parents at a high level, factor of The Environment at a high level and factor of The Manager at a high level but had the lowest average

The study result showed of the problems and suggestions from teachers. In factor of The Manager found that the manager and teacher have a good relationship but suggestions found faith leaders should be acceptable to all of teachers. In factor of The Teacher the new teachers lack the expertise to teach the technical features. Suggestions found teachers should provide training, exchange and networking knowledge. In factor of The Parents found that parents miss understanding of participation in education suggested that schools should be held to raise awareness for parents to be involved in the education. In factor of The Students found that the students should develop the ability to communicate, the teacher should be used in the research process, classroom solutions to solve learning problem. In factor of Environmental resources that should develop media library books and resources about studying modern and adequate. suggestions found should send staff to attend the meeting of Environmental in School sometimes. In factor of The Community found that the lack of opportunity for knowledge local talent to suggestions in the lesson plans. The Parents should have participate in the course or teaching activities. In accordance with the needs of the community and the students should have learned everything about their community.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
สภาพทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย.....	7
แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ.....	13
ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา.....	20
มาตรฐานคุณภาพการศึกษา.....	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
สรุปกรอบแนวคิด	70
3 วิธีดำเนินการวิจัย	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	72
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ...	77
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย.....	79
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและเสนอแนะของครูที่มีต่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย	86
5 บทสรุป	90
สรุปผลการวิจัย	90
อภิปรายผลการวิจัย.....	96
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	112
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย.....	113
ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียนที่เก็บข้อมูลในการวิจัย	114
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	115
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	124
ภาคผนวก จ ตารางแสดงการวิเคราะห์หาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา.....	126
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	127

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กปีการศึกษา 2546-2553	11
2 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	77
3 แสดงปัจจัยการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้บริหาร	79
4 แสดงปัจจัยการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านครู.....	80
5 แสดงปัจจัยการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้ปกครอง	81
6 แสดงปัจจัยการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้เรียน	82
7 ปัจจัยการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านสิ่งแวดล้อม	83
8 แสดงปัจจัยการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านชุมชน	85
9 แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อปัจจัยการพัฒนา คูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม.....	86
10 แสดงรายชื่อโรงเรียนที่เก็บข้อมูลในการวิจัย.....	114
11 แสดงผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC).....	124

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรวยแห่งประสบการณ์.....	41
2 การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	48
3 ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism).....	56
4 รูปข้อสังเกตสิ่งแรก	57
5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	71

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน ผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ เพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจะต้องร่วมมือกันกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อให้วิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษาบรรลุผล อาจเลือกจากยุทธศาสตร์โดยยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา มาพัฒนาและกำหนดเป็นเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนในที่สุด (อานนท์ ถิ่นภูเขียว, 2557, หน้า 131) แต่ที่ผ่านมามีคุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่พอใจของสังคม เด็กวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ความไม่สัมพันธ์กันระหว่างค่าตอบแทนครูที่สูงขึ้น กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้นแสดงให้เห็นว่าการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา ยังให้น้ำหนักกับการพัฒนาคุณภาพน้อยเกินไป ส่วนการพัฒนาครูก็ยังขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง และด้านสถานศึกษาพบว่า มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จากสภาพดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 6)

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา นอกจากจะมีการจัดระบบที่ดีแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียน เพราะคุณภาพผู้เรียนนั้นส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษา ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี จากคุณลักษณะดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนไว้ 8 มาตรฐาน 32 ตัวบ่งชี้ เพื่อให้โรงเรียนได้ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพตามขั้นตอน การดำเนินงานพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไป สถานศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ

โดยการพัฒนาให้สถานศึกษาดีและมีคุณภาพต้องมีการพัฒนาความเข้มแข็งของผู้บริหาร บุคลากร การบริหารจัดการ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (ประวิตา มีเปี่ยมสมบุรณ์, 2554, หน้า 2-3) คุณภาพการศึกษาเป็นหัวใจของความสำเร็จของนโยบาย การศึกษา หัวใจของคุณภาพการศึกษาอยู่ที่โรงเรียน การแก้ไขคุณภาพการศึกษาได้รับความสนใจ และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้คำว่าปฏิรูปการศึกษา ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน พัฒนาคูรู้ พัฒนาการมีส่วนร่วม กระจายอำนาจสู่ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ตระหนักในความสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 รวมถึง ในสถานศึกษาได้ปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม และ ใช้ความหลากหลายด้านกิจกรรมการเรียนการสอน แต่นักเรียนยังมีปัญหาพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ การพัฒนาคุณภาพนักเรียนจะไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงให้โรงเรียน เป็นที่สร้างการศึกษาที่มีคุณภาพได้ เมื่อโรงเรียนไม่มีคุณภาพนักเรียนก็จะมีคุณภาพ และ เมื่อนักเรียนไม่มีคุณภาพ การศึกษาก็จะไม่มีคุณภาพตามไปด้วย (ฐิติพันธ์ สอนพุด, 2552, หน้า 1)

จากที่กล่าวมาข้างต้นการพัฒนาสู่คุณภาพการศึกษา เหตุปัจจัยต่าง ๆ นำไปสู่ ความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งขับเคลื่อนไปสู่การมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและ ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจโดยไม่มีการควบคุมอาจก่อให้เกิดความเสียหาย และ นำไปสู่การถดถอยของคุณภาพการศึกษาโดยรวมได้ ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าเยาวชนของ ชาติจะได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดมาตรฐาน การเรียนรู้ขึ้น เพื่อเป็นเกณฑ์กลางที่ใช้ในการเทียบเคียง ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาแต่ละแห่ง มาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์คุณภาพสำคัญที่บ่งชี้ถึงระดับความรู้ ความสามารถที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่คาดหวัง หรือจุดหมายไว้อย่างชัดเจน ว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนทุกคนรู้และปฏิบัติได้ในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (รุ่งนภา นุตราวศ์, 2552, หน้า 1-2, สื่อออนไลน์) คุณภาพการการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระบบการจัดการ และการบริหารงาน ให้ครอบคลุมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้คุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งมีการวางแผนพัฒนา จุดเด่นในด้านผู้เรียนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน มีสุขนิสัย สุขภาพกายและ สุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา มีทักษะในการทำงาน

รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง
 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 ผู้บริหารมีความชัดเจนในการบริหารจัดการและพัฒนา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
 โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
 จังหวัดเชียงราย ให้มีคุณภาพการศึกษาที่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้
 ของกระทรวงศึกษาธิการ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
 โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
 จังหวัดเชียงรายใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านผู้ปกครอง ด้านผู้เรียน
 ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชน ทั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวมาปรับปรุงและ
 พัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ให้มีคุณภาพการศึกษาที่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา
 มาตรฐานการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นไปตามความต้องการของชุมชน สังคม และ
 โรงเรียนมัธยมศึกษาอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและเสนอแนะของครูที่มีต่อปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 ของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
 จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
 มัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัด
 เชียงราย โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูผู้สอน ของโรงเรียน
 มัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
 จังหวัดเชียงราย จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 451 คน

2. จากนั้นผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครูผู้สอน ของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย โดยวิธีการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 212 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษา ปัจจัยการพัฒนาคณาชีพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย โดยมีปัจจัยทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านผู้ปกครอง ด้านผู้เรียน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยทำการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย จำนวน 11 โรงเรียน ประกอบไปด้วย โรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม โรงเรียนแม่สรวยวิทยาคม โรงเรียนป่าแดดวิทยาคม โรงเรียนแม่จ้อวิทยาคม โรงเรียนดอยงามวิทยาคม โรงเรียนนครวิทยาคม โรงเรียนพานพิทยาคม โรงเรียนพานพิเศษพิทยา โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม โรงเรียนวาวีวิทยาคม และโรงเรียนแม่ลาววิทยาคม

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษา โดยมีระยะเวลาตั้งแต่ เดือนสิงหาคม 2558 ถึง เดือนมิถุนายน 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัจจัยการพัฒนาคณาชีพการศึกษา หมายถึง สาเหตุ หรือสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพล หรือผู้ที่มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาคณาชีพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านผู้สอน ด้านผู้ปกครอง ด้านผู้เรียน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชน

ด้านผู้บริหาร หมายถึง วิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการบริหารการศึกษาของโรงเรียน และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้กับคณะครูในโรงเรียน ความเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการศึกษา ดัชนีภาพ การรับฟังความคิดเห็น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียน ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามารถในการนำครู ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สามารถมอบหมายงานหน้าที่ให้แก่ผู้ร่วมงานตามความรู้ความสามารถ

ด้านครู หมายถึง ผู้สอนที่มีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู รู้จักใช้การสนทนาอย่างสร้างสรรค์ เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง ปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง มีการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน สามารถจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน สอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ดำเนินถึงการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน เป็นผู้ปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับผู้เรียน มีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้

ด้านผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่ช่วยเหลืออุปการะผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษา ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา สามารถประเมินความพึงพอใจในกระบวนการสอนของครูผู้สอน สถานศึกษามีการจัดสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองทราบโดยช่องทางที่หลากหลาย ทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการด้านต่างๆของสถานศึกษา

ด้านผู้เรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสาร เพื่อพัฒนาตนเอง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และเป็นพลเมืองดีของชาติ เป็นผู้ธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักศาสนา เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ

ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ภายในสถานศึกษา เช่น สื่อเครื่องมือในการเรียนการสอนที่ทันสมัย อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอ อาคารเรียน อาคารประกอบ มีความแข็งแรง มั่นคง มีห้องสมุดมีหนังสือ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย ห้องคอมพิวเตอร์พร้อมปฏิบัติการเพียงพอต่อการเรียนการสอน ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษาที่ทันสมัย ห้องจริยธรรม โรงอาหารเพียงพอสำหรับนักเรียน และห้องประชุมต่าง ๆ เพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอน

ด้านชุมชน หมายถึง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีเจตคติที่ดีในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน การจัดกิจกรรมที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ คณะครู ผู้ปกครอง หน่วยงานต่าง ๆ มีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ทักษะด้านต่าง ๆ

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย
2. เป็นข้อมูลในการตัดสินใจให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย จึงเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย
  - 1.1 การบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา
  - 1.2 สภาพปัญหาทางการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย
2. แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
3. ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  - 3.1 ปัจจัยด้านผู้บริหาร
  - 3.2 ปัจจัยด้านครู
  - 3.3 ปัจจัยด้านผู้ปกครอง
  - 3.4 ปัจจัยด้านผู้เรียน
  - 3.5 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม
  - 3.6 ปัจจัยด้านชุมชน
4. มาตรฐานคุณภาพการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปกรอบแนวคิด

สภาพทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ในเขตจังหวัดเชียงราย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 เฉพาะกลุ่มย่อยที่ 2 จากทั้งหมด 4 กลุ่มย่อย มีจำนวนโรงเรียน ทั้งหมด 11 โรงเรียน ประกอบด้วย

โรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม โรงเรียนแม่สรวยวิทยาคม โรงเรียนป่าแดดวิทยาคม โรงเรียนแม่ฮ่อง
วิทยาคม โรงเรียนดอยงามวิทยาคม โรงเรียนนครวิทยาคม โรงเรียนพานพิทยาคม โรงเรียน
พานพิเศษพิทยา โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม โรงเรียนวาวีวิทยาคม และโรงเรียนแม่ลาว
วิทยาคม ซึ่งทุกโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 ของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่บังคับใช้ทั่วประเทศ มีการกำหนด
ตัวชี้วัด สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้อย่างชัดเจน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 เชียงราย

ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553
และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 และ
พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ได้ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นั้น ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 28 เป็นหน่วยงานที่ได้รับการประกาศให้มีขึ้นตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาดังกล่าว
โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่
ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546
กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการ ภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
พ.ศ. 2546 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2553 และกำหนดอำนาจหน้าที่ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษ
มัธยมศึกษา พ.ศ. 2553 ดังนี้

(1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา
ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและ
ความต้องการของท้องถิ่น

(2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงาน
ในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ
รวมทั้ง กำกับ ตรวจสอบ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน ดังกล่าว

(3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษา

(4) กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และในเขตพื้นที่
การศึกษา

(5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษา

(6) ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้ง ทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัด และพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(7) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา

(8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

(9) ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขต พื้นที่การศึกษา

(10) ประสาน ส่งเสริม การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน ด้านการศึกษา

(11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไป กับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

(12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้มอบหมาย

การบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 1) มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ แนวทางการประเมิน คุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน และเกณฑ์มาตรฐานด้านปริมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งแนวทางการประเมินด้านคุณภาพนั้น จะนำไปใช้ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เป็น ความจำเป็นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนเกณฑ์มาตรฐานด้านปริมาณนั้น นำเสนอไว้ เพื่อให้โรงเรียนได้ทราบถึงเกณฑ์การจัดสรรต่าง ๆ ที่ควรจะเป็น โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญ ครอบคลุมกลไกการบริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ซึ่งในด้านการบริหาร วิชาการ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการ รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 เช่นเดียวกัน และในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา ระบุไว้ใน

มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน และ กระบวนการจัดการศึกษา อย่างชัดเจน สรุปได้ว่า บทบาทสำคัญของสถานศึกษาต้องยึดหลักตอบสนองต่อผู้เรียน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอน ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เหมาะสมกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน มุ่งเน้นประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติและพฤติกรรม การเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม วัตถุประสงค์และประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับระดับ และรูปแบบการจัดการศึกษา

หากเปรียบเทียบงานแผนงานเป็นสมอเป็นแผนที่ เป็นเข็มทิศของชีวิต งานวิชาการก็คือ หัวใจของสถานศึกษา ที่มีความสัมพันธ์กับงานแผนอย่างแยกกันไม่ได้การจะบริหารงานวิชาการ ให้ประสบผลสัมฤทธิ์ต้องตระหนักว่าหัวใจของการจัดการศึกษาคือผู้เรียน หากจะดูว่า งานวิชาการโรงเรียนใดเป็นอย่างไรได้จากผู้เรียนในโรงเรียนนั้น ๆ

การบริหารวิชาการเป็นงานที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน เพราะวิชาการจะช่วยพัฒนาสติปัญญา ความนึกคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณค่า ในสังคม ดังนั้น งานวิชาการจึงถือว่าเป็นงานสำคัญงานหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน การบริหารวิชาการจะดีมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครู จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และเข้าใจในเรื่องการบริหาร การศึกษา เข้าใจจุดมุ่งหมายของหน่วยงาน และเข้าใจหลักการบริหารวิชาการเป็นอย่างดี

พชรพงศ์ ตรีเทพา (2554, หน้า 103) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ คือ กำหนดโครงสร้างการบริหารเป็น 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มงานมีรองผู้อำนวยการ โรงเรียน 1 คน และผู้ช่วยผู้อำนวยการ 1 คน ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลติดตามงานแต่ละกลุ่มงาน มีการกำหนดภาระงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และผู้รับผิดชอบชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครองและครู มูลนิธิ และเครือข่ายผู้ปกครองส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของโรงเรียน มีปัญหาในการบริหารและ แนวทางแก้ปัญหาของโรงเรียน ดังนี้ คือ 1) จำนวนผู้เรียนที่มากเกินไป แก้ปัญหาโดยบริหารจัดการแบบโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ และมีการกระจายอำนาจการบริหาร 2) บุคลากร ไม่เพียงพอ แก้ปัญหาโดยการจ้างครูที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ 3) งบประมาณไม่เพียงพอ แก้ปัญหาโดยการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน 4) ความคิดเห็นที่แตกต่างกันของผู้ปกครอง ผู้เรียน และครู แก้ปัญหาโดยชี้แจง ประชาสัมพันธ์ให้ทุกส่วนเข้าใจ ตรงกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการดำเนินงานยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ โรงเรียนขนาดเล็กยังคงใช้งบประมาณและทรัพยากรที่ไม่คุ้มค่าและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการทดสอบระดับชาติ ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ประกอบกับโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กคงมีสัดส่วนค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กปีการศึกษา 2546–2553

ปีการศึกษา	จำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก	ร้อยละ
2546	10,877	33.23
2547	11,599	35.88
2548	12,269	37.94
2549	12,828	39.73
2550	13,518	41.90
2551	13,915	43.73
2552	14,056	44.63
2553	14,397	45.82

2. สัดส่วนครูต่อผู้เรียน โดยเฉลี่ย 1:12.46 (ระดับประเทศ 1:19) (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2553)

3. จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 7,280 โรงเรียน (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2551)

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงเป็นไปได้ว่า ต้องคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบโรงเรียน รวมไปถึงการเดินทางที่สะดวกมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกมากขึ้น ดังนั้น การบริหารวิชาการจึงเป็นหัวใจหลักของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือกล่าวคือ การดำเนินงานทุกชนิดในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด โรงเรียนในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีหน้าที่และภารกิจโดยตรงในการจัดการศึกษา มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ นำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมีคุณค่า และมีศักดิ์ศรี

สภาพปัญหาทางการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกันใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความพร้อมทางปัจจัยของโรงเรียน และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนซึ่งในกลุ่มย่อยที่ 2 เองมีโรงเรียนมัธยม ขนาดกลาง และขนาดเล็กหลายโรงที่ประสบกับปัญหานี้ ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน โดยรวมในกลุ่มย่อยที่ 2

1. ด้านการบริหารจัดการ

การจัดการศึกษาในอดีต รัฐบาลมุ่งเน้นการจัดตั้งโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่ เพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าเรียน แต่ในปัจจุบันความจำเป็นดังกล่าวได้ลดลง ประกอบกับประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ตอนต้น ดังนั้น จึงทำให้มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวมีอัตราส่วนครูต่อผู้เรียน ผู้เรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าใช้จ่ายต่อผู้เรียน 1 คน สูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนขนาดเล็กอีกจำนวนหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น พื้นที่ห่างไกล ความเจริญ พื้นที่บนภูเขาสูง บนเกาะ ชายขอบของประเทศ เป็นต้น ซึ่งผู้เรียนในโรงเรียนลักษณะดังกล่าวมีปัญหาในการเดินทางไปเรียน ทั้งโรงเรียนยังขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียนซึ่งมีบริบทที่ต่างไปจากโรงเรียนขนาดอื่น ๆ ส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษา ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

2. ด้านการเรียนการสอน

ในด้านการเรียนการสอนนั้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้น และผู้เรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลา และเต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำนวนหนึ่งต้องปฏิบัติ ทั้งในสังกัดเดียวกันและจากต่างสังกัด หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย ซึ่งในท้ายที่สุดก็ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย

3. ด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน

ในการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนที่ผ่านมาได้ใช้เกณฑ์การจัดสรรหลาย ๆ เกณฑ์ ซึ่งขนาดโรงเรียนก็เป็นเกณฑ์หนึ่งในการจัดสรรเนื่องจากมีการคำนึงถึงประสิทธิภาพ

ในการใช้จ่ายงบประมาณ ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง เป็นจำนวนน้อย สภาพอาคารเก่า ชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากก่อสร้างมาเป็นเวลานาน คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ยังมีไม่เพียงพอ โรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชนได้มากนัก เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนดังกล่าวมีความยากจน สำหรับตัวป้อนด้านผู้เรียนนั้น พบว่า ผู้เรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ที่ผ่านมาจนถึงแม้ว่าจะมีตัวแทนของชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็ตาม แต่บทบาทของคณะกรรมการดังกล่าวยังมีไม่มากนัก และหากกล่าวถึงการประสานงานกับหน่วยงานองค์กรอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชนด้วยแล้ว เกือบจะกล่าวได้ว่ามีน้อยมาก หรือไม่มีเลย ในบางพื้นที่ ชุมชน ผู้ปกครอง มีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานได้เท่าที่ควร

แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นด้วยการจัดการศึกษาอบรมขององค์การวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80(3) ได้บัญญัติให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ และทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้ง ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดบทบัญญัติที่ถือเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ทั้งในเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหาร

และการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะในหมวดที่ 2 ว่าด้วย สิทธิและหน้าที่ ทางการศึกษาที่กำหนดให้การศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) เป็นแผนระยะยาว ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีวัตถุประสงค์และแนวนโยบาย ดังนี้

1. พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบาย
  - 1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา 2) ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง 3) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร 4) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและร่วมมือกับนานาประเทศ 5) พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก 6) ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรมและคุณภาพชีวิตที่ดี

2. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้มีแนวนโยบาย

1) ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 2) ส่งเสริมสนับสนุน เครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา เป็นวิถีชีวิต อย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต 3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และสร้างกลไกการนำ ผลการวิจัย ไปใช้ประโยชน์

3. พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคม คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย 1) พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ โดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษา 4) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจน บริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และ เพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกับ กับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

คุณภาพการจัดการศึกษาที่ผ่านมา

ที่ผ่านมาคุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่พอใจของสังคม เด็กวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งจากผลการสอบ ในปีการศึกษา 2553 พบว่า คะแนนเฉลี่ย ในทุกระดับชั้นของวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ ลดลงจากปี การศึกษา 2552 และมาตรฐานความสามารถยังได้คะแนนต่ำในเรื่องของการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจาร์ณญาณและความคิดสร้างสรรค์ สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (Trends in International Mathematics and Science Study: TIMSS) ในปี 2550 พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ 441 คะแนน และวิชาวิทยาศาสตร์ 471 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ ซึ่งเป็นการประเมินทุก 4 ปี รวมทั้ง ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของ The Programme for International Student

Assessment (PISA) ที่ประเมินจากผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับหรือกลุ่มอายุ 15 ปี ก็พบว่า คะแนนเฉลี่ยยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีความสามารถและสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ในด้านการผลิตครู คุณาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถและมีปริมาณที่เพียงพอ เนื่องจากนโยบายการจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐรวมทั้ง การใช้มาตรการจูงใจให้ข้าราชการเกษียณอายุราชการก่อนกำหนดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ทำให้สูญเสียอัตราครูไปจำนวนหนึ่ง อีกทั้งบัณฑิตครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์บางส่วนที่จบการศึกษาแล้วไม่เป็นครู ครูสอนไม่ตรงวุฒิ และการขาดแคลนครูในบางพื้นที่ทำให้เกิดความขาดแคลนครูในภาพรวม ในขณะที่ครูสายวิชาชีพส่วนมากขาดประสบการณ์ในสถานประกอบการ อีกทั้งครูยังมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากภาระงานสอน ประกอบกับในด้านการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่วิชาชีพครู พบว่า ผู้เลือกคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เป็นอันดับท้าย ๆ ส่วนการพัฒนาครูก็ยังขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง และด้านสถานศึกษา พบว่า มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จากสภาพดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

ความทั่วถึงในการให้บริการการศึกษาที่ผ่านมา

กระทรวงศึกษาธิการได้ขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทำให้มีผู้ได้รับการศึกษาเพิ่มจำนวนมากขึ้นในแต่ละระดับการศึกษา ดังนี้

ระดับการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้กับเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการสามารถจัดการศึกษาในระดับนี้ในระบบโรงเรียน ปี การศึกษา 2552 จำนวน 1,780,074 คน คิดเป็นร้อยละ 74.33 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี (จำนวน 2,394,796 คน) เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ที่ครอบคลุมถึงระดับการศึกษาปฐมวัย

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 49 ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรมความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐานโดยเน้นการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น มีทักษะชีวิตและสามารถแก้ปัญหาได้ ในปี การศึกษา 2552 สามารถจัดการศึกษาได้จำนวน 9,934,295 คน คิดเป็นร้อยละ 92.29 ของประชากรกลุ่มอายุ 6-17 ปี (จำนวน 10,764,131 คน) จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา จำนวน 5,138,475 คน คิดเป็นร้อยละ 104 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2,792,286 คน คิดเป็นร้อยละ 94.87 และ

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2,003,534 คน คิดเป็นร้อยละ 69.57 ตามลำดับ ทั้งนี้ พบว่า การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาสามารถจัดได้มากกว่าจำนวนประชากรกลุ่มอายุ 6-12 ปี ที่มีอยู่เนื่องจากรัฐบาลได้เปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถเข้ารับการศึกษได้ และแนวโน้มในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญจะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเด็กไม่นิยมเรียนสายอาชีวศึกษารวมทั้ง ค่านิยมของผู้ปกครองที่ปรารถนาให้ลูกเรียนต่อในสายสามัญจนจบปริญญาตรี เพื่อให้ทำงานในสายอื่นและการที่ผู้ปกครองไม่ทราบความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของผู้เรียนอาชีวศึกษาเท่าที่ควร

ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จากปีการศึกษา 2551 มีผู้เรียนอาชีวศึกษาจำนวน 776,718 คน และในปีการศึกษา 2552 มีจำนวน 750,750 คน ซึ่งจะมีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เรียนสายสามัญที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และการผลิตกำลังแรงงานระดับอาชีวศึกษาไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในสถานประกอบการ รวมทั้ง ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นยังไม่เพียงพอ ในขณะที่ระดับอุดมศึกษาคุณภาพของบัณฑิตอยู่ในระดับดี แต่ในภาพรวมยังไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้ นอกจากนี้การจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาของ QS Asian Universities Ranking เป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุด ในภูมิภาคเอเชียในปี 2011 มีมหาวิทยาลัยของไทยติดอันดับใน 100 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 34 มหาวิทยาลัยมหิดลอันดับที่ 47 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันดับที่ 67 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อันดับที่ 88 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอันดับที่ 95 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในขณะที่เดียวกันจากการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาในระดับนานาชาติของ The Time Higher Education World University Rankings 2010-2011 ไม่มีสถาบันอุดมศึกษาของไทยติดอันดับใน 200 อันดับแรกนอกจากนี้ เมื่อพิจารณาปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย อายุ 15-59 ปี พบว่ามีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2552 มีปีการศึกษาเฉลี่ย เท่ากับ 8.9 ปี และในปี 2553 เท่ากับ 9.0 ปี แต่ก็ยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2553 เท่ากับ 10.0 ปี เนื่องจากเด็กที่เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับมีการออกกลางคันมาก รวมถึง การให้บริการการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสยังไม่ทั่วถึง

การใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดตั้งกองทุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการผลิต วิจัย และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา โดยกองทุนมีหน้าที่ 3 เรื่อง คือ 1) การส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายการศึกษาแห่งชาติ (National Education Network) เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาไปยัง

สถานศึกษาทั่วประเทศและนานาชาติ 2) ศูนย์สารสนเทศเพื่อการศึกษา (National Education Information system) เป็นศูนย์กลางจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา และ 3) ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ (National Learning Center) เพื่อเป็นศูนย์กลางจัดเก็บเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้ง จัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้จัดทำแผนแม่บทกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ ต้องการให้พัฒนาสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา หรือ ETV มาเป็นสถานีโทรทัศน์ทางการศึกษา ยกขบวนรายการ Student Channel และ Teacher Channel ซึ่งในอนาคตอาจจะจัดห้องเรียนเชื่อมโยงกันทั่วโลก รวมถึง โครงการ Student Channel เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูที่มีความรู้ความสามารถ เป็นการสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างเด็กผู้เรียน ในเมืองและชนบท และโครงการ Thai Teacher TV เป็นรายการโทรทัศน์สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียน การสอน แนวคิด ในการบริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ มีการพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (Inter University Network: Uni-Net) โดยเชื่อมโยงเครือข่ายความเร็วสูงระหว่างมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ทางการศึกษา สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน Uni-Net เพื่อรองรับการศึกษาทั้งระบบ โดยสร้างโครงข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสงพร้อมติดตั้งอุปกรณ์ทั่วประเทศ เพื่อเชื่อมโยงทั้ง 4 ภูมิภาค และการขยายโครงสร้างพื้นฐานเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา

ปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์มากกว่าการนำเนื้อหาสาระในสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศไปใช้ในการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูและผู้เรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อยประกอบกับสถานศึกษามีจำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สำหรับสื่อไม่เพียงพอ ถ้าสมมุย รวมทั้งครูยังไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริงและผู้เรียนไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับสถานศึกษาบางแห่งยังขาดสื่อที่ทันสมัยและมีคุณภาพ ทำให้ไม่เพียงพอต่อการใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองของครูและผู้เรียน

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่การบริหารและจัดการการศึกษาของรัฐ การบริหารและจัดการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึง การบริหารและจัดการศึกษาของเอกชน และในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) มีกรอบแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ได้แก่ 1) การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา 2) พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้มีความโปร่งใสเป็นธรรมและมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ 3) พัฒนาการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ 4) พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเอกชนและทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษา และเรียนรู้ให้มากขึ้น และ 5) พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

จากผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา ในด้านเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา จากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา แม้จะได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาแล้ว แต่หน่วยปฏิบัติยังไม่มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงานและจัดการศึกษาเท่าที่ควร ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า มีการถ่ายโอนสถานศึกษาไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว 381 แห่ง การจัดการศึกษาของเอกชนยังไม่มีขยายตัวเท่าที่ควร เนื่องจากนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐมีผลกระทบต่อการรับผู้เรียน/นักศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ส่วนสถานประกอบการและสถาบันต่าง ๆ มีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นแต่ยังมีสัดส่วนน้อยมาก อีกทั้งขาดแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาและระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559

กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยทุกกลุ่มทุกวัยมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีจิตสำนึกของความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดี ตระหนักและรู้คุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมที่ดั่งาม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559 ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติ มีแนวทางและกระบวนการสำคัญ ดังนี้

1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานทุกระดับในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินการแปลงเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดงาน/โครงการ/กิจกรรมหลักที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างชัดเจน รวมทั้งการกำหนดความรับผิดชอบต่อการบรรลุเป้าหมายหลัก
2. สร้างความเชื่อมโยงระหว่าง แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559 กับนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนปฏิรูปราชการของหน่วยงาน รวมทั้งแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
3. ผู้บริหารหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการต้องให้ความสำคัญและใช้แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559 เป็นกรอบในการดำเนินงานและบริหารงานของหน่วยงาน
4. ดำเนินการชี้แจง ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจสาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559 ให้บุคลากรหน่วยปฏิบัติได้รับทราบอย่างชัดเจน เพื่อการมีส่วนร่วม และสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ต้องพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยเทคนิควิธีการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง สร้างขวัญและกำลังใจด้วยการยกย่องชมเชยให้รางวัล เมื่อสามารถดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จ
6. ให้หน่วยงานในส่วนกลางสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิรูปราชการของหน่วยปฏิบัติการในพื้นที่

ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในการศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย โดยได้ใช้การเทียบเคียงกับแนวคิดจากการศึกษาหลักการ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดเป็นปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้ดังนี้

ปัจจัยด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานในสถานศึกษา ซึ่งมีผู้ที่ให้ความหมาย ไว้ดังนี้

เมทิญา นนทศรี (2555, หน้า 3) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารที่มุ่งส่งเสริมพัฒนา บริหารจัดการและดำเนินการให้ผู้เรียนทุกคนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มุ่งมั่นในการที่จะจัดการการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ โดยให้เกิดผลในทุกมิติกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่ความเป็นสถานศึกษาที่สมบูรณ์ โดยผู้บริหารมีกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงอย่างมีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพในลักษณะเก่ง ดี และมีความสุข รวมไปถึงครู มีคุณภาพในลักษณะเก่ง ดี มีความสุขและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์ (2554) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้มีอำนาจในการเป็นผู้นำ เป็นผู้อำนวยการให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้

สรูป คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่จัดการกับระบบบริหารให้สถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาเล่าเรียนที่มีคุณภาพต่อผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารต้องรู้จักการบริหารคุณภาพทั้งบุคลากร และมาตรฐานการศึกษาภายในสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารที่ดี ต้องเข้าใจทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารคน และงาน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์การ ในที่นี้คือสถานศึกษานั้นเอง

Luther (1937) ได้เสนอบทความ เรื่อง “Notes on the Theory of Organization” ซึ่งตอนหนึ่งของบทความได้กล่าวถึง หน้าที่หรืองานที่ผู้บริหารระดับสูงต้องกระทำ (Functions of Executives) ประกอบด้วย 1) Planning 2) Organizing 3) Staffing 4) Directing 5) Co-ordinating 6) Reporting 7) Budgeting หรือเรียกโดยย่อว่า “POSDCoRB” ซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในศาสตร์สาขาบริหารการศึกษา

Hodgetts (1990, p. 72) กล่าวว่า หน้าที่การบริหารประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การควบคุม (Controlling) Holt (1990, pp. 7-10) กล่าวว่า หน้าที่การบริหาร ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัด 3) องค์การ (Organizing) 4) การนำ (Leading) 5) การควบคุม (Controlling)

นอกจากนี้ Robin and Stuart-Kotze (1994, pp. 22-23) Stoner and Freeman (1992, pp. 8-9) Robbins and Mukerji (1994, pp. 7-8) Gibson, Ivancevich and Donnelly (1973, pp. 15-17) Bateman and Snell (1999, pp. 6-8) มีความเห็นตรงกันว่า หน้าที่การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) Kreitner (1998, pp. 14-15) กล่าวว่า หน้าที่การบริหาร ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making) 3) การจัดองค์การ (Organizing)

- 4) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) 5) การสื่อสาร (Communicating) 6) การจูงใจ (Motivating) 7) การนำ (Leading) 8) การควบคุม (Controlling)

จากทฤษฎีการบริหารดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารควรมีทักษะในการวางแผน ทักษะการนำผู้อื่น ทักษะการโน้มน้าวจูงใจผู้อื่น ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการควบคุม และความมุ่งมั่นที่จะนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดคุณภาพสถานศึกษาที่ตนได้บริหารอยู่ คุณภาพสถานศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษานั้น ๆ

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

สหชัย วันทอง (2553, หน้า 70) ได้กล่าวว่า การบริหารงานที่ดีจำเป็นจะต้องมีทฤษฎีเป็นพื้นฐานซึ่งการเป็นผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ในทฤษฎีและหลักการบริหาร มีความสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้ตัดสินใจและบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจำแนกการบริหารตามหลักทฤษฎีได้ 4 แนวทฤษฎี คือ การบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ การบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ การบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ และการบริหารสมัยใหม่

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542, หน้า 180) ได้สรุปคุณลักษณะผู้บริหาร ไว้ดังนี้

1. ต้องมีภาวะผู้นำและพัฒนาตนเองตลอดเวลา
2. ต้องมุ่งมั่นที่จะสร้างระบบคุณภาพ องค์การแห่งคุณภาพ
3. เป็นนักป้องกันปัญหา
4. ต้องตัดสินใจบนทางเลือก อย่างมีเหตุผล
5. ต้องรับฟังความเห็นจากทุกฝ่าย ไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง
6. ต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลง และสามารถบริหารผู้บริหารรองลงไปทุกระดับ และต้องวางระบบสื่อสาร

7. มีความซื่อสัตย์และมีหลักการ

8. มีจิตสำนึกแห่งคุณภาพ

เกษร สุขเกษม (2546, หน้า 4) ได้เห็นความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารจะต้องมีความเป็นผู้นำจึงจะทำให้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความราบรื่น และทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ โดยที่ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ และประสบความสำเร็จ ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนบุคลากรในการทำงาน ให้กำลังใจ ติดตามช่างครว ทำให้บุคลากรอุ่นใจและมีกำลังใจที่จะทำงาน

กรชวัล หุนตระกูล (2555, หน้า 78) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำ พฤติกรรมการให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วม มีความสามารถแก้ไขความขัดแย้งของผู้ร่วมงาน มีเทคนิคการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความเอาใจใส่ด้านการบริหารทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียน

ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาในการแก้ปัญหา มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารที่กว้างไกล มีการวางแผนกระบวนการบริหารอย่างมีขั้นตอน เพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา

ปัจจัยด้านครู

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไว้หลายอย่าง เช่น
ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 29) ได้อธิบายคำว่า “ครู” ดังนี้

1. ครู เป็นผู้นำทางศิษย์ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง
2. ครู คือ ผู้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ เป็นผู้มีความหนักแน่น
ควรแก่การเคารพของลูกศิษย์
3. ครู คือ ผู้ประกอบอาชีพอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่สอน มักใช้กับผู้สอนในระดับต่ำกว่า
วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา

รังสรรค์ แสงสุข (2550, สื่อออนไลน์) ได้ให้ความเห็นว่า “ครู” คือ ผู้ให้ผู้เติมเต็ม
และผู้มีเมตตา ครู คือ ผู้ที่ให้ความรู้ไม่จำกัดทุกที่ทุก เมื่อครูต้องเต็มไปด้วยความรู้ และรู้จัก
ชวนขยายหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ สะสมความดีมีบารมีมาก และครูที่ดีจะต้องไม่ปิดบังความรู้
ควรจะมีจิตและวิญญาณของความเป็นครู ครู คือ ผู้เติมเต็ม การที่ครูจะเป็นผู้เติมเต็มได้ ครูควร
จะเป็นผู้แสวงหาความรู้ต้องวิเคราะห์วิจัย วิจรณ์ และมาบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
ครู คือ ผู้ที่มีเมตตา จะต้องสอนเต็มที่โดยไม่มีการขี้เกียจหรือปิดบังไม่ให้ความรู้เต็มที่
ครูต้องไม่ลำเอียง ไม่เบียดเบียนศิษย์

Good (1973, p. 586) ได้ให้ความหมายของคำว่าครูไว้ว่า

1. ครู คือ ผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียน
สำหรับผู้เรียน หรือนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน
2. ครู คือ ผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์และมีการศึกษามากหรือดีเป็นพิเศษ หรือ
มีทั้งประสบการณ์และการศึกษาดีเป็นพิเศษในสาขาใดสาขาหนึ่ง ที่สามารถช่วยให้ผู้อื่น
เกิดความเจริญก้าวหน้าได้
3. ครู คือ ผู้ที่เรียนสำเร็จหลักสูตรวิชาชีพจากสถาบันการฝึกหัดครู และได้ใบรับรอง
ทางการสอนด้วย
4. ครู คือ ผู้ที่ทำหน้าที่สอนให้ความรู้แก่ศิษย์

พุทธทาสภิกขุ (2529, หน้า 92-94) คำว่า ครูในสมัยโบราณในประเทศอินเดีย
ซึ่งเป็นเจ้าของคำนี้ เป็นคำที่สูงมาก เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณ แล้วก็นำไปเดินทางวิญญาณ
ไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง เป็นเรื่องทางจิตโดยเฉพาะ มิได้หมายถึงเรื่องวัตถุ หรือมารยาท หรือ
แม้แต่อาชีพ จึงมีน้อยมาก ครูนั่นมักจะไปทำหน้าที่เป็นปุโรหิตของพระราชา หรืออิสรชน

ซึ่งมีอำนาจวาสนา มีหน้าที่การงานอันใหญ่หลวง คำว่าครู มักแปลกันมาแต่เพียงว่าเป็นผู้ควรเคารพ หรือมีความหนักที่เป็นหน่ออยู่เหนือศิษย์ เป็นเจ้าหน่ออยู่บนเหนือศิษย์ของทุกคน แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็นผู้ประกอบวิชาชีพออย่างหนึ่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2539, หน้า 170) อธิบายว่า ครู คือ ผู้สั่งสอนศิษย์ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ในปัจจุบันคำว่าครูจะค่อนข้างหมายถึงอาชีพประการหนึ่งในสังคมมากกว่าจะหมายถึงบุคคล

ครู มีรากศัพท์เป็นภาษาบาลี มาจากคำว่า ครู (คะรู) ซึ่งแปลว่า หนักแน่น และสันสกฤตว่า คुरु (คุ-รุ) ซึ่งแปลว่า ผู้ชี้แสงสว่าง แต่โดยความหมายในภาษาไทยก็คือครูผู้สอนประสิทธิ์ประสาทความรู้ อบรมบ่มนิสัยศิษย์ให้เป็นคนดี ยกระดับวิญญาณความรู้ดีชี้แจงให้แยกแยะความดีความชั่ว และรู้จักการดำรงชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องมีคุณธรรม

อำไพ สุจริตกุล (2534, หน้า 47-48) กล่าวว่า คำว่า “ครู” “ปู่ครู” “ตุ๊ครู” และ “ครูบา” ในสมัยโบราณ หมายถึง พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่สอนกุลบุตรทุกระดับอายุ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น สอนทั้งด้านอักษรวิธี ทั้งภาษาไทย และภาษาบาลี สอนให้เป็นคนดีมีวิชาชีพตลอดจน ความรู้ทางพระพุทธศาสนา แม้เมื่อศิษย์มีอายุครบบวชแล้ว ก็ยังคงศึกษาในวัดหรือสำนักนั้น ๆ ต่อไป จนมีความรู้ความชำนาญ สามารถถ่ายทอดวิชาที่ได้รับคำสั่งสอนฝึกฝนจากครูบาของตนให้แก่ศิษย์รุ่นหลังของสำนักต่อไป หรืออาจลาไปแสวงหาความรู้ความชำนาญต่อจากพระสงฆ์หรือครูบา หรือตุ๊ครู ณ สำนักอื่น เมื่อเชี่ยวชาญแล้วก็กลับมาช่วยสอนในสำนักเดิมของตน จนเป็นครูบาสืบทอดต่อไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้คำจำกัดความไว้ในมาตราที่ 4 ว่า ครู คือ บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ครูต้องเป็นบุคลากรทางวิชาชีพ นั่นคือ ไม่ใช่ใคร ๆ จะเดินเข้ามาเป็นครูก็ได้ง่าย ๆ ดังแต่ก่อนที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ บังคับใช้บุคลากรวิชาชีพก็ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบตามความในมาตรา 53 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติด้วย กล่าวคือ ต้องมีมาตรฐานด้านต่าง ๆ ตามที่องค์กรวิชาชีพครูกำหนด ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูต้องประพฤติปฏิบัติตามที่กรอบจรรยาบรรณวิชาชีพครูกำหนด

จากความหมายโดยสรุปกล่าวได้ว่า ครู คือ ผู้นำทางปัญญา เป็นผู้มีศาสตร์และศิลป์ เป็นวิชาชีพชั้นสูง มีจิตใจ ความคิด สติปัญญาและความประพฤติปฏิบัติตนไปตามรูปแบบที่ดีก็ย่อมสามารถเป็นครูที่ดีได้

คุณค่าและคุณลักษณะของความเป็นครู

สุมน อมรวิวัฒน์ (2535, หน้า 468–474) อธิบายได้อย่างชัดเจนอย่างยิ่งว่า ดังนี้

1. ครู คือ มนุษย์

ในโลกนี้มีพลโลกอยู่ 2 ประเภทเท่านั้น ประเภทแรก คือ คน และประเภทที่ 2 คือ มนุษย์ พวกที่เป็นคนนั้น เป็นเพียงสิ่งที่มีชีวิตชนิดหนึ่งที่พัฒนาแต่ร่างกายและความเป็นอยู่ แต่จิตใจและความรู้สึกนึกคิดหาได้พัฒนาขึ้นไม่ แต่จะวันจะค่ำเนินไปตามแรงกระตุ้นของสัญชาตญาณ หิวก็กิน ง่วงก็นอน ใครทำให้ชดใจก็โกรธและทำร้าย เต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขันเอาแต่ใจ ให้ไม่เป็น ชัยชนะเกิดจากการทำลายผู้อื่น หลงติดอยู่ในกามและเกียรติดียศหัวใจจึงร้อนรุ่มและทรมานทรายเป็นอยู่ตลอดเวลา คนพวกนี้ถ้ามาเป็นครู ก็จะคิดแต่เพียงว่าทำอะไรถึงจะได้รับ ได้เลื่อน และได้รวย คิดถึงแต่ตัวเอง ซึ่งก็คือผู้รับจ้างสอนหนังสือเท่านั้นเอง

ต่อมาคนใดก็ตามที่เริ่มรู้จักวิเคราะห์และปรับปรุงตนเองได้ ฝึกฝนอบรม กาย วาจาและใจ ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของความพอดีและไม่ประมาท รู้จักเป็นผู้ให้และเป็นผู้ที่รักคนอื่นมากกว่าตนเอง ฝึกการใช้สติปัญญาความรู้ที่มีอยู่ เพื่อสร้างสรรค์มากกว่าการทำลาย เห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ คุณค่าของธรรมชาติแวดล้อม และคุณค่าของพัฒนาตนตามทำนองคลองธรรม ชีวิตและจิตใจอยู่เหนือสัญชาตญาณ สามารถระงับอารมณ์อันป่าเถื่อนลงได้ เป็นผู้ที่มีจิตใจสูง และมีจิตใจอิสระ เป็นมนุษย์ที่แท้จริงนั่นเอง ครูที่เป็นมนุษย์เท่านั้น จึงจะเป็นครูได้

2. ครูคือกัลยาณมิตร

ความหมายของกัลยาณมิตรนั้น กว้างไกลและลึกซึ้งยิ่งกว่ามิตรแท้ เพราะนอกจากจะเป็นเพื่อนที่มีความจริงใจต่อกันและกันแล้ว กัลยาณมิตรยังเป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้เกิดความเจริญอย่างชอบธรรม ครูที่ยืนสอนอยู่คนเดียวทุกวัน ๆ นั้นเป็นเพียงผู้บอกวิชา แต่ครูที่มองว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเห็นว่าผู้เรียน คือ มนุษย์ที่มีหัวใจ มีความรู้สึกนึกคิด มีพ่อแม่ที่ส่งลูกมาหาครู มาอยู่กับครูที่โรงเรียนด้วยความคาดหวังที่จะทำงานหนัก และมีความรับผิดชอบที่จะจัดกระบวนการ และกิจกรรมทุกอย่างให้ลูกศิษย์ของตนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ ความคิดและความดี

เมื่อผู้เรียนเดินเข้ามาหาครูนั้นย่อมหวังว่า จะได้พบมนุษย์คนหนึ่งที่จะให้ความรักและความรู้ความคิดที่สูงและกว้างไกล ที่จะฟังพาได้ ที่จะช่วยให้เข้าใจเมื่อสงสัย ช่วยให้เย็นเมื่อเดือดร้อน ช่วยให้เห็นทางสว่างเมื่อมืดมน ช่วยให้เลิกตัดสินใจได้ด้วยตนเองเมื่อสับสนวุ่นวาย ผู้เรียนจะต้องมั่นใจว่า เมื่อมาหาครู จะพบกับรอยยิ้มมิใช่ด้วยหยาดน้ำตา หัวใจของครูจึงเป็นหัวใจของมิตร มิตรที่เป็นกัลยา คือ งดงาม เทียงตรงเปี่ยมด้วยวิชาและกรุณาต่อศิษย์ ครูที่มีหัวใจเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์เท่านั้น จึงจะเป็นครูที่ดีเด่นที่แท้

3. ครู คือ ผู้นำทางปัญญาและวิญญาณ

วิญญาณ คือ ความรู้แจ้งหยั่งรู้ว่าอะไรคือสิ่งผิดชอบชั่วดี อะไรคือบุญและบาป อะไรคือความจริงและเท็จ และอะไรคือความวิวัฒนาการและความวิบัติผู้ที่จะมีวิญญาณเช่นนี้ จะต้องได้รับการฝึกหัดขัดเกลา ได้รับการสั่งสอนฝึกฝนให้รู้จักภาวะที่แท้จริงของธรรมชาติ หน้าที่และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติและ ประจักษ์ผลที่เกิดจากการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

ผู้เรียนจะมีปัญญาและวิญญาณที่ดีได้ก็ต่อเมื่อครูเป็นผู้รู้แจ้งรู้จริงและคิดชอบ และสามารถเป็นผู้นำทางที่ถูก ที่ควร ให้เจริญรอยตามโดยนัยนี้ครูจึงเป็นแบบอย่างและแม่พิมพ์ แต่ครูจะไม่ครอบงำและบังคับให้ศิษย์เป็นทาสความคิดของครู ผู้เรียนเป็นมนุษย์ เป็นตัวของ ตัวเอง ที่อาจจะเดินตามครูได้ แต่ต้องเดินวิธีและทำทางของตนเอง ถ้าครูนำทางให้ถึงที่หมาย อันพึงประสงค์ของหลักสูตรได้ ครูก็ได้ทำหน้าที่สมบูรณ์แล้ว ครูที่เป็นผู้นำทางปัญญาและ ทางวิญญาณนั่นเอง จึงเป็นครูที่ดีเด่นจริง

4. ครู คือ ผู้มีศาสตร์และศิลปะ

ผู้ที่เป็นครู ต้องสามารถประกาศได้ว่า วิชาครูนั้นเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง เป็นศาสตร์ ที่มีพื้นฐานมาหนักแน่น มีหลักการและทฤษฎี มีวิธีการและแนวปฏิบัติ สามารถวิจัยและพัฒนา ให้เกิดความรู้ใหม่ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ครูศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพและคุณธรรม เป็นศาสตร์ที่สร้างสรรค์ให้ชีวิตและจิตใจของมนุษย์ ให้มีคุณภาพและคุณค่าต่อตนเองและส่วนรวม ครูศาสตร์จึงมิใช่สามัญสำนึก (Common Sense) ไม่ใช่การเอาชีวิตของเด็กมาลองผิดลองถูก และไม่ใช่ว่าการลงทุนธุรกิจ ผู้ที่เป็นครูจึงต้องได้รับการฝึกฝนอบรมทั้งในวิธีที่เป็นระบบและในครรลองของประสบการณ์

การเป็นครู คือ การพัฒนาคุณภาพของชีวิต อะไรที่เกี่ยวข้องกับชีวิตต้องมีคุณ (คือประโยชน์) มีงาม (คือความประณีตละเอียดอ่อน เป็นระเบียบ) และมีความดี (คือคุณธรรม) ศิลปะของการสอน ศิลปะของการสร้างความสัมพันธ์ ศิลปะของการกล่อมเกลาจิตใจ และความประพฤติเป็นคุณงามความดีที่ครูต้องสร้าง และสั่งสมเอาไว้ตลอดชีวิตของครู ครูดีเด่น จึงต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสอน

5. ครู คือ ผู้ที่ดำรงและค้ำจุนความเป็นไทย

ประเทศชาติจะมั่นคงได้อย่างไร อิสรภาพที่ไหน ถ้าบ้านเมืองมีรั้วรอบขอบชิด แข็งแรง แต่ภายในบ้านเมืองนั้น มีแต่ความยับเยินทางเศรษฐกิจ มีแต่ความเป็นทาสทางวัฒนธรรม มีแต่ทาสทางความคิดที่ปล่อยไปไม่ได้ ครูจึงเป็นกลุ่มบุคคล ที่ต้องตรากตรำต่อสู้กับความโง่เขลา ความไม่รู้และความจนตรอกทางความคิด

การรู้จักมองคนอื่น และศึกษาแนวคิดของผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่ครูไทยต้องเป็นคนที่มีหลักและมีความเป็นไทย ครูไทยต้องรู้ว่า ประวัติความเป็นมาและการสอนแบบไทยแท้ ๆ นั้นเป็นอย่างไร คุณค่าอันสูงส่งของการศึกษาไทยนั้นอยู่ที่ไหน จะจัดการสอนโดยนำปรัชญาของไทยเองมาใช้ได้อย่างไร จึงจะเกิดวิธีอันกลมกลืนเหมาะสมกับสภาพของเด็กไทย และชุมชน

จะเห็นได้ว่า คุณค่าและคุณลักษณะของความเป็นครู มักเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาการและเทคโนโลยีในโลกปัจจุบันย่อมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตวิถีสังคม และวิถีแห่งวิชาชีพไปบ้างตามสมควร การและความก้าวหน้าของการดำรงชีวิตในแต่ละยุค ทำให้บางอาชีพสูญหาย บางอาชีพเสื่อมถอย หรือมีอาชีพหรือวิชาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามบรรทัดฐานแห่งวิชาชีพครูก็ยังคงเป็นสัจธรรมอยู่ในสังคมไทย แม้สังคมไทยจะเคลื่อนเข้าสู่ยุคไร้พรมแดนเยี่ยงนานาอารยประเทศก็ตาม

ครูในอนาคตต้องเป็นนักเทคโนโลยีสารสนเทศไปในตัวด้วย เป็นเทคโนโลยีที่เป็นสหายนิตกับการศึกษาในปัจจุบัน และการเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ ๆ ในปัจจุบันล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยเทคโนโลยีด้านนี้ทั้งสิ้น

ครูในอนาคตต้องเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ อันเป็นภาษาสากลภาษาเดียวที่จะช่วยถอดรหัสความรู้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์อื่น ๆ

ครูในอนาคตจะต้องติดตามความก้าวหน้าในเทคโนโลยีวิธีการสอนต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ในอนาคตอาจมีสภาพาณอินเทอร์เน็ท หรือชมรมครูอินเทอร์เน็ท ที่เปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคนิคใหม่ ๆ ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ครูในอนาคตจะต้องเป็นนักจิตวิทยาการเรียนรู้ชั้นเลิศ ที่สามารถพัฒนาศิษย์ให้ก้าวทันความรู้ และปรับตัวกับชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แนวคิดใหม่ ๆ ในวงการจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ในการเผชิญความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของมนุษย์ อาจกลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ของคนในอนาคต ครูที่สังคมไทยพึงประสงค์นั้น นอกจากจะมีบรรทัดฐานของความเป็นครูตั้งกล่าวแล้ว ในยุคสมัยของโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร ครูยังต้องพัฒนาตนเองให้ทันความก้าวหน้าทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอด้วย

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ไม่ใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้จดจำ และนำไปท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้น แต่การจัดการเรียนรู้เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรียกได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้
 สุมณ อมรวิวัฒน์ (2533, หน้า 460) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า
 การจัดการเรียนรู้คือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

1. มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน
 ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่
3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542, หน้า 255) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการ
 ที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึง
 การประเมินผล

Hough and Duncan (1970, p. 144) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า
 หมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของ
 ตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก ดังนั้น การจัดการ
 เรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ 4 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจ
 ในจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหา
 ได้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น
2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิค
 การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้
3. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและ
 สามารถวิเคราะห์ผลได้
4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึง ความสามารถในการ
 ประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้

Good (1973, p. 588) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้
 คือ การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนผู้เรียนในสถาบันการศึกษา

Hills (1982, p. 266) ให้คำจำกัดความของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้
 คือ กระบวนการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

Moore (1992, p. 4) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้
 คือ พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่พยายามช่วยให้บุคคลอื่นได้เกิดการพัฒนาด้านทุกด้าน
 อย่างเต็มศักยภาพ

ครูจำเป็นจะต้องศึกษาจากข้อมูลหลายประการ เพื่อนำมาช่วยเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของตนและการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตามขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ผู้เรียน
2. บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

ถ้าองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ประการนี้ ดำเนินไปได้ด้วยดีจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้อย่างมาก องค์ประกอบดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้เรียน

ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก เกี่ยวกับความสามารถทางสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ความต้องการพื้นฐานเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง และจะละเลยไม่ได้

2. บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

ผู้สอนเป็นส่วนที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่จะกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการ ความเป็นประชาธิปไตย ความเคร่งเครียด ความขี้บอของนักเรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ถึงกระนั้นก็ตามบรรยากาศในชั้นเรียนยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกนอกเหนือไปจากตัวผู้สอน คือ ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรืออาหารกลางวัน ผู้เรียนเริ่มเรียนชั่วโมงแรกด้วยความรู้สึกหิว หรือบางครั้งผู้เรียนได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจติดตามมา เนื่องจากความไม่ปรองดองในครอบครัว เป็นต้น ส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจจะมี ความกดดันจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจ อาหารเช้าก่อนมาสถานศึกษาของผู้สอนมีเพียงน้ำแก้วเดียวเท่านั้น สิ่งที่น่ามาก่อนเหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่ผู้สอนและผู้เรียนจะมาพบกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะบ่งได้ว่าบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้จะปรากฏออกมาในรูปแบบใด

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวต่อการเรียนรู้ ครูควรจะต้องคิดถึงผู้เรียนในฐานะเป็นบุคคลหนึ่ง ผู้เรียนมีสิทธิที่จะได้รับความต้องการพื้นฐาน และผู้สอนจะต้องหากลวิธีที่จะตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และผู้สอนควรจะต้องฝึกให้มีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน เพื่อความสำเร็จแห่งการเรียนรู้และการเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป

เสาวลักษณ์ รัตน์วิซซ์ (2551) การจัดแผนการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จ ควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักการและแนวทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอน (Approach) ศึกษาหลักการและทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอนอย่างละเอียด โดยพิจารณาหลักการและเหตุผลของแนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมจากตำรา หรือผลงานวิจัยต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน

2. วิธีการสอน (Method of Teaching) ศึกษาแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีหรือผลงานวิจัยวิธีการสอนที่ได้ผลของวิชาที่ทำการสอนที่เหมาะสม และจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้สอดคล้องตามแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีที่ได้ศึกษา

3. เทคนิคการสอน (Techniques of Teaching) ศึกษากลวิธีการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้ขั้นตอนการสอนต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้ เช่น วิธีการสอนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยคำถามเป็นหลัก (Problem-Based Learning) เทคนิคหรือกลวิธีการสอนที่สำคัญ คือ การใช้คำถาม การนำการอภิปรายการเสริมต่อการเรียนรู้ฯ

4. หลักสูตร (Curriculum) ผู้เรียนต้องเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตรตั้งแต่ปรัชญาหลักการ วัตถุประสงค์ รายละเอียดของรายวิชาที่กำหนด รวมทั้ง การวัดและประเมินผล เพื่อการวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งในระยะยาวและระยะสั้น

5. สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน (Teaching Materials) การเตรียมการเพื่อนำเสนอเนื้อหาแก่ผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมีการวางแผน และการเตรียมการว่าจะนำเสนอเนื้อหา หรือแนวคิดอย่างไรจึงจะเหมาะสม สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์ใดบ้างที่สมควรนำมาใช้ให้เหมาะสมกับวัย ระดับความสามารถและความสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

6. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน (Roles of Teachers and Students) การเตรียมการจัดการเรียนการสอนทั้งระยะยาวและระยะสั้น เพื่อพิจารณาบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน จากกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอน เพื่อการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น

คณาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา (2535, หน้า 188-190) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูไว้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่นตามบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน เนื่องจากครูเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา ติดต่อสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้ปกครองโดยตรง ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน และเกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในทิศทางที่พึงประสงค์แก่ท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ การพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษาถือว่าเป็นบทบาทโดยตรงของครู เพราะการให้การศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงสำหรับคนที่มีวิชาชีพครู จะกระทำได้ โดยการพยายามใช้ความรู้ความสามารถและใช้ประโยชน์จากวัสดุและอุปกรณ์

ที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชนแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน ครูอาจทำได้ดังนี้ คือ

1. จัดหลักสูตรการเรียนการสอน พยายามเน้นหนักในด้านแก้ปัญหา และสนองความต้องการของท้องถิ่น
2. การจัดการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ๆ
3. ปรับปรุงโรงเรียนเป็นศูนย์ประสานงานบริการด้านวิชาการ และข่าวสาร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ครูซึ่งมีจำนวนมากและกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานด้านการศึกษาให้มีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

ณัชนัน แก้วชัยเจริญกิจ (2550) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวทางของ Active Learning ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน
2. สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมรวมทั้ง กระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
4. จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย
6. วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกิจกรรม
7. ครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดของผู้เรียน

สรุปคือ ครูต้องตระหนักในความหมายของความเป็นครู การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ที่ครูมีอยู่ท่วมหัว แต่เป็นการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเข้าใจฝึกฝนให้ผู้เรียน เกิดความชำนาญจนสามารถนำวิชาความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากหรือน้อยนั้น ครูจะต้องเป็นผู้ประเมินตัวผู้เรียนโดยตรง ครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะความรู้ทั้งการวางแผน เทคนิคการสอน และการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน

ปัจจัยด้านผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง คือ ผู้ที่ได้ใกล้ชิดกับผู้เรียนขณะที่ผู้เรียนอยู่ในที่พักอาศัย ผู้ปกครองจึงมีบทบาทที่จะกระตุ้น สนับสนุน ผู้เรียน และให้ความสำคัญกับผู้เรียน รวมทั้ง การสนับสนุนต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาของผู้เรียน

ศรีไล โชกาเซะ (2548, หน้า 9) สิ่งที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การได้รับแรงกระตุ้นและการสนับสนุนจากคนในครอบครัว โดยทั่วไปแล้วผู้ปกครองรู้จักนิสัยของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และบางครั้งผู้ปกครองควรทำความรู้จักและความคุ้นเคยกับเพื่อน ๆ ของผู้เรียน เพื่อให้รู้จักนิสัยผู้เรียนมากยิ่งขึ้น รวมถึง การรู้จักผู้ปกครองของเพื่อนผู้เรียน ควรหากิจกรรมที่จะทำร่วมกันและช่วยเหลือกัน รวมถึงช่วยเหลือดูแลสอดส่อง อีกทั้งผู้ปกครองเองควรจะทำกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนทำให้ผู้ปกครองรู้จักผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 48-50) บทบาทผู้ปกครองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แก่

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้ปกครองในการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปฏิรูปการเรียนรู้ พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องศึกษาค้นคว้า สืบเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด จากเอกสารสิ่งพิมพ์ทุกประเภท และจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้เข้าใจเนื้อหาสาระอย่างถ่องแท้

2. บทบาทของผู้ปกครองในการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนที่บ้าน ผู้ปกครองจะต้องเอาใจใส่ดูแลติดตามความประพฤติของผู้เรียนที่บ้านและที่โรงเรียน ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน โดยแบ่งเวลาให้ผู้เรียนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ พยายามทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน อบรมบ่มนิสัยให้ลูกรู้จักความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีเหตุผล ปลูกฝังสิ่งดีงามให้แก่ลูก ในขณะเดียวกันผู้ปกครองจะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน เปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบตัวเอง หรือศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ได้แสดงออกอย่างเต็มที่

3. บทบาทของผู้ปกครองในการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนที่โรงเรียนผู้ปกครองควรทำความรู้จักคุ้นเคยกับเพื่อนของผู้เรียน และผู้ปกครองของเพื่อนผู้เรียนด้วย เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องดูแลความประพฤติและการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนหรือเป็นวิทยากรพิเศษ ให้ความรู้ในเรื่องที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ ผู้ปกครองควรมีการพบปะครุอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลของผู้เรียนระหว่างอยู่ที่บ้าน และโรงเรียน ความเอาใจใส่ของผู้ปกครองทำให้ผลการเรียนของผู้เรียนดีขึ้น

4. บทบาทของผู้ปกครองในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน ทุกเวลา ทุกสถานที่ จากการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่อเนื่องของผู้ใหญ่แห่งชาติ ซึ่งให้เห็นเป้าหมายร่วมระหว่าง โครงการที่มีอยู่หลากหลายของการเรียนรู้ในครอบครัว ซึ่งได้แก่ การพัฒนาความตระหนักรู้ ในความเป็นปัจเจกชนของตนเอง การสร้างความมั่นใจและการนับถือตนเอง ค่านิยม และ เจตคติต่าง ๆ การเรียนรู้ในครอบครัวนอกจากจะช่วยปรับปรุงทักษะต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร การฟัง และการแสดงความคิดเห็นแล้ว ยังช่วยพัฒนาการจัดการในเรื่องความขัดแย้ง และการจัดการเกี่ยวกับความเครียด รวมถึง ช่วยสร้างส่วนความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการส่วนบุคคล ในแต่ละก้าวของชีวิต นับตั้งแต่ลืมตาดูโลก ผ่านวัยเด็ก เข้าสู่วัยรุ่น จนถึงวัยชรา การเรียนรู้ ครอบครัวยังช่วยให้เราเข้าใจ สัมพันธภาพภายในครอบครัวซึ่งการเรียนรู้ในครอบครัวสามารถ เสริมสร้างความเพลิดเพลินให้กับชีวิตในครอบครัว และก่อให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งเสริมทักษะและความรู้ที่มาจากแหล่งอื่น ๆ ด้วย

วิลาวัณย์ เสมรสุต (2554) การส่งเสริมบทบาทของผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการศึกษาของลูก เพราะต้องการสร้างบทบาทของผู้ปกครองซึ่งรวมถึงการเอาตัวเองเข้าไป มีส่วนร่วมในการศึกษาของลูก การสร้างบทบาทของผู้ปกครองนั้น พัฒนามาจากความคิด เกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองซึ่งได้เรียนรู้จากการสังเกต พ่อ แม่ ของผู้ปกครองเอง การมีส่วนร่วมในการศึกษาของลูก เป็นต้น การสร้างบทบาทของผู้ปกครองนี้ นับว่า มีความสำคัญยิ่ง เพราะว่าช่วยให้ผู้ปกครองสร้างจินตนาการ คาดหวัง และแสดงออกในกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับลูก ๆ ในการแสดงออกถึงบทบาทนี้ ผู้ปกครองต้องเชื่อว่า ตนเองมีความสามารถ และเวลาที่จำเป็นในการเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะเชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่จะช่วยให้ลูก ประสบความสำเร็จในการเรียน ความเชื่อนี้เกิดจาก 4 แหล่ง คือ ประสบการณ์ตรง ความสำเร็จในการเข้าไปมีส่วนร่วม การเชื่อเชิญจากคนอื่น ๆ ที่ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมนั้น เกิดประโยชน์และผู้ปกครองทำได้ ความรู้สึกที่ว่า ตนเองประสบความสำเร็จในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง

1. การเชื่อว่าตนเองมีความสามารถช่วยลูกให้ประสบความสำเร็จในการเรียน มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองแสดงออกอย่างเหมาะสมกับการเรียนของลูก และสามารถเผชิญปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นในขณะที่พยายามช่วยลูกอยู่นั้น การเชื่อว่าตนเองมีความสามารถช่วยลูกให้สำเร็จในการเรียน บวกกับการสร้างบทบาทของผู้ปกครอง อาจจะทำให้เกิดเงื่อนไขที่เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของผู้ปกครอง
2. โอกาสและเสียงเรียกร้องจากลูกและทางโรงเรียนให้เข้าไปมีส่วนร่วมผู้ปกครอง ส่วนหนึ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษา เนื่องจากมองเห็นโอกาสได้รับเชิญให้เข้าร่วม หรือ เนื่องจากเสียงเรียกร้องของลูกและโรงเรียน

3. ผู้ปกครองเลือกที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาของลูก โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของลูก ๆ นี้ มี 6 ประการด้วยกัน คือ ช่วยเหลือผู้ปกครองในการเลี้ยงดูลูก การติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน ผู้ปกครองอาสาสมัครช่วยโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ การจัดตั้งกลุ่มผู้ปกครองให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเชิญชวนผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4. ความรู้และทักษะที่ผู้ปกครองมีอยู่ มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพราะถ้าผู้ปกครองมีความรู้ทักษะในเชิงวิชาการก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านวิชาการหรือผู้ปกครองที่มีความรู้และทักษะในด้านกีฬาจะช่วยในด้านกีฬา เช่นเดียวกัน อาชีพและฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวก็เป็นตัวแปรที่สำคัญ ในการที่ผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนเช่นกัน ผู้ปกครองบางท่านอาจจะไม่สามารถร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนได้ เนื่องจากงานรัดตัวไม่สามารถลางานออกมาร่วมได้ ซึ่งต่างจากผู้ปกครองบางส่วนที่มีเวลามาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน

กฤษยา ดันติผลาชีวะ (2544, หน้า 30) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียน เป็นการสร้างคุณค่าการศึกษาให้กับเด็ก และเป็นการสร้างคุณค่าให้กับสังคม เพราะหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครูและโรงเรียน ในการสร้างสรรค์พัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตและพัฒนาได้เต็มศักยภาพ จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษา ไม่ได้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเพียงผู้เดียว

พนิจดา วีระชาติ (2542, หน้า 9-10) กล่าวว่า เมื่อเด็กเข้าสู่ระบบโรงเรียนแล้ว พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ยังมีความสำคัญในเรื่องการเรียนของเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการและความเจริญงอกงามด้านการเรียนของเด็ก ดังนี้

1. เอาใจดูแลความประพฤติของผู้เรียนให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียน
2. ให้การสนับสนุนส่งเสริมเอาใจใส่ในการเรียนของผู้เรียน
3. ให้ความรัก ความอบอุ่น และเอาใจใส่ดูแลผู้เรียน
4. ปลุกฝังค่านิยมความเชื่อมั่นให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของโรงเรียนและสังคม
5. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
6. ส่งเสริมให้เด็กใช้ชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสม

ปวีณา อ้นสุวรรณ (2546, หน้า 15-19) ได้สรุปบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ 6 ด้าน ดังนี้

1. การเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน ผู้ปกครองควรติดตามการเรียนของผู้เรียน อยู่อย่างสม่ำเสมอ หมั่นตรวจดูการบ้านก่อนลงนามรับทราบในสมุดจดการบ้าน สอบถาม

ถึงผลการสอบทุกครั้งที่มีการสอบ สนทนาและสอบถามผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนในแต่ละวัน ถ้าเด็กไม่เข้าใจหรือมีข้อสงสัย ผู้ปกครองควรอธิบายให้ฟังหรือมีจดหมายถึงอาจารย์ขอให้เด็กไปพบหรือผู้ปกครองควรพบอาจารย์ด้วยตนเอง กรณีผู้ปกครองที่มีเวลาหรือยินดีที่จะช่วยเด็ก แต่ยังไม่เข้าใจวิธีการขั้นตอนและแนวคิดต่าง ๆ ผู้ปกครองควรพบอาจารย์ผู้สอน ติดตามดูความสามารถของเด็กในการเรียน ตักเตือนและกำชับเด็กให้ทำการบ้านและให้ทำด้วยตนเอง ไม่ควรสอนตลอดเวลา แต่ต้องคอยชี้แนะเมื่อเด็กทำไม่ได้จริง ๆ ตรวจสอบดูรายละเอียดขั้นตอนของการทำการบ้านและคอยดูแลเอาใจใส่ ช่วยทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้ว

2. การให้ความรู้เพิ่มเติม ผู้ปกครองควรช่วยและอธิบายเรื่องต่าง ๆ เมื่อเด็กไม่เข้าใจ ช่วยสอนให้ตามความสามารถของผู้ปกครอง อีกทั้งช่วยเสริมความรู้ในเรื่องเด็กกำลังเรียน ให้ชมการแข่งขันการตอบปัญหาทางวิชาการ พาไปชมนิทรรศการต่าง ๆ ที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ผู้เรียนกำลังเรียนอยู่ เพื่อผู้เรียนจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ในชั้นเรียนต่อไปการให้ความรู้เพิ่มเติมพ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจใช้วิธีการได้หลายรูปแบบ คือ สอนและอธิบายเมื่อเด็กไม่เข้าใจหรือทำโจทย์ไม่ได้ โดยอธิบายให้เด็กเข้าใจมากกว่า บอกคำตอบหรือให้เด็กลอก ตั้งโจทย์ให้เด็กฝึกทำหรือฝึกคิดในใจ เมื่อมีเวลาว่างช่วยสอนให้ตามความสามารถของผู้ปกครอง และสอนให้ในแนวทางเดียวกับอาจารย์ที่สอนด้วย

3. การปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม การปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม พ่อแม่ ผู้ปกครองอาจปฏิบัติในวิธีการดังต่อไปนี้ พ่อแม่ผู้ปกครองควรติดต่อและพบอาจารย์ที่สอน ผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ เป็นครั้งคราว เพื่อทราบถึงแนวการสอนในแต่ละเรื่องได้นำมาสอนในแนวทางเดียวกันเพื่อทราบปัญหาและหาทางแก้ไข ถ้าเด็กไม่เข้าใจในการเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองควรจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือของจริงอธิบายเสริมให้เด็กฟัง ตลอดจน พ่อแม่ ผู้ปกครองควรจัดหาอาจารย์สอนพิเศษให้ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่มีเวลาสอน หรือไม่มีความสามารถที่จะสอน

4. การให้การสนับสนุนและเสริมกำลังใจแก่เด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครองควรให้การสนับสนุนและเสริมกำลังใจเด็ก เช่น ให้คำชมเชยหรือให้รางวัลเมื่อผู้เรียนมีผลการเรียนที่ดีเป็นที่พอใจของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรให้คำชมเชยเมื่อสอบได้คะแนนดีแสดงความยินดีและภูมิใจให้เด็กเห็น แสดงความพอใจและชื่นชมเด็กต่อหน้าญาติหรือผู้อื่น ให้กำลังใจเพื่อให้เด็กเกิด ความมานะพยายามขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชาต่าง ๆ พยายามทำให้เด็กเกิดความรู้สึกสนุกกับการเรียน และพ่อแม่ ผู้ปกครองควรให้คำชี้แนะถึงความสำคัญของการเรียนในวิชาต่าง ๆ ด้วย ฝึกให้เด็กเป็นผู้ที่รู้จักสังเกตว่าในชีวิตประจำวันเราสามารถนำเอาวิชาใดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้บ้าง

5. การจัดหาอุปกรณ์การเรียนผู้ปกครองควรจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้เด็ก อย่างครบถ้วน เช่น จัดหาสมุด ดินสอ ปากกา หนังสือให้เด็กอย่างครบถ้วน ฝึกให้เด็กรู้จัก

การจัดเก็บรักษาของเพื่อใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า จัดหาอุปกรณ์พิเศษให้เด็กเล่นเพื่อฝึกให้เด็ก มีความรวดเร็วทางสมอง เช่น เกมต่าง ๆ จัดหาซื้อของเล่นที่ส่งเสริมในการคิด วิเคราะห์ และ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนวิชาต่าง ๆ เช่น สายวัด เครื่องคอมพิวเตอร์ แนะนำให้เด็กรู้จัก อุปกรณ์ที่มีอยู่ที่บ้านเพื่อช่วยในการเรียน เช่น กระดุม หลอด เปลือกหอย ไม้ไอศกรีม เพื่อให้เด็ก นำมาฝึกทักษะและคิดประดิษฐ์ตามจินตนาการของเด็ก อีกทั้งจัดหาวัสดุหรืออุปกรณ์ที่ดึงดูด ความสนใจของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กสนใจและเกิดความเข้าใจมากขึ้น เช่น รูปทรงเลขาคณิต รูปภาพ แผนที่ เป็นต้น

6. การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้ปกครองควรจัดสถานที่ให้เหมาะสม ในการทำงานของเด็ก โดยบริเวณที่ทำงานควรมีแสงสว่างที่เพียงพอ มีอากาศที่ ปลอดโปร่ง เย็นสบาย มีโต๊ะทำงานส่วนตัวสำหรับทำการบ้าน จัดให้มีมุมส่วนตัวสำหรับทำงาน ให้เวลาเด็ก ทำการบ้านอย่างเพียงพอ ไม่รบกวน หรือเรียกใช้งานขณะที่เด็กทำการบ้าน ไม่ให้เด็กดูโทรทัศน์ ขณะทำการบ้าน และจัดเวลาให้เหมาะสมกับการบ้านที่มีแต่ละวันด้วย

การอบรมเลี้ยงดูบุตรจัดว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของครอบครัว ซึ่งผู้ปกครอง จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเป็นภารกิจของครอบครัวที่ต้องถ่ายทอดความรู้ แนวทางการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนวัฒนธรรมให้แก่บุตรอันเป็นทายาทของครอบครัว ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดความรับผิดชอบของครอบครัวสืบต่อไป การอบรมเลี้ยงดูบุตรต้องให้มีความสมบูรณ์ทั้งสองด้าน อันได้แก่ ทางด้านร่างกาย จะต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาร่างกาย ให้เจริญเติบโต มีสุขภาพสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทางด้านจิตใจ ต้องส่งเสริมให้มี พัฒนาการทางด้านจิตใจที่สมบูรณ์ ซึ่งรวมไปถึงความมั่นคงทางด้านอารมณ์ และทางด้าน สังคมด้วย (ป.มหาพันธ์, 2544, หน้า 130-132)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา คอยดูแล เอาใจใส่ผู้เรียนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเติบโตอย่างสมบูรณ์มีคุณภาพ โรงเรียนมีความจำเป็น ที่จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการ พัฒนาการศึกษา เพราะการศึกษายุคปัจจุบันนี้จะพัฒนาได้อย่างแท้จริงต้องอาศัยความร่วมมือ จากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันพัฒนาอย่างจริงจัง

ปัจจัยด้านผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญต่อโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นผลผลิตของโรงเรียนที่แสดงให้เห็น ระดับความสามารถของโรงเรียนในการผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน

Carroll (1963) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้มองการเรียนรู้อาจมีความสัมพันธ์กับเวลาที่ผู้เรียนได้รับ ในการเรียนรู้ คาร์รอลเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ หากผู้เรียน

ได้รับเวลาที่จะเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ อย่างเพียงพอตามความต้องการของตน ซึ่งความต้องการนั้น ย่อมขึ้นกับลักษณะของผู้เรียนและลักษณะของการสอน ผู้เรียนที่มีความถนัดสูงจะใช้เวลาน้อยกว่า ผู้เรียนที่มีความถนัดต่ำกว่า การสอนที่มีคุณภาพสูงจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่า การสอนที่มีคุณภาพต่ำ

Bloom (1976, pp. 166–175) ได้ศึกษาถึงสภาพการเรียนรู้เพื่อการรอบรู้ (Mastery Learning Condition) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย ผู้เรียนจะต้องใช้องค์ประกอบ 3 กลุ่ม คือ

1. พื้นฐานทางความคิดหรือพุทธิพิสัย (Cognitive Entry Behavior)
2. ลักษณะพื้นฐานด้านจิตพิสัย (Affective Entry Behavior)
3. คุณภาพการเรียนการสอน (Quality of Instruction)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 การเน้นผู้เรียน สำคัญที่สุด กล่าวคือ องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากเดิมที่เน้นเนื้อหา สาระเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ เพราะการจัดการ การเรียนรู้ก็เพื่อเน้นให้มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ตัวบ่งชี้ที่บอกถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงการทำงานของสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ และ พัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการเรียนรู้ในบรรยากาศ ที่เป็นธรรมชาติบรรยากาศของการเอื้ออาทรและเป็นมิตร ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตรจริงได้

2. การเรียนรู้จากการได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง หรือกล่าวอีกลักษณะหนึ่ง คือ “เรียนด้วยสมองและสองมือ” เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด ไม่ว่าจะเกิดจาก สถานการณ์หรือคำถามก็ตาม และได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่สำคัญ คือ การแก้ปัญหา ความมีเหตุผล

3. การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป้าหมายสำคัญด้านหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ ที่หลากหลายทั้งในและนอกโรงเรียน ทั้งที่เป็นเอกสารวัสดุสถานที่สถานประกอบการบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพื่อน กลุ่มเพื่อนหรือ ผู้เป็นภูมิปัญญาของชุมชน

4. การเรียนรู้แบบองค์รวมหรือบูรณาการเป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ ได้สัดส่วนกัน รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ความดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชาที่จัดให้เรียนรู้

5. การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้าใจของผู้สอนที่ยึดหลักการว่าทุกคนเรียนรู้ได้และเป้าหมายที่สำคัญ คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงควรสังเกตและศึกษาธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าชนิดที่จะเรียนรู้แบบใดมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนจะได้รับการฝึกด้านการจัดการแล้วยังฝึกด้านสมาธิ ความมีวินัยในตนเอง และการรู้จักตนเองมากขึ้น

บทบาทของผู้เรียน

ผู้เรียนมีความยินดีร่วมกิจกรรมทุกครั้งด้วยความสมัครใจ เรียนรู้ได้เอง รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล มีความรู้สึกและความคิดเป็นของตนเอง วิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ได้ให้ความช่วยเหลือกันและกัน รู้จักรับผิดชอบงานที่ตนเองทำอยู่และที่ได้รับมอบหมาย และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

Piaget (1963) ยังอธิบายว่า พัฒนาการเกี่ยวกับความคิด ความเข้าใจของบุคคลนั้นเกิดจากการที่บุคคลพยายามจะปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลย์ เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การปรับตัวนี้บุคคลจะใช้กระบวนการ 2 อย่าง คือ กระบวนการที่ เปียเจีย เรียกว่า การดูดซึมหรือการกลมกลืน (Assimilation) และการปรับความแตกต่าง (Acommodation)

การดูดซึม (Assimilation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อได้พบหรือปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ที่ไม่มีอยู่ในสมองตนเอง บุคคลจะรับหรือดูดซึมเก็บเข้าไปเป็นความรู้ใหม่ของตน

การปรับความแตกต่าง (Acommodation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อได้พบหรือปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ที่สัมพันธ์กับความคิดเดิมที่มีอยู่ในสมอง บุคคลจะเริ่มปรับความแตกต่างระหว่างของใหม่กับความคิดเดิม จนเกิดความเข้าใจว่าควรจะทำอย่างไรกับสิ่งใหม่นี้ และเมื่อใดที่บุคคลสามารถปรับความคิดเดิมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ บุคคลจะอยู่ในสภาวะสมดุล แต่เนื่องจากบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น กระบวนการทั้ง 2 อย่าง จึงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

วุฒิชัย เนียมเทศ (2552, หน้า 60) ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อผู้เรียนไว้ว่า สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ 1) มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่เหมาะสม 2) มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน 3) มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4) มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวก พอเพียง และอยู่ในสภาพใช้การได้ดี 5) มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

ด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

Dale (1965) ได้แบ่งสื่อการศึกษาตามลักษณะประสบการณ์ไว้ 10 ประเภท เริ่มแรกทีเดียวเขาแบ่งออกเป็น 11 ประเภท แต่ตอนหลังได้ปรับปรุงโดยรวมภาพยนตร์กับโทรทัศน์ เป็นประเภทเดียวกัน จึงเหลือเป็น 10 ประเภท เรียกว่า “กรวยแห่งประสบการณ์” (Cone of Experiences) ตามลำดับจากรูปธรรมไปหานามธรรม ดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนเจตนารับเป็นสื่อของจริง

ได้แก่ วัตถุ สถานการณ์ หรือปรากฏการณ์จริงที่ผู้เรียนสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นสื่อที่มีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน เสนอปัญหา ชั้นการทดลอง และรวบรวมข้อมูล เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งขึ้นจากสถานการณ์การเรียนการสอน

2. ประสบการณ์จากสถานการณ์จำลองและหุ่นจำลอง

สื่อประเภทสถานการณ์จำลองหรือหุ่นจำลองนี้ สามารถเน้นประเด็นที่ต้องการหรือกำจัดส่วนเกินที่ไม่ต้องการจากของจริงได้ มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในกรณีของจริงหายากมีราคาแพง มีอันตรายมาก ใหญ่โตเกินไป เล็กเกินไป สลับซับซ้อนเกินไป ฯลฯ

3. ประสบการณ์นาฏการที่ผู้เรียนได้รับรู้การแสดงด้วยตนเองหรือการชมการแสดง

เป็นสถานการณ์จำลองที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์และกระบวนการบางอย่างได้ดี

4. ประสบการณ์จากการทดลองสาธิต

เป็นประสบการณ์ที่ได้จากสื่อ ซึ่งอาจจะเป็นสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริง แต่เป็นสื่อที่มีจำนวนน้อย จึงสาธิตให้ดูเป็นกลุ่ม เป็นประสบการณ์ที่จะต้องรับรู้พร้อม ๆ กัน เหมาะสำหรับการทดลองสาธิตให้ผู้เรียนสังเกตและรวบรวมข้อมูลพร้อมกันหลายคน

5. ประสบการณ์ทัศนศึกษา

เป็นประสบการณ์ที่ได้รับจากสื่อการเรียนการสอนที่เป็นวัตถุ สถานการณ์ หรือปรากฏการณ์จริง แต่แทนที่จะเป็นการนำสื่อเข้ามาหาผู้เรียน ก็เป็นการนำผู้เรียนไปยังแหล่งของสื่อ เหมาะสำหรับการนำเข้าสู่ปัญหาหรือการสรุปทเรียน เป็นการยืนยันข้อสรุปที่ได้จากการเรียนในห้องเรียน

6. ประสบการณ์ที่ได้จากนิทรรศการ

สื่อที่ให้ประสบการณ์ในลักษณะนี้อาจจะเป็นทั้งของจริงและสิ่งจำลองต่าง ๆ แต่จัดเรียงไว้ในรูปที่จะใช้ข้อมูลหรือเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของผู้จัด เหมาะสำหรับการสอนวิทยาศาสตร์ชั้นนำเข้าสู่บทเรียนหรือขั้นการสรุปทเรียน

7. ประสบการณ์จากภาพยนตร์หรือโทรทัศน์

เป็นประสบการณ์ที่ได้จากภาพและเสียงที่พยายามทำให้เหมือนกับประสบการณ์ตรง โดยเทคนิคการถ่ายทำ เหมาะสำหรับการเสนอเนื้อหา เสนอข้อมูลหรือการสรุปทเรียน

8. ประสบการณ์จากภาพนิ่ง วิทยูและการบันทึกเสียง

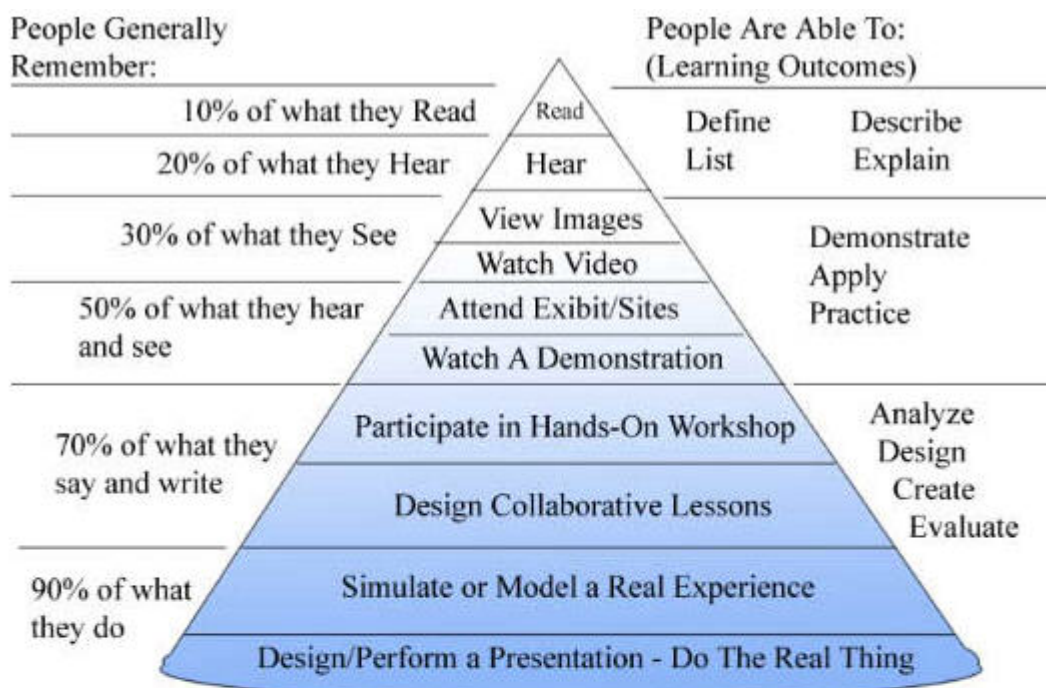
สื่อประเภทนี้ให้ประสบการณ์ที่เป็นรายละเอียดในประเด็นที่ต้องการเน้นได้ โดยเทคนิคการถ่ายภาพ การอัดขยายและการบันทึกติดต่อกันในกรณีที่เป็นเทปเสียง

9. ประสบการณ์จากสื่อทัศนสัญลักษณ์

ได้แก่ ภาพเขียนภาพลายเส้น วัสดุกราฟฟิกต่าง ๆ ที่สามารถเน้นโดยใช้รูปลักษณะ และสีทำให้เกิดความสนใจในประเด็นที่ต้องการจะเน้น

10. ประสบการณ์พจนสัญลักษณ์

ได้แก่ สัญลักษณ์ สูตร ภาษา ตำราต่าง ๆ เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอเนื้อหา มโนคติ หลักการ ทฤษฎีหรือกฎบางอย่างได้ดี

Dale's Cone of Experience

Original research done by Edgar Dale shows that the effectiveness of learning or the learning retention rate based on the learning experiences and the media that was used for the instruction is shown in the following table. From Dale's research, additional studies were performed by the National Training Laboratory Institute for Applied Behavioral Science and many other universities researchers.

Teaching Method	Knowledge Retention
See/Hear - Lecture	5%
Reading	10%
Audio Visual / Video	20%
Demonstration	30%
Discussion Group	50%
Practice by Doing	75%
Teaching Others	90%
Immediate application of learning in a real situation	90%

ภาพ 1 กรวยแห่งประสบการณ์

อัมภา บุญช่วย (2537, หน้า 98) ในการเรียนการสอน โดยทั่วไปจะมียอดประกอบที่สำคัณอยู่ 3 ประการ คือ ผู้สอนผู้เรียน และสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนที่ใช้กันมาก คือ ภาษาพูด และภาษาเขียนต่อมาได้มีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ ในปัจจุบันจะพบว่า มีสื่อการเรียนการสอนมากมายหลายชนิด เพราะถือว่า สื่อการเรียนการสอน คือ มือที่สามของครูช่วยให้ครูสอนได้สนุก และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น บทบาทของสื่อการเรียนการสอน

ในบทเรียน ก็คือ เป็นตัวกลาง ตัวช่วยในการให้ข้อมูลความรู้หรือสิ่งบอกกล่าวแก่ผู้เรียน แต่การใช้สื่อการเรียนการสอนให้ได้ผลนั้น ต้องตรงกับจุดประสงค์เนื้อหา และกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งยังต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่าอีกด้วย สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีคุณลักษณะต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่าอีกด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอน จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องของการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม สื่อบางประเภท มีราคาแพง อาจจะหาวิธีการสร้างและตัดแปลงทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสื่อ เพื่อนำมาใช้ประกอบการสอน รวมทั้ง ต้องเรียนรู้การเก็บรักษาสื่อต่าง ๆ เป็นอย่างดีด้วย ผู้บริหารก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอน รวมทั้ง จัดหา สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในเรื่องสื่อการเรียนการสอน โดยจะเน้นในเรื่องหาสาระที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร และครูผู้สอนเกี่ยวกับเรื่องสื่อการเรียนการสอน โดยจะเน้นในเรื่องความหมาย ประเภทของสื่อ ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การเก็บรักษา การบริหารสื่อการเรียนการสอน บทบาทผู้บริหารโรงเรียนกับสื่อการเรียนการสอน

Thomas Hughes (1971 อ้างอิงใน ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2533, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของ “นวัตกรรม” ว่าเป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติหลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้น ๆ แล้ว เริ่มตั้งแต่การคิดค้น (Invention) การพัฒนา (Development) ซึ่งอาจจะเป็นไปในรูปของ โครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project) แล้วจึงนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา

Morton (1971) ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ว่าเป็นการทำให้ใหม่ขึ้นอีกครั้ง (Renewal) ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงสิ่งเก่าและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงาน หรือองค์การนั้น ๆ นวัตกรรม ไม่ใช่การขจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการปรับปรุง เสริมแต่งและพัฒนา

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2521, หน้า 14) ได้ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ไว้ว่าหมายถึง วิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ที่แปลกไปจากเดิมโดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นพบวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมา หรือมีการปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสม และสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ได้รับการทดลอง พัฒนา จนเป็นที่เชื่อถือได้แล้วว่าได้ผลดีในทางปฏิบัติ ทำให้ระบบก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

ในเรื่องของเทคโนโลยีและความเจริญในด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าทดลองประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เมื่อศึกษาค้นพบและทดลองใช้ได้ผลแล้ว ก็นำออกเผยแพร่ใช้ในกิจการด้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพในกิจการต่าง ๆ เหล่านั้น และวิชาการ

ที่ว่าด้วยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในกิจการด้านต่าง ๆ จึงเรียกกันว่า “วิทยาศาสตร์ประยุกต์” หรือนิยมเรียกกันทั่วไปว่า “เทคโนโลยี” ส่วนคำว่าเทคโนโลยีทางการศึกษา (Educational Technology) ตามรูปศัพท์ เทคโนโลยี (วิธีการ)+โลยี (วิทยา) หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการทางการศึกษา ครอบคลุมระบบการนำวิธีการ มาปรับปรุงประสิทธิภาพของการศึกษาให้สูงขึ้น เทคโนโลยีทางการศึกษาครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ประการ คือ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ

ด้านงบประมาณ

งบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียน สามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า ความสำคัญและประโยชน์ของงบประมาณ มีดังนี้

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียน ตามแผนงานและกำลังเงินที่มีอยู่ โดยให้มีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้ เพื่อป้องกันการรั่วไหลและการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็นของโรงเรียนลดลง

2. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาโรงเรียน ถ้าโรงเรียนจัดงบประมาณการใช้จ่ายอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จะสามารถพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่โรงเรียนและสังคม โดยโรงเรียนต้องพยายามใช้จ่ายและจัดสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิผลไปสู่โครงการที่จำเป็น เป็นโครงการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าของโรงเรียน

3. เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากทรัพยากรหรืองบประมาณของโรงเรียนมีจำกัด ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรหรือใช้จ่ายเงินให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนในการใช้และจัดสรรเงินงบประมาณไปในแต่ละด้าน และมีการวางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากรนั้น ๆ ด้วย เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเวลาที่เร็วที่สุด และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

4. เป็นเครื่องมือกระจายทรัพยากร และเงินงบประมาณที่เป็นธรรม งบประมาณสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรม ไปสู่จุดที่มีความจำเป็นและทั่วถึงที่จะทำให้โรงเรียนนั้นสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์งานและผลงานของโรงเรียน เนื่องจากงบประมาณเป็นที่รวมทั้งหมดของแผนงานและงานที่จะดำเนินการในแต่ละปี พร้อมทั้งผลที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นโรงเรียนสามารถใช้งบประมาณหรือเอกสารงบประมาณที่แสดงถึงงานต่าง ๆ ที่ทำเพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ

ด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

ธเนศ ขำเกิด (2533, หน้า 38-40) บรรยายภาคของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดที่จะส่งผลให้เกิดสภาพบรรยากาศที่ดี ก็คือ การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน หากจะมองโดยภาพรวมแล้วเราอาจจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งซึ่งวัดถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความชุ่มชื้น การถูกสุขลักษณะ ความร่มรื่น ความสวยงาม ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความสะดวก ฯลฯ

การจะจัดและสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างไรนั้น เป็นเรื่องของแต่ละโรงเรียนที่ต่างก็มีสภาพของปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิดและดุลยพินิจของบุคคลภายในโรงเรียนนั้น ๆ ที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น แต่ควรอยู่ภายใต้หลักการของ “การร่วมคิด ร่วมทำ” ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและคุณครูควรยอมรับว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ที่มีความรักความผูกพันและปรารถนาดีต่อโรงเรียนของเขา จึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นตัดสินใจร่วมวางแผน จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนภายใต้การแนะนำของผู้บริหารและครูอาจารย์

2. สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริม สนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ให้มากที่สุด ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา แจ่มใส น่าเรียนรู้ สอนสนุก เรียนสนุก ครูรักเด็ก เด็กรักครู รักเพื่อน ไม่มีบรรยากาศแห่งความกลัว หวาดผวา วิดกกังวล ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า "อยากมาโรงเรียน"

การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ที่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคล ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน แล้วดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการเรียนเป็นกลุ่ม ช่วยกันคิด ช่วยกันทำระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สภาพแวดล้อมเช่นนี้จะทำให้ทุกคนมีความสุขมีความมั่นใจ และตระหนักในคุณค่าของตนเอง

3. สภาพแวดล้อมทางการบริหารการจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใด ๆ ภายในโรงเรียน ให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ซึ่งสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคลากร ทุกคนในโรงเรียนยิ้มแย้ม แจ่มใสเป็นมิตรต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกัน ฯลฯ

ปัจจัยทั้ง 4 ด้านดังกล่าว มีอิทธิพลต่อโรงเรียน มากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานภาพของโรงเรียนแต่ละแห่ง อย่างไรก็ตามสถานศึกษาของรัฐนั้น ปัจจัยสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยการเมืองและกฎหมาย จะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อโรงเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ เพราะโรงเรียนส่วนมากเป็นหน่วยงานภาครัฐ ต้องยึดระเบียบกฎหมาย ตลอดจนเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐบาล เป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยด้านชุมชน

ดลใจ ต้นเจริญ (2547, หน้า11) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชน หมายถึง อาณาบริเวณที่มีคนจำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความคิดเห็น ความเชื่อและความสนใจคล้ายคลึงกัน มีความเอื้ออาทรและความผูกพันต่อกัน มีการทำกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม และกระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมที่คล้ายคลึงกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษามีความสัมพันธ์กับชุมชนด้วย ซึ่งกำหนดไว้หลายมาตราด้วยกัน ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชนจึงควรได้รับความสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม โดยบริหารงานทั้ง 5 ด้าน คือ งานวิชาการ งานธุรการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน และงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ให้เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารสถานศึกษาด้านการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน จะดำเนินงานได้หลากหลาย ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษาจะดำเนินการอย่างจริงจังและจริงใจ ก็จะช่วยแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาด้านการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชนได้รับการปฏิบัติน้อยกว่าการบริหารงานด้านอื่นได้

มาตรฐานคุณภาพการศึกษา

คุณภาพการศึกษา

Howard (1985) คุณภาพการศึกษายังหมายถึงความเป็นเลิศทางวิชาการ และประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะที่มีคุณภาพสูงและตั้งใจจะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานนั้น โดยคำนึงถึงผลสำเร็จและคุณลักษณะที่ทำให้เกิดผลสำเร็จ

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ข้อ โดยยึดตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง ใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติของตนเองเพื่อเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรอง เพื่อขจัดและลดปัญหา ความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจน การเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด หมายถึง รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง เข้าใจความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมแสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรมและข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต หมายถึง ใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เรียนรู้ด้วยตนเองต่อเนื่อง ทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมรู้จักปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสภาพแวดล้อม และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี หมายถึง รู้จักเลือกและใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสอดคล้องตามจุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษา มีแผนดำเนินงานอย่างชัดเจนไปสู่การปฏิบัติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวไว้ว่า เส้นทางสู่ความสำเร็จ การปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษที่สอง เพื่อคุณภาพเด็กไทย คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ก้าวไกลสู่สากล เป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ ทุกโรงเรียนต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษา และเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ จึงได้มีการนำเสนอแนวทางปฏิรูปการศึกษา โดยกำหนดประเด็นสำคัญ ของระบบการศึกษา และการเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการหลัก คือ คุณภาพของผู้เรียน โอกาสทางการศึกษา กระบวนการพัฒนาผู้เรียน และการผลิตและพัฒนาครู

สรุปได้ว่า เมื่อผู้เรียนมีคุณภาพ ย่อมเกิด จิตสาธารณะ และทักษะชีวิต เกิดปัญญาในการพัฒนาและแก้ปัญหา และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ซึ่งกระบวนการพัฒนาผู้เรียน เป็นการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนเพื่อพัฒนาเพื่อพัฒนาจิต สาธารณะ ทักษะการคิด และทักษะการทำงาน เพื่อสร้างจิตใจ รักเพื่อนมนุษย์ มีสำนึกรักชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ เพื่อสร้างคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เพื่อให้เกิดจิตสาธารณะ และ ทักษะชีวิต โดยครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

คุณภาพผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง คำว่า คุณภาพผู้เรียน ได้มีการให้นิยามหรือคำจำกัดความที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งนักวิชาการหรือหน่วยงานที่ศึกษาเรื่องคุณภาพผู้เรียน ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุริรัตน์ ชามสาม (2554) ได้กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นลักษณะที่สังคมต้องการ คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรู้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขตามมาตรฐานทางการศึกษา มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายการจัดการศึกษาของภาครัฐ และตรงกับความต้องการของสังคมในปัจจุบันและอนาคตหลักสูตร

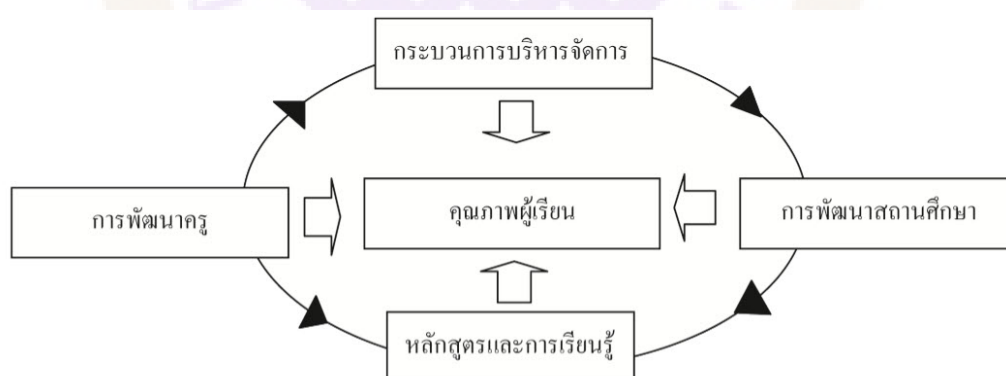
วิญชลี คำจริง (2552) ได้กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน คือ การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามที่เกณฑ์กำหนด และเป็นคุณภาพของผู้เรียนในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาในด้านต่าง ๆ ด้วย กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้กำหนดคุณลักษณะของคุณภาพผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนต้องมีสมรรถนะสำคัญตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้ง การผู้เรียนมีความสามารถและทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามช่วงวัย และคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ตามหลักสูตร ที่กำหนดตามกรอบจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ภัคพร บุญเค็ล้า (2555) ได้กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน หมายถึงผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตร และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนดทั้งด้านผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) เนื่องจากจากหน่วยงานและบุคคลทุกระดับทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชนจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

สหชัย วันทอง (2553) ได้กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน คือ ผู้เรียนที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต การใช้เทคโนโลยี และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยผ่านการทดสอบของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) และการรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

สุดามาส ศรีนอก (2557) เมื่อผู้เรียนมีคุณภาพ ย่อมเกิดจิตสาธารณะ และทักษะชีวิต เกิดปัญญาในการพัฒนาและแก้ปัญหา และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งกระบวนการพัฒนาผู้เรียนเป็นการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ทักษะการคิด และทักษะการทำงาน เพื่อสร้างจิตใจ รักเพื่อนมนุษย์ มีสำนึกรักชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ เพื่อสร้างคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เพื่อให้เกิดจิตสาธารณะ และทักษะชีวิต โดยครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ได้ประกาศนโยบายปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเน้นที่ 4 ด้าน คือ การปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนการสอน การปฏิรูปครู การปฏิรูปโรงเรียน และการปฏิรูประบบการบริหารจัดการ ซึ่งนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้ง ในประวัติศาสตร์การศึกษาไทย กล่าวคือ มีการกระจาย อำนาจไปยังสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มีการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี มีกองทุนกู้ยืมการศึกษา แต่สิ่งที่การปฏิรูป ยังทำไม่สำเร็จคือเรื่องคุณภาพของผู้เรียน และความไม่สัมพันธ์กันระหว่างค่าตอบแทนครู ที่สูงขึ้นกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (ชงทอง จันทรางศุ, 2552, สื่อออนไลน์) นั้นแสดงให้เห็นว่า การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา ยังให้น้ำหนักกับการพัฒนาคุณภาพ น้อยเกินไป เวลาส่วนใหญ่ใช้ไปกับการปรับปรุงโครงสร้างมากกว่าด้านคุณภาพ ซึ่งแท้จริงแล้ว หัวใจการปฏิรูปการศึกษา คือ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ ดังนั้น การปฏิรูป ด้านหลักสูตรและการเรียนรู้ จึงน่าจะมีความสำคัญสูงสุด ส่วนอีก 3 ด้าน จะเป็นส่วนสนับสนุน ที่ช่วยให้การจัดการ เรียนรู้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด

ภาพ 2 การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

แนวคิดมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดไว้ 6 ข้อ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ

1. มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ
4. เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น
6. สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ กีฬา/นันทนาการ ตามจินตนาการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1. มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
2. เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูทวดเวที่ต่อผู้มีพระคุณ
3. ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
4. ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1. มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ รอบตัว
2. มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
3. เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน
4. ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล

1. สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียน ตามความคิดของตนเอง
2. นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง
3. กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ
4. มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นตามหลักสูตร

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์
2. ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์
3. ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์
4. ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

1. วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ
2. ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
4. มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ

นอกจากนี้ รัฐบาลโดยการนำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้กระทรวงศึกษาธิการ กำชับโรงเรียนในสังกัดทั่วประเทศ ปลุกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ให้แก่นักเรียน ดังนี้

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจต่าง ๆ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. ดำเนินถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

หลักสูตรสถานศึกษา

ในทุกสถานศึกษาหรือโรงเรียนต้องมีหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการสอนกับนักเรียนในทุกรายวิชาที่นักเรียนต้องเรียน ผู้มีส่วนร่วมในการทำหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน ชุมชน หรือแม้แต่ตัวนักเรียนเอง ซึ่งอิงตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายกับหลักสูตรไว้หลากหลาย ดังนี้

หลักสูตร คือ สิ่งที่สอนในโรงเรียน

หลักสูตร คือ ชุดของวิชา

หลักสูตร คือ เนื้อหา

หลักสูตร คือ โปรแกรมการเรียน

หลักสูตร คือ ชุดของสื่อการเรียนรู้

หลักสูตร คือ ลำดับของกระบวนวิชา

หลักสูตร คือ ชุดของจุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ

หลักสูตร คือ กระบวนวิชาที่เรียน

หลักสูตร คือ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน รวมทั้ง กิจกรรมพิเศษ การแนะแนว และ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

หลักสูตร คือ สิ่งที่ใช้สอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนเป็นผู้จัด

หลักสูตร คือ ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยบุคลากรในโรงเรียน

หลักสูตร คือ ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนอันเป็นผลมาจากการเล่าเรียน ในโรงเรียน

นอกจากความหมายของหลักสูตรดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีนักการศึกษาทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้อีกมากมาย ดังนี้

Good (1973, p. 588) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในพจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ว่า หลักสูตร คือ กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้้อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชา ที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น หลักสูตร สังคมศึกษา หลักสูตรพลศึกษา

Taba (1962, p. 10) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนที่ประกอบด้วยจุดประสงค์ และจุดมุ่งหมายเฉพาะการเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล

Beauchamp (1981, p. 67) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ แผนที่เขียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อบอกขอบเขตและการจัดโปรแกรมการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย

1. ข้อความที่กล่าวถึงแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอน
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
4. ระบบแนวทางการประเมินคุณค่าของหลักสูตร (หลักสูตรคืออะไร, 2547)

Saylor and Alexander (1974, p. 7) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้ โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แนวกำหนดประสบการณ์ทั้งหมดที่มุ่งหมายให้นักเรียนได้รับการศึกษาทั้งในแง่วิชาการ และพัฒนาทุกด้าน ครอบคลุมถึงการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีฝึกอบรมเด็กในชั้นเรียน หลักสูตรมีฐานะเป็นมาตรฐานและเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งในการจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียน ครูจึงสามารถเติมเสริมแต่งให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่นได้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้กับเด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทศนคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็จะประสบการณ์ที่เข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ภิญญา สาทร ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการศึกษาที่กำหนดให้นักเรียนเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามแผนการศึกษา

กมล สุตะประเสริฐ (2544) กล่าวว่า หลักสูตร มิได้หมายความแต่เพียงหนังสือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีคามหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับเด็ก จึงรวมถึงการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ และถ้ากล่าวถึงในแง่เอกสารจะใช้คำว่า หนังสือหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า คือ ข้อกำหนด ว่าด้วย จุดหมาย แนวทาง วิธีการ และเนื้อหาสาระในการวัดผลการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ เจตคติและพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

จากความหมายของหลักสูตรตามที่คณะของนักการศึกษาได้ให้ไว้ดังตัวอย่างที่กล่าวมา สามารถสรุป หลักสูตรในความหมายเดิมจะหมายถึง รายวิชาต่าง ๆ ที่นักเรียนจะต้องเรียน ส่วนความหมายใหม่ จะหมายถึงมวลประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนจะได้ภายใต้คำแนะนำและความรับผิดชอบของโรงเรียน

ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดการศึกษาของชาติไม่ว่าระดับใดมุ่งเน้นพัฒนาคนในชาติให้มีคุณลักษณะและศักยภาพที่เหมาะสมกับความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมีหลักสูตรเป็นเสมือนพิมพ์เขียวในการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการอันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น หลักสูตรจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกระดับ ซึ่งธำรง บัวศรี ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษาร่วมกัน นั่นคือ หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ถ้าจะกล่าวถึงหลักสูตรคือ หัวใจทางการศึกษาก็คงไม่ผิด เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาก็ย่อมดำเนินไม่ได้ และหลักสูตรยังมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน กล่าวคือ ถ้าหากไม่มีหลักสูตรก็สอนไม่ได้เพราะไม่รู้จะสอนอะไร หรือถ้าจะสอนโดยคิดเอาเองก็จะเกิดความสับสน โดยที่อาจสอนซ้ำไปซ้ำมา ไม่เรียงลำดับตามที่ควรจะเป็น ผลการเรียนรู้อาจไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ ผู้เรียนเองก็จะมีผลลัพท์ที่น่าใจ เพราะไม่ทราบว่าจะเรียนไปนั้นสามารถนำไปเปรียบเทียบกับระดับใดสามารถสรุปได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นเอกสารของทางราชการ เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ปฏิบัติตามและเข้าใจตรงกัน
2. เป็นแผนการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
3. มาตรฐานในการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ
4. เป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
5. เป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ได้รับประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ชุมชน และสังคม
6. เป็นตัวกำหนดลักษณะและรูปแบบของสังคมในอนาคต และเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของประเทศ
7. เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานตามนโยบายของการจัดการศึกษา

ความจำเป็นของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางที่กรมวิชาการกำหนดไว้ พระราชบัญญัติสถานศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้
มาตรา 27 ระบุข้อความที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ในการนำหลักสูตรไปใช้โดยตรง ซึ่งกำหนดไว้ว่า ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตร

แนวทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำ สาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จะเห็นว่าในวรรคที่สอง เป็นการกำหนดแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตร จากหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ รวมทั้ง ทำหลักสูตร ให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน (มณีนภา ชูติบุตร และนิคม ชมพูหลง, 2538, หน้า 16-18) ได้เสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิธีคิดและความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. นำกระบวนการหรือแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3. นำกระบวนการคิดของภูมิปัญญาชาวบ้านมาเสริมสร้างให้สอดคล้องกับแนวคิด แบบวิทยาศาสตร์
4. สร้างกระบวนการคิดหลายด้าน หลายมุมโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระ แล้วเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

5. ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร

ตามหลักการของหลักสูตรนั้น หลักสูตรที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับ สภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ โดยเหตุนี้หลักสูตรที่สร้างขึ้น มุ่งหมายในการใช้ในชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะ ก็ย่อมสามารถตอบสนองต่อความต้องการ ของสังคมได้มากที่สุด ท้องถิ่นและชุมชนมีสภาพที่แตกต่างกัน การพัฒนาแต่ละท้องถิ่นก็ต้องมี ความแตกต่างกัน เทคโนโลยีเจริญเร็ว จะทำหลักสูตรระดับชาติไปใช้กับท้องถิ่นก็ไม่ทันกับ ความเจริญของเทคโนโลยี สถานศึกษาจึงต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเอง

แนวคิดที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

1. หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีโอกาสใช้ข้อมูล สารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้ อยากเห็น สร้างความมั่นใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคมสถานศึกษา ควรต้องพัฒนา

หลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน มีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระเข้าใจในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้ความเป็นธรรม มีความเสมอภาค มีความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับที่ตนดำรงอยู่ได้ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระบบส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

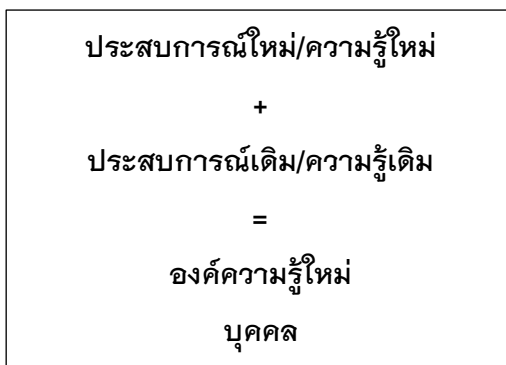
มนุษย์ส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานและกระทำการใด ๆ ตามความรู้ ความเชื่อ และแนวคิดของตนเอง ดังนั้น การที่ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จะกระทำการและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับความรู้และแนวคิดที่มีเหตุผลและความถูกต้อง อันจะเป็นแนวทาง ขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นในการปฏิบัติภารกิจดังกล่าว

รุ่งนภา นุตราวงศ์ (2552, สื่อออนไลน์) มาตรฐานการเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่คาดหวังหรือจุดหมายไว้อย่างชัดเจน ว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนทุกคนรู้และปฏิบัติได้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าไม่ว่านักเรียนจะจบการศึกษาจากที่ใด จากโรงเรียนขนาดเล็ก หรือโรงเรียนขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะจบจากโรงเรียนที่อยู่ในเมือง หรือในชนบท หรือมุมใดของประเทศ จะได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถอย่างทัดเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ มาตรฐานการเรียนรู้จึงเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษา โดยจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาในทุกระดับทั้งระดับชาติ ท้องถิ่น โรงเรียน และการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และชุมชน

จากการศึกษาความหมาย ความสำคัญ จุดมุ่งหมายที่สำคัญ หลักการในการพัฒนา ตลอดจนถึงแนวคิดและแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าว ทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้เปลี่ยนโครงสร้างหลักสูตรและการจัดการศึกษาแตกต่างไปจากหลักสูตรเดิมที่เคยใช้กันมาอย่างมากมาย เพราะเป็นหลักสูตรที่มีการจัดกลุ่มเนื้อหาวิชาเป็นมวลงบประสมการดำเนินการเรียนรู้ ออกแบบกระบวนการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ การจัดโครงสร้างของหลักสูตรแบบนี้จะช่วยให้เกิดคุณภาพผู้เรียน สามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต กำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รักและสนใจการทำงาน รวมทั้งมีค่านิยมที่ดีงาม

ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism)

Constructionism เป็นทฤษฎีทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นโดย Professor Seymour Papert แห่ง M.I.T. (Massachusetts Institute of Technology) คอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) หรือทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ภาพ 3 ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism)

ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึม มีสาระสำคัญที่ว่า ความรู้ไม่ใช่มาจากการสอนของครูหรือผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่ความรู้จะเกิดขึ้นและสร้างขึ้นโดยผู้เรียนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing) นอกจากนั้นมองลึกลงไปถึงการพัฒนาการของผู้เรียนในการเรียนรู้ ซึ่งจะมีมากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปฏิกริยาระหว่างความรู้ในตัวของผู้เรียนเอง ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมภายนอก หมายความว่า ผู้เรียนจะสามารถเก็บข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมภายนอกและเก็บเข้าไปเป็นโครงสร้างของความรู้ภายในสมองของตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเอาความรู้ภายในที่ตนเองมีอยู่แล้วแสดงออกมาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอกได้ ซึ่งจะเกิดเป็นวงจรต่อไปเรื่อย ๆ ได้ คือ ผู้เรียนจะเรียนรู้เองจากประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมภายนอก แล้วนำข้อมูลเหล่านี้กลับไปบันทึกในสมองผสมผสานกับความรู้ภายในที่มีอยู่ แล้วแสดงความรู้ออกมาสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก ดังนั้น ในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by doing) จะได้ผลดีถ้าหากว่าผู้เรียนเข้าใจในตนเอง มองเห็นความสำคัญในสิ่งที่เรียนรู้ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่า (รู้ว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรบ้าง) และสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา ซึ่งทั้งหมดจะอยู่ภายใต้ประสบการณ์และบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้นั่นเอง

Seymour (1980) ได้ให้ความเห็นว่า ทฤษฎีการศึกษาการเรียนรู้ ที่มีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการการสร้าง 2 กระบวนการด้วยกัน

สิ่งแรก คือ ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นด้วยตนเอง ไม่ใช่รับแต่ข้อมูลที่หลั่งไหลเข้ามาในสมองของผู้เรียนเท่านั้น โดยความรู้จะเกิดขึ้นจากการแปลความหมายของประสบการณ์ที่ได้รับ

สังเกตว่าในขณะที่เรา สนใจทำสิ่งใด
 สิ่งหนึ่งอยู่อย่างตั้งใจ เราจะไม่ลดละ
 ความพยายาม เราจะคิดหาวิธีการ
 แก้ไขปัญหานั้นจนได้

ภาพ 4 รูปข้อสังเกตสิ่งแรก

สิ่งที่สอง คือ กระบวนการการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากที่สุด หากกระบวนการนั้น มีความหมายกับผู้เรียนคนนั้น

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อได้รับประสบการณ์ตรงหรือลงมือทำด้วยตนเอง (Learning By doing) ได้มีส่วนร่วมในการสร้างที่มีความหมายกับตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถ เชื่อมโยงผสมผสานความรู้ระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้ที่มีอยู่เดิม และสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ขึ้นมา การลงมือทำด้วยตนเองโดยการได้ทำสิ่งที่ตนเองชอบหรือสนใจ ซึ่งในขณะที่ทำสิ่งที่ตนเองสนใจหรือชอบก็จะได้ความรู้จากกระบวนการที่ทำไปพร้อม ๆ กัน

จากสาระสำคัญดังกล่าว เมื่อเราสังเกตตัวเองขณะที่เข้าร่วมอบรม จะเห็นว่า มีสาระสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามทฤษฎี Constructionism กล่าวคือ เราได้เรียนรู้โดยการ ลงมือทำด้วยตนเอง (Learning By doing) เราทำสิ่งที่เราสนใจอยากจะทำ และทำในสิ่งที่เราเป็น ผู้คิดเองว่าจะทำอะไร (ไม่มีใครบังคับ) ในขณะที่ทำเราก็จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ ไปพร้อม ๆ กัน

เราได้จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางที่เหมาะสมของเราเอง เราเกิดความใส่ใจกับ งานของเรา เกิดความสุขในการทำงาน เกิดความภาคภูมิใจเมื่อทำสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ ที่เราคิดเอง แม้บางครั้งเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเราก็จะพยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นจนได้

ลักษณะการเรียนรู้ที่มีความสุขนี้ครูหลายคนอยากให้เกิดขึ้น แต่กระบวนการนี้ จะเกิดขึ้นโดยอยู่ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. ผู้เรียนได้ลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง (ได้สร้างงาน) ตามความสนใจ ตามความชอบหรือความถนัดของแต่ละบุคคล

2. ผู้เรียนได้อยู่ในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ดี มีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Many Choice) และเหมาะสำหรับการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

3. มีเครื่องมืออุปกรณ์ในการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเครื่องมือนั้นจะต้องใช้สร้างงานอย่างสอดคล้องกับ 2 ข้อ ที่ได้กล่าวมา คือ 1) มีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Many Choice) และ 2) การได้สร้างสิ่งที่มีความหมายกับตนเองอันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปให้เป็นหลักการต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้ดังนี้

1. หลักการที่ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎี Constructionism คือ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนลงมือประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีความหมาย ซึ่งจะรวมถึงปฏิภยาระหว่างความรู้ในตัวของผู้เรียนเอง ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมภายนอก การเรียนรู้จะได้ผลดีถ้าหากว่าผู้เรียนเข้าใจในตนเอง มองเห็นความสำคัญในสิ่งที่เรียนรู้ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่า (รู้ว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรบ้าง) และสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา และเมื่อพิจารณาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนโดยปกติที่เกิดขึ้นในห้องเรียนนั้น สามารถจะแสดงได้ดังรูป

ความรู้
ครู -----> ผู้เรียน

2. หลักการที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยครูควรพยายามจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Many Choice) และเรียนรู้อย่างมีความสุขสามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่าได้ ส่วนครูเป็นผู้ช่วยเหลือและคอยอำนวยความสะดวก

3. หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม หลักการนี้เน้นให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกัน (Social Value) ทำให้ผู้เรียนเห็นว่าคนเป็นแหล่งความรู้อีกแหล่งหนึ่งที่สำคัญ การสอนตามทฤษฎี Constructionism เป็นการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมคนออกไปเผชิญโลก ถ้าผู้เรียนเห็นว่าคนเป็นแหล่งความรู้สำคัญและสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กันได้เมื่อเขาจบออกไปก็จะปรับตัวได้ง่ายและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

4. หลักการที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือการรู้จักแสวงหาคำตอบจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมที่ฝังแน่นเมื่อผู้เรียน “เรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร (Learn how to Learn)”

บทบาทและคุณสมบัติที่ครูควรมีในการสอนแบบ Constructionism

ในการสอนตามทฤษฎี Constructionism ครูเองนับว่ามีบทบาทสำคัญมากในการที่จะควบคุมกระบวนการให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งครูที่ศึกษาทฤษฎีนี้ควรมีความเข้าใจในบทบาท คุณสมบัติที่ครูควรจะมี รวมทั้ง ทัศนคติที่ครูควรเปลี่ยนและสิ่งที่ต้องคำนึงถึง

บทบาทของครู

ในการดำเนินกิจกรรมการสอน ครูควรรู้จักบทบาทของตนเองอย่างแจ่มแจ้ง ครูนับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การสอนสำเร็จผล ดังนั้น จึงควรรู้จักบทบาทของตน ดังนี้ คือ

จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม โดยควบคุมกระบวนการการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และคอยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น

แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนตามโอกาสที่เหมาะสม (ต้องคอยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา)

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามแนวทางของทฤษฎี Constructionism โดยเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้จุดประกายความคิดและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึงกัน ตลอดจนรับฟังและสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้เรียนที่จะเรียนรู้เพื่อประจักษ์แก่ใจด้วยตนเอง

ช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนและสรุปผลการเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมและนำทางให้ผู้เรียนได้รู้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อผู้เรียนจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

คุณสมบัติที่ครูควรมีในการสอนแบบ Constructionism

มีความเข้าใจทฤษฎี Constructionism และพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามแนวทางของทฤษฎี Constructionism

มีความรู้ในเนื้อหาที่สอนอย่างดี

มีความเข้าใจมนุษย์ มีจิตละเอียดพอที่จะสามารถตรวจสอบความคิดของผู้เรียนและดึงความคิดของผู้เรียนให้แสดงออกมามากที่สุด

มีการพัฒนาตนเอง ทางร่างกาย สติปัญญาและจิตใจอยู่เสมอ ครูควรรู้จักตนเองและพัฒนาความรู้ บุคลิกภาพของตนให้ดีขึ้น มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ไม่ถือว่าความคิดตนเองถูกต้องเสมอ เข้าใจและยอมรับว่าบุคคลมีความแตกต่างกัน ไม่ด่วนตัดสินผู้เรียนอย่างผิวเผิน

ควรมีมโนษย์สัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน เพราะการมีมโนษย์สัมพันธ์ที่ดีของครูจะทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเกิดความเป็นกันเองและมีความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน

ครูควรมีทักษะในการสื่อความหมายกับผู้เรียน ในการสอนนั้นครูมักจะมี การสื่อความหมายกับผู้เรียนเสมอ จึงควรสื่อความหมายให้ชัดเจน ไม่คลุมเครือ รู้จักใช้วาทศิลป์ ให้เหมาะกับกาลเทศะ และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน (การสื่อความหมายให้กับผู้เรียน แต่ละคนจะไม่เหมือนกันเพราะผู้เรียนมีการรับรู้และเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน)

มีทักษะในการใช้วิจารณญาณตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ทักษะด้านนี้ทำให้ครู ดำเนินงานได้สะดวกราบรื่น เนื่องจากการสอนแบบ Constructionism นั้นผู้สอนจะต้องคอยสังเกต บรรยากาศการเรียนที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และจะต้องคอยแก้ไขปัญหาในแต่ละช่วงให้เหมาะสม ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องมีทักษะในการใช้วิจารณญาณตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ดี

มีทักษะในการช่วยเหลือผู้เรียน บ่อยครั้ง ครูต้องคอยช่วยแก้ปัญหาให้ผู้เรียน ครูจึงควรมีความเป็นมิตรเป็นกันเองกับนักเรียนเสมอ หากครูไม่มีทักษะทางด้านนี้แล้ว การช่วยเหลืออาจไม่บรรลุผล

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นคุณสมบัติที่ครูควรมีเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงมโนษย์สัมพันธ์ ในการเรียนการสอนและการดำเนินชีวิตประจำวันให้ดีขึ้น นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญมากก็คือ ครูควรมีพื้นฐานของความรักในวิชาชีพครู พยายามเข้าใจผู้เรียนแต่ละคนให้มาก ๆ โดยยึดหลัก ที่ว่าคนเรามีความแตกต่างกัน (ไม่นำคนหนึ่งมาเปรียบเทียบกับอีกคนหนึ่ง) ครูควรรู้จักเคารพ ความคิดของตนเองและผู้อื่น (โดยเฉพาะผู้เรียน) และควรรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจของ ครูเองให้สมบูรณ์ และแจ่มใสอยู่เสมอ

ทัศนคติที่ครูควรเปลี่ยนและสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง

ในการเรียนการสอนตามทฤษฎี Constructionism ครูควรเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เหมาะสม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ทัศนคติที่ครู ควรเปลี่ยนแปลงไปและสิ่งที่ครูควรคำนึงถึง มีดังนี้

ครูต้องไม่ถือว่า ครูเป็นผู้รู้แต่ผู้เดียว ผู้เรียนต้องเชื่อตามที่ครูบอกโดยไม่มีเงื่อนไข แต่ครูต้องตระหนักว่าตนเองมีความรู้ที่จะช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่จะช่วยได้ ดังนั้น ครูจึงไม่อับอาย ผู้เรียนที่จะพูดว่า “ครูก็ยังไม่ทราบ พวกเรามาช่วยกันหาคำตอบดูซิ” ฯลฯ

ครูต้องพยายามช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ต้องอดทนและปล่อยให้ นักเรียนประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง อย่าด่วนไปชิงบอกคำตอบเสียก่อน ควรช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนที่เรียนช้าและเรียนเร็วให้สามารถเรียนไปตามความสามารถ ของตนเองด้วยตนเองให้มากที่สุด

ไม่ควรถือว่า “ผู้เรียนที่ดีต้องเจียบ” แต่ครูควรจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดคุยกันในเนื้อหา หรือได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความรู้กันได้

ครูต้องไม่ถือว่าการที่ผู้เรียนเดินไปเดินมาเพื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้นั้น เป็นการแสดงถึงความไม่มีระเบียบวินัย แต่ต้องคิดว่าการเดินไปเดินมาเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และช่วยทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

ครูต้องลดบทบาทตัวเองลง (ทำตัวให้เล็กที่สุด) พุดในสิ่งที่จำเป็น เลือกรสรคำพูด ให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีความต้องการฟังในสิ่งที่ครูพูด ก่อนที่จะพูดครูจึงควรเร้าความสนใจของผู้เรียนเสียก่อน

ขณะที่ผู้เรียนประกอบกิจกรรมครูต้องอยู่ดูแลเอาใจใส่พัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน ต้องไม่คิดว่า เมื่อผู้เรียนสามารถเรียนได้เองแล้วครูก็เอาเวลาทำอย่างอื่นได้

ครูควรมีใจกว้างและชมเชยนักเรียนที่ทำได้หรือประสบความสำเร็จแม้เพียงเล็กน้อย ไม่ตำหนิหรือลงโทษเมื่อผู้เรียนทำผิดพลาด หรือทำไม่ถูกใจครู

ครูไม่ควรจะเอาตนเองไปยึดติดกับหลักสูตรมากเกินไป ไม่ควรจะยึดเนื้อหาที่ไม่ว่าจำเป็นให้กับผู้เรียน ควรคิดว่าการให้เนื้อหาที่จำเป็นแม้จะน้อยอย่างก็ยิ่งดีกว่าสอนหลาย ๆ อย่าง แต่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้้น้อยมาก (รู้แบบงู ๆ ปลา ๆ) หรือนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ไม่ได้

การจัดตารางสอนควรจัดให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับเวลา ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ครูต้องพยายามเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมภายในเวลาที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยไป

บทบาทของผู้เรียน

ในการเรียนตามทฤษฎี Constructionism ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติและสร้างความรู้ไปพร้อม ๆ กันด้วยตัวของเขาเอง (ทำไปและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน) บทบาทที่คาดหวังจากผู้เรียน คือ

มีความยินดีร่วมกิจกรรมทุกครั้งด้วยความสมัครใจ

เรียนรู้ได้เอง รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ด้วยตนเอง

ตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

มีความรู้สึกและความคิดเป็นของตนเอง

วิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้

ให้ความช่วยเหลือกันและกัน รู้จักรับผิดชอบงานที่ตนเองทำอยู่และที่ได้รับมอบหมาย

นำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้นั้น

จากการได้เข้ามาสัมผัสกับทฤษฎี Constructionism ผมสังเกตเห็นว่าผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนมากขึ้นและมีผลดี คือ

ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองดีขึ้นโดยทราบข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง

ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีระบบมากขึ้น เพราะการเรียนรู้จากการทำงาน ทำให้ต้องพยายามคิดพิจารณาหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหา ทำให้รู้จักจัดระบบความคิดเพื่อแก้ปัญหา

ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น รู้ว่าจะแสวงหาความรู้ตามแนวทางที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างไร และรู้ว่าคนเป็นแหล่งความรู้อีกแหล่งหนึ่งที่สำคัญ

ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมากขึ้น จากการฝึกฝนการวิเคราะห์ปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ ที่พบในระหว่างการลงมือปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

ผู้เรียนกล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผลมากขึ้นเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี

ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จากการทำงานที่มีโอกาสได้คิดสร้างสิ่งต่าง ๆ มีโอกาสได้ลองผิดลองถูก หรือการที่ได้พยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีการคิดที่หลากหลายพยายามแก้ปัญหาโดยไม่ตีกรอบความคิดตนเองมากเกินไป

ทำให้เป็นคนใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น ไม่ปิดใจเชื่อตนเองอยู่ฝ่ายเดียว และรู้จักการเป็นผู้ให้โดยเรียนรู้ว่าการให้เป็นความสุขอย่างหนึ่ง (ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก)

รู้จักการเคารพตนเองและผู้อื่น จากการทำงานร่วมกันในบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีความเป็นมิตร ทำให้ผู้เรียนรู้จักเคารพตนเอง และปฏิบัติตนด้วยความเคารพต่อผู้อื่น มีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น รู้จักบังคับตนเอง

รู้จักการทำให้เป็นกลางและเลือกปฏิบัติตนตามทางสายกลาง รวมทั้งมีเป้าหมายชีวิต และมีแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองที่ชัดเจนขึ้น

กล่าวโดยสรุป หลักการเรียนรู้การสอนตามทฤษฎี Constructionism เป็นการเรียนรู้การสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้จากการสร้างงาน ผู้เรียนได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการลงมือปฏิบัติหรือสร้างงานที่ตนเองสนใจ ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้สัมผัสและแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองจากการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง

ครูผู้สอนจะต้องสร้างให้เกิดองค์ประกอบครบทั้ง 3 ประการ คือ

1. ให้ผู้เรียนได้ลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง (ได้สร้างงาน) ตามความสนใจ ตามความชอบหรือความถนัดของแต่ละบุคคล
2. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภายใต้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ดี
3. มีเครื่องมืออุปกรณ์ในการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

สำหรับการนำทฤษฎี Constructionism มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนปกตินั้น ผมมองว่าครูสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในวิชาที่มีการปฏิบัติ หรือวิชาที่ต้องการฝึกทักษะ โดยแยกแยะได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ประยุกต์ใช้บางส่วน กล่าวคือ นำทฤษฎี Constructionism มาประยุกต์ใช้เป็นครั้งคราว โดยเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา
2. ประยุกต์ใช้ในชั่วโมงปฏิบัติเต็มเวลา กล่าวคือ นำทฤษฎี Constructionism มาประยุกต์ใช้ในชั่วโมงปฏิบัติทั้งหมดของวิชานั้น โดยครูให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงความรู้ให้สัมพันธ์กับทฤษฎีที่เรียน
3. ประยุกต์ใช้ทั้งวิชา กล่าวคือ นำทฤษฎี Constructionism มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทั้งวิชา ซึ่งนับว่าเป็นวิธีที่ดีหากปฏิบัติได้จริง เพราะการเปลี่ยนแปลงความคิดและทัศนคติของผู้เรียนนั้นจะต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควร และจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง จึงจะเห็นผล

อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าว่า การจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎี Constructionism นั้นไม่ยากนัก เพราะเมื่อมีการเริ่มต้นแล้วการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ และมีพลังเพียงพอที่จะขับเคลื่อนให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย (แต่ในระยะแรกนั้นจะต้องอาศัยเวลาในการเริ่มต้นพอสมควร) ครูเองจะได้สัมผัสกับบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา ผู้เรียนมีความสุขและมุ่งมั่นที่จะทำงานด้วยตนเองจนสำเร็จ และที่น่าประหลาดใจก็คือ ผลงานที่ออกมาจะมีความหลากหลาย ท่านจะเห็นความคิดดี ๆ หรือสิ่งใหม่ ๆ ที่เจริญงอกงามขึ้น ดังนั้น การให้โอกาสในการเริ่มต้นนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ครูผู้สอนเพียงแค่เปิดความคิดและเปิดใจเพื่อให้โอกาสกับผู้เรียนได้สัมผัสกับสิ่งเหล่านี้ด้วยตัวของเขาเอง คอยอำนวยความสะดวกและควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามกระบวนการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเท่านั้น

สรุปทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism)

ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) หรือทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึม มีสาระสำคัญที่ว่า ความรู้ไม่ใช่มาจากการสอนของครูหรือผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่ความรู้จะเกิดขึ้นและถูกสร้างขึ้นโดยผู้เรียนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing) มีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการสร้าง 2 กระบวนการด้วยกัน

สิ่งแรก คือ ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นด้วยตนเอง ความรู้จะเกิดขึ้นจากการแปลความหมายของประสบการณ์ที่ได้รับ หากเป็นประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำด้วยตนเองจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

สิ่งที่สอง คือ กระบวนการการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากที่สุด หากกระบวนการนั้น มีความหมายกับผู้เรียนคนนั้น

ดังนั้น ในกระบวนการสอนของครูจึงควรให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้จากสิ่งที่มีอยู่ และพัฒนาต่อยอดไปด้วยตัวของเขาเอง การสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางควรจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นหลัก การสอนแบบยึดยึดความรู้อาจจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้น้อยกว่าการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

สุตามาส ศรีนอก (2557, หน้า 173-175) ได้ศึกษาปัจจัยสมรรถนะครูและทักษะชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ระดับ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น (HLM: Hierarchical Linear Model) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสมรรถนะครูและทักษะชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

1. ระดับทักษะชีวิตของนักเรียนและระดับปัจจัยสมรรถนะครู ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะชีวิตของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษา และการพัฒนาตนเอง ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรระดับนักเรียนและตัวแปรระดับครู พบว่าผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นระดับนักเรียน ตัวแปรระดับนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นกับการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.705 รองลงมา คือ การตระหนักรู้

และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นกับการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.615 และการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์กับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.612 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การจัดการกับอารมณ์และความเครียดกับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.458 เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรระดับนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับตัวแปรระดับนักเรียนทุกตัว โดยมีความสัมพันธ์กับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นมากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.139 รองลงมา คือ การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.118 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.100 ตามลำดับ และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.34 และผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นระดับครู พบว่า ตัวแปรระดับครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูกับ การพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.647 รองลงมา คือ การวัดและประเมินผลการศึกษากับการสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.641 ส่วนจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูกับการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.492 เมื่อพิจารณาตัวแปรค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรระดับครูกับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.216 และค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับการพัฒนาตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ -0.205

ประวิตา มีเปี่ยมสมบุญ (2554, หน้า 96-97) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ระดับมาก ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ปัจจัยด้านทรัพยากร ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยด้านชุมชน

ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญในด้านการศึกษามาก และพยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น และปัจจุบันองค์การทางการศึกษาให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างมาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาระดับแรกของประเทศไทย นำมาสู่กระแสการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคม การปฏิรูปการศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง คนมีความสุข การจัดการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งมุ่งเน้นในการพัฒนา “คน” ให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรม ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการ โดยจะต้องให้การศึกษามีคุณภาพแก่ประชาชน เพื่อให้ศักยภาพมีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ระดับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ผู้เรียนมีการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษ หลีกเลียงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ ออกกำลังกายสม่ำเสมอมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น ย่อมส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ที่จะศึกษาหาความรู้จากที่โรงเรียน และค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ปัจจัยด้านทรัพยากร ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยด้านชุมชน กับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่า ปัจจัยโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .651$)

อานนท์ ถิ่นภูเขียว (2557, หน้า 122-125) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงาน (Desired State) ที่สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารจัดการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์โรงเรียน และกระบวนการจัดการความรู้ที่ประกอบไปด้วย 1) การกำหนด

ความรู้ที่ต้องการ (Knowledge Define) 2) การแสวงหาและพัฒนาความรู้ (Knowledge Acquisition and Knowledge Development) 3) การนำความรู้ไปใช้ (Knowledge Use) และ 4) การประเมินผลและการปรับปรุงความรู้ (Knowledge Evaluation and Knowledge Adjustment) โดยมีองค์ประกอบด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ วัฒนธรรมองค์กร การนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการความรู้ และการเสริมแรง เป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมการจัดการความรู้ ซึ่งพบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ ผู้เรียนมีระดับคุณภาพสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มณฑล ถาวรยิ่ง (2554, หน้า 91-96) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาจากรายด้าน พบว่า มีภาวะผู้นำทางจริยธรรมเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ผู้นำด้านการสอน และสุดท้าย คือ ผู้นำการมีส่วนร่วม

สหชัย วันทอง (2553, หน้า 117) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พบว่า 1) ผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติตามบทบาทการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดต่างกัมีการปฏิบัติตามบทบาทการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี 4) โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัมีผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียนไม่แตกต่างกัน 5) บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกับมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาด้านผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และบทบาทการคัดเลือกแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

สถาพร พฤษเฉลิมกุล (2555, หน้า 12) การจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรต้องการ จำเป็นต้องมีการจัดการ เรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรที่ออกแบบไว้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้นำหลักสูตรมาสู่การปฏิบัติ และรับผิดชอบโดยตรง ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีความรู้และเข้าใจถึงเป้าหมาย ตลอดจนกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้เป็นอย่างดี “ถ้าเราจะเปรียบเทียบผู้เรียนเป็นเสมือนผู้โดยสารเรือ ที่ต้องการก้าวข้ามฟากไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ครู คือ ผู้ทำห้ที่เสมือนฝีพายที่จำเป็นต้องทราบที่หมาย และวิธีการพายเรือเป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารโรงเรียนก็เป็นเสมือนกัปตันนำเรือ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมทิศทางหรือหางเสือของเรือ ก็ต้องทราบเป้าหมายและวิธีการขับเคลื่อนของเรือเป็นอย่างดี เช่นเดียวกัน จึงทำให้ผู้โดยสารสามารถเดินทางสู่

ที่หมายได้อย่างปลอดภัย” เป็นความท้าทายของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของไทย ในปัจจุบันและอนาคต ที่จะต้องช่วยกันผลักดันให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณภาพ ตามที่หลักสูตรและสังคมต้องการ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ ผ่านกิจกรรมหรือสื่อนวัตกรรมโดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้เกิด การเรียนรู้ หรือ Active Learning จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นับได้ว่ามีเหมาะสมและ สอดคล้องกับหลักสูตรของไทยในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาของไทย ควรให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงที่กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นสำคัญ เพื่อส่งผลให้ทุกคน ที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักและนำไปสู่ “การปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน” ซึ่งน่าจะเป็น แนวทางที่สำคัญ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในด้านคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ภูริพัฒน์ บุญมา (2554, หน้า 130-131) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพ ขององค์กรกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่มีผล ต่อสุขภาพองค์กร เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า สุขภาพองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดกลางในระดับการจัดการ ด้านอิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา และด้านการบริหาร แบบมิตรสัมพันธ์ อยู่ในระดับสมบูรณ์ อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดกลางมีบุคลากรจำนวนไม่มาก ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากร หรือระหว่างบุคลากรด้วยกันเอง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และทำงานด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีโอกาส แสดงความคิดเห็นได้มาก นำไปสู่การร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้รับความเชื่อถือจากผู้บังคับบัญชา สามารถทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชา ได้เป็นอย่างดี มีผลให้ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจที่ตามความรู้ ความสามารถ และเต็มใจ อันจะส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารต้องเป็นนักการศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยา ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน คุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรหรือคุณภาพผู้เรียนด้านสติปัญญา มีความสัมพันธ์กับสุขภาพองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพของ โรงเรียน (Hoy and Miskel, 1991, p. 300) ที่อธิบายทฤษฎีระบบ คือ ปัจจัยนำเข้า-กระบวนการ แปลงสภาพ-ผลผลิต ซึ่งในขั้นตอนของกระบวนการแปลงสภาพนั้นมีปัจจัยเกี่ยวกับบรรยากาศ องค์กร และสุขภาพขององค์กรที่มีผลต่อคุณภาพผู้เรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

Newby (1998) ได้วิจัย เรื่อง “Total Quality Management and the Elementary School” โดยศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพทั้งองค์กรเป็นองค์กรประกอบหลักของผู้นำ ระบบความคิดและ การมอบอำนาจ ความมั่นใจในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องขององค์กร ซึ่งโรงเรียนมองเห็นถึง ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และเป็นแรงกระตุ้นคณะกรรมการในเรื่องคุณภาพการศึกษา

กำหนดคุณภาพโดยลูกค้าที่เป็นผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ละเป็นความจำเป็นและความคาดหวังของลูกค้า จุดประสงค์ในการศึกษาเพื่อเป็นการสำรวจสมาชิกและคณะกรรมการการสนับสนุนคุณภาพความสัมพันธ์ของแต่ละโรงเรียนพบความแตกต่าง 3 ด้าน คือ ความแตกต่างเรื่องการอบรม ครอบคลุมไว้กับการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรในการปฏิบัติของโรงเรียน ความแตกต่างที่เป็นความต้องการของผู้ปกครองนักเรียน ในเรื่องของความพึงพอใจที่ใช้ในการวัดคุณภาพและความแตกต่างของคุณภาพที่เป็นเป้าหมายของโรงเรียน

Theodore (2001) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา เรื่อง “The Evaluation of Total Quality Management (TQM) in a Korean-American Christian Ministry” เป็นการศึกษาการบริหารงานโดยวิธี TQM ภายในระยะเวลา 6 เดือน ในโบสถ์ลอสแอนเจลิส วัดอุประสงค์เพื่อเพิ่มคุณภาพในโบสถ์ 5 ด้าน คือ ภาวะผู้นำ การศึกษาและการฝึกอบรม การวัดผล ทีมงานและการดำเนินการ พบว่า เป็นการสร้างทีมงาน ภาวะผู้นำ กลยุทธ์การวางแผน และทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กัน ผลของการใช้ TQM เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเป็นการเพิ่มคุณภาพขององค์กร

Hernandez (2001) ได้วิจัย เรื่อง “Total Quality Management in Education: The Application of TQM in a Texas School District” ได้สรุปไว้ว่า การบริหารคุณภาพทั้งองค์กรเหมือนกับรูปแบบประสิทธิผลในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องขององค์กร ศึกษาและนำเสนอการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร ในการประเมินโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาที่ใช้ระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร น้อยกว่า 5 ปี มีนักเรียน 13,000 คน ใน 14 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร คณะกรรมการโรงเรียน ครู ผู้สนับสนุน และผู้ปกครอง ข้อมูลที่บอกข้อกำหนดและสิ่งที่ดีของการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร กระบวนการใช้การบริหารคุณภาพทั้งองค์กร กับผู้บริหารใหม่ ทหารอบรมครู การปรับปรุงห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงการประชุมอย่างต่อเนื่อง ในระดับผู้บริหารและครู วิธีที่จำเป็นของการประเมินประสิทธิภาพของการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร ตัวชี้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผลของการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรในทางที่ดีของวัฒนธรรมโรงเรียน การลาออกต่ำ วิธีที่เป็นระบบ การมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของลูกค้า

Baldwin (2002) ได้วิจัย เรื่อง “Total Quality Management in Higher Education: The Implication of Internal and External Stakeholder Perceptions” ศึกษาการนำการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรมาใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำรวจข้อมูลของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอก ที่ให้ความช่วยเหลือ และศึกษาความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวัดคุณภาพ การมอบอำนาจ การเรียนรู้กระบวนการ การสนับสนุนการจัดที่ดี และระยะเวลาในการให้ความร่วมมือของโรงเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน

จากการตอบแบบสอบถาม 30 ข้อ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจและเข้าใจวิธีการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญการจัดการที่ดี พบว่า มีความสัมพันธ์เป็นเส้นตรงกับความพึงพอใจการมอบหน้าที่ พบว่า มีความสัมพันธ์เป็นเส้นตรงกับความพึงพอใจ ระยะเวลาในการร่วมมือเป็นความสัมพันธ์ทางลบของความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอก และผลของวิธีการจัดการและการบริหาร เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในโรงเรียนมัธยมศึกษา

Hirtz (2002) ได้วิจัย เรื่อง “Effective Leadership for Total Quality Management” ศึกษาการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรในระดับประถมศึกษา กิจกรรมการผลิตและการบริหารผู้บริหารผู้ใต้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำและการใช้เครื่องมือการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร สำหรับการเตรียมการใช้แบบสอบถามหลายปัจจัยของภาวะผู้นำและการประเมินตนเองในการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรใช้เกณฑ์เบลคริจ โดยใช้ Mail จัดอันดับโดยใช้วิธีพยากรณ์ถดถอย ผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมภาวะผู้นำมากกว่ารูปแบบภาวะผู้นำและวิธีการจัดการคุณภาพ มีนัยสำคัญ <0.01 รูปแบบการปฏิรูปของภาวะผู้นำและการให้รางวัลในสถานการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวก เป็นปัจจัยการจัดคุณภาพและวิธีการจัดการคุณภาพ รูปแบบของธุรกิจของภาวะผู้นำเป็นความสัมพันธ์ทางลบของปัจจัยการจัดการคุณภาพ

สรุปกรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 36 มีทั้งหมด 6 ด้าน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูผู้สอน ของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 451 คน
2. จากนั้นผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครูผู้สอน ของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย โดยวิธีการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 212 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย (Questionnaires) จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ เกี่ยวปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย โดยมีปัจจัยทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านผู้ปกครอง ด้านผู้เรียน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านชุมชน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและเสนอแนะของครูในการพัฒนาการจัดการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. กำหนดกรอบแนวคิด เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยกำหนดประเด็นหลักของแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยในการสร้างแบบสอบถามแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไข
4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามและเนื้อหา ซึ่งเลือกข้อคำถามที่มีค่า (IOC) ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้
  - 4.1 นายวันสว่าง สิงห์ชัย ผู้อำนวยการระดับชำนาญการพิเศษ
  - 4.2 นางสาวทอง ธนสิทธิ์ ครูวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษ
  - 4.3 ดร.สันติ บรูณชาติ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ยุเชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาร์ค (Cronbach) สามารถวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้เท่ากับ .759
6. นำเสนอแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเป็นครั้งสุดท้าย
7. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลแก่กลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 จังหวัดเชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกให้ครูโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 จังหวัดเชียงราย อันเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้จำนวน 212 ชุดได้รับกลับคืนมา 212 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 โดยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 30 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ก่อนที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์การให้ค่าน้ำหนัก (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 102)

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

2.1 หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1

2.2 หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในตอนต้นที่ 2 มีเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน คือ

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50–5.00 หมายความว่า มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50–4.49 หมายความว่า มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50–3.49 หมายความว่า มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50–2.49 หมายความว่า มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00–1.49 หมายความว่า มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายความเรียง

สถิติใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ
ใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
(α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1. ค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร } P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ

n แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร } \bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

n แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$$\text{สูตร } S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{N}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

x แทน ค่าของข้อมูลแต่ละตัวหรือจุดกึ่งกลางชั้นแต่ละตัว

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ยของประชากร

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมดของประชากร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและเสนอแนะของครูที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	140	66.00
1.2 หญิง	72	34.00
รวม	212	100.00
2. อายุ		
2.1 31-35 ปี	80	38.70
2.2 36-40 ปี	90	42.40
2.3 41-45 ปี	42	19.80
รวม	212	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ปริญญาตรี	116	54.70
3.2 ปริญญาโท	96	45.30
รวม	212	100.00
4. รายได้		
4.1 10,001-15,000 บาท	81	37.70
4.2 15,001-20,000 บาท	113	53.30
4.3 มากกว่า 20,000 บาท	18	9.00
รวม	212	100.00

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 66 เป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 34

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 36-40 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 รองลงมาอายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70 รองลงมาอายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 19.80

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 54.70 รองลงมาอยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 53.30 รองลงมาได้รายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 37.70 และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ตาราง 3 แสดงปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้บริหาร

ข้อ	รายการคำถาม	(N = 212)		ระดับคุณภาพ
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านผู้บริหาร				
1	ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียน	3.98	0.11	มาก
2	ผู้บริหารสร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้กับคณะครูในโรงเรียน	4.07	0.25	มาก
3	ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา	4.06	0.26	มาก
4	ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการศึกษา	4.08	2.86	มาก
5	ผู้บริหารมีศักยภาพในการบริหารการศึกษา	4.06	0.67	มาก
6	ผู้บริหารมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นด้านต่าง ๆ	3.96	2.90	มาก
7	ผู้บริหารมีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียน	3.94	0.22	มาก
8	ผู้บริหารปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดี	4.00	0.70	มาก
9	ความสามารถในการนำครู ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	4.05	0.60	มาก
10	ผู้บริหารมีการมอบหมายงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบ ให้แก่ผู้ร่วมงานตามความรู้และความสามารถ	3.98	0.63	มาก
รวมเฉลี่ย		3.65	0.85	มาก

จากตาราง 3 ปัจจัยการพัฒนาคณาภพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้บริหาร ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.65 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหาร สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.08 อยู่ในระดับมาก รองลงมา ผู้บริหารสร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้กับคณะครูในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.07 อยู่ในระดับมาก รองลงมา ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา และผู้บริหารมีศักยภาพ ในการบริหารการศึกษาทั้ง 2 อย่างมีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก เท่ากัน รองลงมา ความสามารถในการนำครู ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.05 อยู่ในระดับมาก รองลงมา ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาของ โรงเรียน และผู้บริหารมีการมอบหมายงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงานตามความรู้ และความสามารถ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.98 รองลงมา ผู้บริหารมีการเปิดรับ ฟังความคิดเห็นด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.96 และผู้บริหารมีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.94 ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงปัจจัยการพัฒนาคณาภพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านครู

ข้อ	รายการคำถาม	(N = 212)		ระดับคุณภาพ
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านครู				
1	ผู้สอนมีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู	4.10	0.61	มาก
2	ผู้สอนมีการสนทนาอย่างสร้างสรรค์	3.85	0.34	มาก
3	ผู้สอนเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง	4.08	0.28	มาก
4	ผู้สอนมีปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง	4.01	0.79	มาก
5	ผู้สอนมีการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน	3.82	0.53	มาก
6	ผู้สอนจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ความสุขและ ความปลอดภัยของผู้เรียน	3.91	0.27	มาก
7	ผู้สอนมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน	4.07	0.25	มาก
8	ผู้สอนมีการพัฒนาทักษะชีวิต และสุขภาพกาย และ สุขภาพจิต ผู้เรียน	4.01	0.62	มาก
9	ผู้สอนมีการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจ ในความเป็นไทยให้กับผู้เรียน	4.04	0.57	มาก
10	ผู้สอนมีความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้	4.13	0.63	มาก
รวมเฉลี่ย		4.00	0.49	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านครู ในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สอน มีความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.13 รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.10 รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.08 รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.07 รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.04 รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง และผู้สอนมีการพัฒนาทักษะชีวิต และสุขภาพกาย และ สุขภาพจิตผู้เรียน อยู่ในระดับมากเท่ากัน มีค่าเฉลี่ยที่ 4.01 รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีการสนทนา อย่างสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.85 และผู้สอนมีการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่ 3.82 ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้ปกครอง

ข้อ	รายการคำถาม	(N = 212)		ระดับคุณภาพ
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านผู้ปกครอง				
1	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	3.55	0.49	มาก
2	ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษา	4.04	0.57	มาก
3	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา	4.02	0.38	มาก
4	ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในกระบวนการสอนของครูผู้สอน	4.18	0.38	มาก
5	การจัดสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองทราบโดยช่องทางที่หลากหลาย	3.81	0.72	มาก
6	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน	4.16	0.36	มาก
รวมเฉลี่ย		3.96	0.48	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้ปกครอง ในภาพรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในกระบวนการสอนของครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย สูงสุดที่ 4.18 รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.16 รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.04 รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครอง ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.02 รองลงมา ได้แก่ การจัดสื่อ ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองทราบ โดยช่องทางที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.81 รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดที่ 3.55 ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้เรียน

ข้อ	รายการคำถาม	(N = 212)		ระดับคุณภาพ
		$\bar{X}$	S.D	
ด้านผู้เรียน				
1	ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร	3.66	0.47	มาก
2	ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด	4.00	0.38	มาก
3	ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา	4.29	0.45	มาก
4	ผู้เรียนมีทักษะความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี การสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง	4.07	0.59	มาก
5	ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	3.96	0.66	มาก
6	ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ	3.91	0.60	มาก
7	ผู้เรียนธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย	4.00	0.57	มาก
8	ผู้เรียนศรัทธา ยึดมั่นแลปฏิบัติตนตามหลักศาสนา	4.08	0.28	มาก
9	ผู้เรียนเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	3.69	0.66	มาก
10	ผู้เรียนประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเอง ทั้งทางกาย วาจา ใจ	4.14	0.34	มาก
รวมเฉลี่ย		3.98	0.40	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านผู้เรียนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.29 รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.14 รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนศรัทธา ยึดมั่นแลปฏิบัติตนตามหลักศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.08 รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีทักษะความสามารถในการเข้าถึง เทคโนโลยี การสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.07 รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด และผู้เรียนดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.00 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.96 รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.91 รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.69 และรองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.66 ตามลำดับ

ตาราง 7 แสดงปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อ	รายการคำถาม	(N = 212)		ระดับคุณภาพ
		$\bar{X}$	S.D	
ด้านสิ่งแวดล้อม				
1	มีสื่อเครื่องมือในการเรียนการสอนที่ทันสมัย อย่างเพียงพอ	3.94	0.53	มาก
2	มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและ เพียงพอ	3.99	0.78	มาก
3	มีอาคารเรียน อาคารประกอบ มีความแข็งแรง มั่นคง และเพียงพอต่อนักเรียน	3.83	0.37	มาก
4	มีห้องสมุดมีหนังสือ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ เกี่ยวกับการเรียนที่ทันสมัย และเพียงพอ	3.44	0.49	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	รายการคำถาม	(N = 212)		ระดับคุณภาพ
		$\bar{X}$	S.D	
5	มีห้องคอมพิวเตอร์พร้อมปฏิบัติการเพียงพอต่อการเรียนการสอน	4.20	0.40	มาก
6	มีห้องวิทยาศาสตร์พร้อมปฏิบัติการทันสมัยเพียงพอต่อการเรียนการสอน	4.41	0.49	มาก
7	มีห้องปฏิบัติการทางภาษาที่ทันสมัยเพียงพอต่อการเรียนการสอน	3.76	0.42	มาก
8	มีห้องจริยธรรมเพียงพอต่อการเรียนการสอน	4.00	0.52	มาก
9	มีโรงอาหารเพียงพอสำหรับนักเรียน	3.94	0.47	มาก
10	มีห้องประชุมเพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอน	3.94	0.23	มาก
รวมเฉลี่ย		3.94	0.47	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.94 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีห้องวิทยาศาสตร์พร้อมปฏิบัติการทันสมัยเพียงพอต่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.41 รองลงมา ได้แก่ มีห้องคอมพิวเตอร์พร้อมปฏิบัติการเพียงพอต่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.20 รองลงมา ได้แก่ มีห้องจริยธรรมเพียงพอต่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.00 รองลงมา ได้แก่ มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.99 รองลงมา ได้แก่ มีสื่อเครื่องมือในการเรียนการสอนที่ทันสมัยอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.94 รองลงมา ได้แก่ มีอาคารเรียน อาคารประกอบ มีความแข็งแรง มั่นคง และเพียงพอต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.83 รองลงมา ได้แก่ มีห้องปฏิบัติการทางภาษาที่ทันสมัยเพียงพอต่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.76 รองลงมา ได้แก่ มีห้องสมุด มีหนังสือ สื่อ และแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนที่ทันสมัยและเพียงพอ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.44 ตามลำดับ

ตาราง 8 แสดงปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย
ด้านชุมชน

ข้อ	รายการคำถาม	(N = 212)		ระดับคุณภาพ
		$\bar{X}$	S.D	
ด้านชุมชน				
1	ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	3.52	0.50	มาก
2	ผู้ประกอบการและชุมชนมีเจตคติที่ดีในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา	4.17	0.25	มาก
3	มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน	4.27	0.44	มาก
4	การจัดกิจกรรมที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ	4.14	0.25	มาก
5	คณะครู ผู้ปกครอง หน่วยงานต่าง ๆ มีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ทักษะด้านต่าง ๆ	4.11	0.25	มาก
รวมเฉลี่ย		4.04	0.33	มาก

จากตาราง 8 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ด้านชุมชน
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีองค์กรที่เกิด
จากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.27 รองลงมา
ได้แก่ ผู้ประกอบการและชุมชนมีเจตคติที่ดีในการมีส่วนร่วม และรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา
อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.17 รองลงมา ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่มีความร่วมมือกับ
หน่วยงานต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.14 รองลงมา ได้แก่ คณะครู ผู้ปกครอง
หน่วยงานต่าง ๆ มีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ทักษะด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก
มีค่าเฉลี่ยที่ 4.11 รองลงมา ได้แก่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.52 ตามลำดับ

ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อปัจจัยการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม

ข้อ	รายการด้าน	(N = 212)		ระดับคุณภาพ
		$\bar{X}$	S.D	
1	ด้านผู้บริหาร (6)	3.65	0.85	มาก
2	ด้านครู (2)	4.00	0.49	มาก
3	ด้านผู้ปกครอง (4)	3.96	0.48	มาก
4	ด้านผู้เรียน (3)	3.98	0.40	มาก
5	ด้านสิ่งแวดล้อม (5)	3.94	0.47	มาก
6	ด้านชุมชน (1)	4.04	0.33	มาก
รวมเฉลี่ย		3.93	0.50	มาก

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.93 สูงสุด ได้แก่ ด้านชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.04 รองลงมา ได้แก่ ด้านครู อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.00 รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.98 รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.96 รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.94 รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.65 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและเสนอแนะของครูที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้นำเสนอข้อเสนอนแนะเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย โดยแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านผู้บริหาร

1.1 ปัญหา

- 1.1.1 การวางตน การสร้างศรัทธาให้เป็นที่ยอมรับระหว่างผู้บริหารและครู ($f = 6$)
- 1.1.2 องค์กรมีความขัดแย้งระหว่างบุคลากรในองค์กร และความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร เกิดการแตกแยกแบ่งฝ่ายในองค์กร ($f = 6$)
- 1.1.3 บุคลากรในองค์กรมีวัยที่ต่างกันระหว่างบุคลากรอาวุโสและบุคลากรรุ่นใหม่ ($f = 6$)

1.2 ข้อเสนอแนะ

- 1.2.1 ผู้บริหารควรสร้างศรัทธาเป็นที่ยอมรับให้กับบุคลากรทุกฝ่ายตื่นตัว อยู่เสมอ พร้อมอยู่เสมอที่จะรับสถานการณ์ทุกชนิด ปรับตัวได้ เปลี่ยนแปลงได้ และร่าเริง แจ่มใส มีความอดทนต่อการทำงานหนักและนาน ๆ ทนต่อความลำบากเจ็บซ้ำได้ โดยไม่ปริปาก หรือแสดงอาการท้อแท้
- 1.2.2 ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจคน สามารถชักจูงให้ผู้อื่นร่วมมือกับตน ได้เท่านั้น ที่จะได้รับความสำเร็จ
- 1.2.3 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคคลจำนวนมาก หรือบุคคลหลาย ๆ คน เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำ โดยไม่ทำงานตามลำพัง สร้างประสานความสัมพันธ์ระหว่างครู และวัยการทำงานให้มีความสัมพันธ์กัน

2. ด้านครู

2.1 ปัญหา

- 2.1.1 ขาดทักษะทางด้านไอซีที ($f = 2$)
- 2.1.2 ครูรุ่นใหม่ขาดความเชี่ยวชาญในการสอนทั้งทางวิชาการและคุณลักษณะ ความเป็นครู ($f = 2$)

2.2 ข้อเสนอแนะ

- 2.2.1 ควรจัดให้มีการอบรม แลกเปลี่ยน และสร้างเครือข่ายความรู้ จะช่วยให้ ครูไม่จำกัดเพียงวิธี การสอนของตนเองเท่านั้น แต่ยังเปิดใจรับวิธีการสอนอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ กับบริบทของตนเอง
- 2.2.2 ควรให้มีการพัฒนาตนเองในเรื่องไอซีที เพราะการนำไอซีทีมาเป็น เครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ จะช่วยเพิ่มช่องทางการเรียนที่หลากหลาย รวมทั้ง ยังเพิ่ม ประสิทธิภาพทางการเรียนของนักเรียนด้วย

3. ด้านผู้ปกครอง

3.1 ปัญหา

3.1.1 ผู้ปกครองขาดความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (f = 4)

3.1.2 ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญในการให้ความร่วมมือจัดการศึกษา (f = 4)

3.1.3 ผู้ปกครองนักเรียนไม่สามารถร่วมประชุมที่โรงเรียน (f = 4)

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 ควรมีการจัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3.2.2 ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา

3.2.3 ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา การประชุมชี้แจงในประเด็นต่าง ๆ ระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง

4. ด้านผู้เรียน

4.1 ปัญหา

4.1.1 ผู้เรียนขาดทักษะการคิด การเชื่อมโยง (f = 3)

4.1.2 ผู้เรียนขาดการบูรณาการรายวิชาต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (f = 3)

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ควรนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การแก้ปัญหาในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

4.2.2 ควรให้นักเรียนมีผลงานอย่างน้อยคนละ 1 ชิ้น ที่ได้จากการนำความรู้ในที่ได้ศึกษานำไปประยุกต์ใช้

5. ด้านสิ่งแวดล้อม

5.1 ปัญหา

5.1.1 ครูและผู้บริหารขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา (f = 5)

5.1.2 บุคลากรในสถานศึกษาขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม (f = 5)

5.1.3 บุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา (f = 5)

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ควรส่งบุคลากรเข้ารับการประชุมสัมมนา ด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

5.2.2 ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษากำหนดไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร

5.2.3 ควรมีการประเมินนโยบายสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

6. ด้านชุมชน

6.1 ปัญหา

6.1.1 ขาดการเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นมาร่วมในการให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ (f = 1)

6.1.2 หลักสูตร หรือการเรียนการสอนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ค่อยสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน (f = 1)

6.1.3 ขาดการสร้าง ความเข้าใจร่วมกันให้ชัดเจน การปฏิบัติงานและแนวทางการดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียน (f = 1)

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นมาร่วมในการให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นในการทำแผนการจัดการเรียนรู้

6.2.2 ควรจัดหลักสูตร หรือการเรียนการสอนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนให้นักเรียนได้เรียนเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนของตน

6.2.3 โรงเรียนต้องสร้าง ความเข้าใจร่วมกันให้ชัดเจน ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย มีการปฏิบัติงานและแนวทางการดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียน

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยการพัฒนาคณาภพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยการพัฒนาคณาภพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง ปัจจัยการพัฒนาคณาภพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย เมื่อพิจารณา โดยภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 66 เป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 33 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-40 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 อายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็น ร้อยละ 38.70 อายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 19.80 มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 54.70 ระดับปริญญาโท จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30 และส่วนใหญ่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 113 คน คิดเป็น ร้อยละ 53.30 และมีรายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 37.70 และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ตามลำดับ

2. จากจากการศึกษาปัจจัยการพัฒนาคณาภพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านผู้บริหาร

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ผู้บริหารสร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้กับคณะครูในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา และผู้บริหารมีศักยภาพในการบริหารการศึกษาทั้ง 2 อย่าง อยู่ในระดับมากเท่ากัน รองลงมาความสามารถในการนำครู ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมา ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียน และผู้บริหารมีการมอบหมายงานหน้าที่ ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงานตามความรู้และความสามารถ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ผู้บริหารมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก และผู้บริหารมีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ

2.2 ด้านครู

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สอนมีความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มีรองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย ให้กับผู้เรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง และผู้สอนมีการพัฒนาทักษะชีวิต และสุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน อยู่ในระดับมากเท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก และผู้สอนมีการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

2.3 ด้านผู้ปกครอง

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในกระบวนการสอนของครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การจัดสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองทราบ โดยช่องทาง

ที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

2.4 ด้านผู้เรียน

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา เข้าใจความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมแสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนศรัทธา ยึดมั่นแลปฏิบัติตนตามหลักศาสนา อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีทักษะความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี การสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ และผู้เรียนดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย อยู่ในระดับมากเท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี รู้จักเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสม อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.91 รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่ในระดับมาก และรองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร ใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ

2.5 ด้านสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีห้องวิทยาศาสตร์พร้อมปฏิบัติการทันสมัยเพียงพอต่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ มีห้องคอมพิวเตอร์พร้อมปฏิบัติการเพียงพอต่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีห้องจริยธรรมเพียงพอต่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีสื่อเครื่องมือในการเรียนการสอนที่ทันสมัยอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีอาคารเรียน อาคารประกอบ มีความแข็งแรง มั่นคง และเพียงพอต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีห้องปฏิบัติการทางภาษาที่ทันสมัยเพียงพอต่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีห้องสมุดมีหนังสือ สื่อ และแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนที่ทันสมัย และเพียงพอ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

2.6 ด้านชุมชน

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองและชุมชนมีเจตคติที่ดีในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ คณะครู ผู้ปกครอง หน่วยงานต่าง ๆ มีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ทักษะด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ

3. จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของครูเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย พบว่า

3.1 ด้านผู้บริหาร

ปัญหา

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ผู้บริหารยังขาดในเรื่องของการวางตน การสร้างศรัทธาให้เป็นที่ยอมรับระหว่างผู้บริหารและครู อีกทั้ง องค์กรมีความขัดแย้งระหว่างบุคลากรในองค์กร และความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร เกิดการแตกแยกแบ่งฝ่ายในองค์กร และบุคลากรในองค์กรมีวัยที่ต่างกัน ระหว่างบุคลากรอาวุโสและบุคลากรรุ่นใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ผู้บริหารควรสร้างศรัทธาเป็นที่ยอมรับให้กับบุคลากรทุกฝ่าย ดึงตัวอยู่เสมอ พร้อมอยู่เสมอที่จะรับสถานการณ์ทุกชนิด ปรับตัวได้ เปลี่ยนแปลงได้ และร่าเริงแจ่มใส มีความอดทนต่อการทำงานหนักและนาน ๆ ทนต่อความลำบากเจ็บช้ำได้ โดยไม่ปริปาก หรือแสดงอาการท้อแท้ ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจคน สามารถชักจูงให้ผู้อื่นร่วมมือกับตนได้เท่านั้น ที่จะได้รับความสำเร็จผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคคลจำนวนมาก หรือบุคคลหลาย ๆ คนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำ โดยไม่ทำงานตามลำพัง สร้างประสานความสัมพันธ์ระหว่างครูและวัยการทำงาน ให้มีความสัมพันธ์กัน

3.2 ด้านครู

ปัญหา

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ครูยังขาดทักษะทางด้านไอซีที ครูรุ่นใหม่ขาดความเชี่ยวชาญในการสอนทั้งทางวิชาการและคุณลักษณะความเป็นครู

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ครูควรจัดให้มีการอบรม แลกเปลี่ยน และสร้างเครือข่ายความรู้ จะช่วยให้ครูไม่จำกัดเพียงวิธีการสอนของตนเองเท่านั้น แต่ยังเปิดใจรับวิธีการสอนอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้กับบริบทของตนเอง อีกทั้ง ครูควรให้มีการพัฒนาตนเองในเรื่องไอซีที เพราะการนำไอซีทีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มช่องทางการเรียนที่หลากหลาย รวมทั้ง ยังเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนของนักเรียนด้วย

3.3 ด้านผู้ปกครอง

ปัญหา

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ผู้ปกครองขาดความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ให้ความสำคัญในการให้ความร่วมมือจัดการศึกษา อีกทั้ง ผู้ปกครองนักเรียนไม่สามารถร่วมประชุมที่โรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย สถานศึกษาควรมีการจัดอบรม เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือจัดการศึกษา ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา การประชุมชี้แจงในประเด็นต่าง ๆ ระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง

3.4 ด้านผู้เรียน

ปัญหา

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย เห็นว่า

ผู้เรียนขาดทักษะการคิด การเชื่อมโยง ขาดการบูรณาการรายวิชาต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย สถานศึกษา ครู ครอบงำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การแก้ปัญหาในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น อีกทั้งควรให้นักเรียนมีผลงานอย่างน้อยคนละ 1 ชิ้น ที่ได้จากการนำความรู้ที่ได้ศึกษานำไปประยุกต์ใช้

3.5 ด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหา

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย เห็นว่า ครูและผู้บริหารขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษาขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม บุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ควรส่งบุคลากรเข้ารับการประชุมสัมมนา ด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษากำหนดไว้อย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร ควรมีการประเมินนโยบายสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

3.6 ด้านชุมชน

ปัญหา

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ขาดการเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นมาร่วมในการให้ ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นในการทำการจัดการเรียนรู้ หลักสูตร หรือการเรียนการสอนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ค่อยสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ขาดการสร้างความร่วมมือร่วมกันให้ชัดเจน การปฏิบัติงานและแนวทางการดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นมาร่วมในการให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็น ในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ควรจัดหลักสูตร หรือการเรียนการสอนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนให้นักเรียนได้เรียนเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชน ของตน โรงเรียนต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันให้ชัดเจน ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย มีการปฏิบัติงาน และแนวทางการดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย พบว่า มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ใน 6 ปัจจัย ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านผู้ปกครอง ด้านผู้เรียน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชน เมื่อพิจารณา ในภาพรวม พบว่า ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะการใช้หลักสูตรกำหนดให้ครูผู้สอนมีการศึกษาหลักสูตรจุดประสงค์รายวิชา แยกส่วนที่เป็นด้านพุทธรพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มีการจัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ จึงทำให้เกิดผลการเรียนแก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอน ของทุกหลักสูตร เน้นทักษะกระบวนการคิดให้เป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น มีการใช้สื่อ อุปกรณ์นวัตกรรมการสอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตร ครูผู้สอนมีการวิเคราะห์ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ จัดแผนการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน การจัดสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนได้จัดให้กลุ่มวิชาต่าง ๆ ได้จัดทำทะเบียนอุปกรณ์และจัดให้มีห้องสื่ออุปกรณ์การสอน 1 ห้อง มีครูผู้ดูแลประจำห้อง เพื่ออำนวยความสะดวกในการนำไปประกอบการสอน และจัดให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้จาก คอมพิวเตอร์ในรายวิชา CAI มีห้องมัลติมีเดีย ซึ่งมีความเพียงพอและสะดวกในการใช้ของ ครูผู้สอน การวัดและประเมินผลใช้วิธีการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การวัดและ ประเมินผล โดยมีระบบการประเมินผลการเรียน ประเมินผลระหว่างเรียน ประเมินผลหลังเรียน และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง กำหนดเกณฑ์การประเมิน การฝึกปฏิบัติจริง

การทำโครงการ การจัดทำพอร์ทโฟลิโอของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาพร วงศ์อนุตโรจน์ (2543, หน้า 16) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใดมาตรฐาน หรือคุณภาพการศึกษาจะได้รับการพิจารณา จากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ ผู้บริหารจึงต้องให้ความสนใจงานด้านวิชาการเป็นพิเศษ และถือเป็นงานหลักที่หนึ่งเหนือกว่างานอื่นใด โดยการวางแผนให้เกิดประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงาน ตลอดจนติดตามประเมินผล เพื่อการทำการปรับปรุงให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ โรงเรียน บทบาทของผู้บริหารจึงมีความสำคัญในการผลักดันให้โรงเรียนไปสู่ประตูแห่งความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมุทร ชำนาญ (2546) ว่า การบริหารวิชาการที่สำคัญในอันดับแรก คือ การอนุมัติเลื่อนชั้น การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียน การสอน

1.1 ด้านผู้บริหาร

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ผู้บริหาร มีการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้กับคณะครู ในโรงเรียน และมีศักยภาพในการบริหารการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณ จันทรวานิช (2547, หน้า 4-15) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ว่าความเป็นโรงเรียนคุณภาพควรอาศัยแนวคิดการใช้องค์ประกอบเชิงระบบ (Systems Approach) เข้ามาเป็นกรอบการพิจารณา ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งในส่วนที่เป็น 1) บริบท (Context) ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนที่ดี มีสังคม บรรยากาศ และ สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งประกอบด้วย จำนวนทรัพยากรบุคคลและความเป็นมืออาชีพทรัพยากร วัตถุประสงค์นโยบายทันสมัยและ งบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน และแหล่ง การเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย 3) กระบวนการ (Process) ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการที่ดีเน้นการมีส่วนร่วม และการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และ 4) ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) คือ ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีการพัฒนาการ ทุกด้านเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้ โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของ ชุมชนและเป็นแบบอย่างให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านครู

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ผู้สอนมีความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ มีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่

ที่เหมาะสมกับความเป็นครู เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง อีกทั้ง มีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชิต ฤทธิ์จรูญ (2555, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษา การวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 4 ประเด็น คือ 1) จัดระบบและกลไกในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพสามารถ จัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) จัดระบบการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 4) จัดระบบการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สหพัฒน์ ไตรรัตน์วนิช (2553, หน้า 82-85) ได้ทำการศึกษา เรื่อง สภาพการจัดการความรู้ของบุคลากรศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จากผลการศึกษา พบว่า ด้านการการสร้างและแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับมากเช่นกัน

1.3 ด้านผู้ปกครอง

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในกระบวนการสอนของครูผู้สอน สถานศึกษาให้ความสำคัญกับผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน และผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ ยอเปย (2546, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนศิลาวิอำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการนำองค์การ การควบคุม การจัดองค์การ การวางแผน ปัญหาของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ ส่วนใหญ่ทางโรงเรียน โดยคณะครูจะทำการปรึกษาหารือกับผู้ปกครองนักเรียน จัดให้มีประธาน กรรมการผู้ปกครองครูนักเรียน ดำเนินการแก้ไขร่วมกัน เมื่อมีเรื่องใดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองและนักเรียน ทางโรงเรียนควรที่จะแจ้งให้ทราบโดยตรง ควรมีการคัดเลือกตัวแทนภาคีที่มีเวลา มีความรู้ความสามารถ ควรจัดให้ผู้บริหาร หรือ คณะกรรมการบริหารโรงเรียนพบปะกับผู้ปกครอง

1.4 ด้านผู้เรียน

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเอง ทั้งทางกาย วาจา ใจ ศรัทธา ยึดมั่นแลปฏิบัติตนตามหลักศาสนา มีทักษะความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี การสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนและประสบการณ์จัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรศักดิ์ จันทรรักษ์ (2551, หน้า 61) ได้ศึกษาคุณภาพผู้เรียน ผลการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจาร์ณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีห้องวิทยาศาสตร์พร้อมปฏิบัติการทันสมัย เพียงพอต่อการเรียนการสอน มีห้องคอมพิวเตอร์พร้อมปฏิบัติการเพียงพอต่อการเรียนการสอน มีห้องจริยธรรมเพียงพอต่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 19) ได้กล่าวถึงภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน และหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา 2) ร่วมประชุมวางแผนกับคณะครูในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา 3) สนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนขวัญกำลังใจ 4) เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาแก่ครู 5) กระตุ้นให้ครูเกิดการตื่นตัวอยู่เสมอในด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา 6) ติดตามประเมินผล การดำเนินการสิ่งแวดล้อมศึกษาภายในโรงเรียน 7) การจัดโอกาสให้แก่ครูและนำนักเรียนได้พบปะกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มผู้สนใจต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด และร่วมกันสนับสนุนนักเรียนในการช่วยพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทั้งนี้ ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนดี คนเก่ง เพราะตั้งอยู่ในวัด มีการซึมซับเอาคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านชุมชน

จากผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะ โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ได้มีองค์การที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีเจตคติที่ดีในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัตน์ ก้อนนาค (2554, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยนาท โดยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยนาท ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมกำหนดแผน นโยบายและยุทธศาสตร์ มีส่วนร่วมน้อยสุดในการทบทวนแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา มีส่วนร่วมน้อยสุดในการเป็นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา มีส่วนร่วมน้อยสุดในการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางสนับสนุนและส่งเสริมภารกิจของสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีส่วนร่วมน้อยสุดในการเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษาต่อชุมชนและสาธารณชน และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีส่วนร่วมน้อยสุดในการวางแผนการนิเทศของสถานศึกษา อีกทั้งยังมีแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมกำหนดแผน นโยบายและยุทธศาสตร์ 1) ควรคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเป็นคณะกรรมการ 2) จัดอบรมให้ความรู้ในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ 3) จัดให้มีกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่และภารกิจอย่างต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา 1) ควรคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเป็นคณะกรรมการ 2) ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับคณะกรรมการ 3) เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา 1) ควรประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญ ทั้งนี้ เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความพร้อมในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดแนวทาง และวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ยกย่องบุคคลในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 1) สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุน 2) สร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์ในชุมชน 3) ควรร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง 4) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการประสานงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 1) ควรคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเป็นคณะกรรมการนิเทศ

2) อบรมให้ความรู้เรื่องการติดตามและประเมินผลกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ทำความเข้าใจและร่วมกันวางแผนการนิเทศกับชุมชน 4) มีเครื่องมือในการนิเทศติดตามผล 5) สถานศึกษามีเว็บไซต์เพื่อให้ชุมชนสามารถติดตาม และตรวจสอบการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาได้ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

การศึกษาวิจัยปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1. ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีความเป็นกันเองมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียนให้มากขึ้น เปิดรับฟังความคิดเห็นด้านต่าง ๆ และมอบหมายงาน หน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงานตามความรู้และความสามารถ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนให้มากขึ้น มีการกำหนดแนวทางหรือเป้าประสงค์ของพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ให้ชัดเจน และต่อเนื่องสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ด้านครู ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนให้มากขึ้น ใช้การสอนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสนใจที่จะแสวงหาความรู้ ผู้สอนควรปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรองให้มากขึ้น และใส่ใจการพัฒนาทักษะชีวิต และสุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน ปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับผู้เรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ให้ดียิ่งขึ้น

3. ด้านผู้ปกครอง ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย ให้มากยิ่งขึ้น สถานศึกษาควรมีการจัดสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองทราบโดยช่องทางที่หลากหลาย และผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน

4. ด้านผู้เรียน ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนความสามารถในการสื่อสารให้มากขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ยังเป็นปัญหาในสถานศึกษาทุกแห่ง สถานศึกษาควรปลูกฝังให้ผู้เรียนเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ และปลูกฝังผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของชาติให้มากยิ่งขึ้น หรือการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

5. ด้านสิ่งแวดล้อม สถานศึกษาควรมีห้องสมุดมีหนังสือ สื่อ และแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนที่ทันสมัย และเพียงพอ ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือด้านการสืบค้น ในสถานศึกษาควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการทางภาษาที่ทันสมัย เพียงพอต่อการเรียนการสอน มีการตรวจสอบอาคารเรียน อาคารประกอบ มีความแข็งแรง มั่นคง และเพียงพอต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงรายบางส่วนตั้งอยู่ใกล้แนวรอยเลื่อนแม่จัน ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความรู้จนถึงขั้นปฏิบัติจริงเกี่ยวกับแผ่นดินไหวให้นักเรียนด้วย

6. ด้านชุมชน สถานศึกษาควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มากขึ้น จัดให้ครู ผู้ปกครอง หน่วยงานต่าง ๆ มีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ทักษะกันมากขึ้น และควรมีการจัดกิจกรรมที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2. ควรศึกษาผลกระทบของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. (2544). **รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแผนกระจายอำนาจ**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- กรชวัล หุนตระกูล. (2555). **คุณลักษณะบางประการและปัจจัยที่สัมพันธ์**
ต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ชุมพร เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช**
2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: ตามหลักสูตร**
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม
- สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2544). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียน. **วารสารการศึกษา**
ประถมวัย, 5(4), 30-36.
- เกษร สุขเกษม. (2546). **ปัจจัยด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน**
ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, กาญจนบุรี.
- คณาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. (2535). **บทบาทของครูในการพัฒนาประเทศ**.
สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2558, จาก <https://educ105.wordpress.com/บทบาทของครู/>
- จิรศักดิ์ จันทรรักษ์. (2551). **การศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้เทคนิค**
กระบวนการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,
สุรินทร์.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2521). **หลักการทฤษฎีเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา**.
กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). เทคโนโลยีการศึกษา ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ฐิติพันธ์ สอนพุด. (2552). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนนำร่อง
การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ศรีสะเกษ, ศรีสะเกษ.
- ณัชนัน แก้วชัยเจริญกิจ. (2550). บทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมและวิธีการปฏิบัติ
ตามแนวทางของ Active Learning. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2558,
จาก <http://www.itie.org>
- ดลใจ ตันเจริญ. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน
มัธยมศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- ธงทอง จันทรางศุ. (2552). การปฏิรูปการศึกษารอบ 2 เอกสารหมายเลข 1
การประชุมสัมมนาผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ
ครั้งที่ 6/2552. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2558, จาก [www.kruarcheeewa.com/
data/research_rewat](http://www.kruarcheeewa.com/data/research_rewat)
- ธเนศ ขำเกิด. (2533). การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน. กรุงเทพฯ:
พิศิษฐ์การพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน
ประถมศึกษาศังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ปวีณา อ้นสุวรรณ. (2546). บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 กรณีศึกษาโรงเรียนสายอักษร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน เขตบึงกุ่มกรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ ศ.ม.,
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพฯ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ป.มหาพันธ์. (2544). ทำครอบครัวให้อบอุ่น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- เพชรพงศ์ ตริเทพา. (2554). ยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
 ยอดนิยม: กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. **วารสารการบริหาร
 การศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา**, 6(1), 103.
- พนิจดา วีระชาติ. (2542). **การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน**. กรุงเทพฯ:
 โอเดียนสโตร์.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2555). การวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและ บุคลากร
 ทางการศึกษา. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา**, 6(1), 103.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). **ธรรมสำหรับครู**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ภัคพร บุญเคล้า. (2555). **ยุทธวิธีการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ปัจจัย
 ด้านการบริหาร ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในเขตตรวจราชการที่ 13**.
 วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ภูริพัฒน์ บุญมา. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพองค์การกับคุณภาพผู้เรียน
 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2**.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- มณนิภา ชูดีบุตร และนิคม ชมพูนุทลง. (2538). **แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการ
 จัดการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- มณฑล ถาวรยิ่ง. (2554). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับ
 คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
 เขต 18**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- เมธิญา นนท์ศรี. (2555). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพญาวัน
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง เขต 35**.
 วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2541). **ความเป็นครู**. กรุงเทพฯ: พรินติงเฮาส์.
- รังสรรค์ แสงสุข. (2550). **ความหมายของความเป็นครู**. สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2558,
 จาก <http://gunrapree.com/mteacher.html>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพฯ:
 อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่งนภา นุตราวรงค์. (2552). **หลักสูตรและการพัฒนา**. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2559,
 จาก <http://www.curriculum51.net>

- วัณชลี คำจริง. (2552). **ความสัมพันธ์ของจรรยาบรรณของวิชาชีพครูกับคุณภาพผู้เรียน
ในโรงเรียนเอกชน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1.** วิทยานิพนธ์
กศ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สมุทรปราการ.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). **การพัฒนาหลักสูตรสถานต่อท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิลาวัณย์ เสมรสุต. (2554). **บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา.**
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.
- วุฒิชัย เนียมมเทศ. (2552). **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโครงการ
จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศรีไล ไชกาเซะ. (2548). **การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โดยผู้ปกครองในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2555). **คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้. วารสารการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(2), 12**
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา.** กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สมุทร ชำนาญ. (2546). **การพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียน
เป็นฐาน.** วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สหชัย วันทอง. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, สมุทรปราการ.
- สหพัฒน์ ไตรรัตน์วนิช. (2553). **สภาพการจัดการความรู้ของบุคลากรศูนย์เทคโนโลยี
ทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบ และการศึกษา
ตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม.,
มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

- สันติ ขอบเปย. (2546). **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนศิลวิ
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้
สู่ประชาคมอาเซียน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **มาตรฐาน
การปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552.** สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษา
ตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ:
โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ 2544.**
กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับประเมินคุณภาพการบริหาร
จัดการเขตพื้นที่การศึกษา.** กรุงเทพฯ: ชารักษ์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพการศึกษา:
ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555).** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพการศึกษา:
ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555).** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง
(พ.ศ. 2552-2559).** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุดามาส ศรีนอก. (2557). **ปัจจัยสมรรถนะครูและทักษะชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อ
คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.**
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2533). **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ.** กรุงเทพฯ:
ตรีรณสาร.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2535). **สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). **หลักสูตรและการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรัตน์ ก้อนนาค. (2554). **แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยนาท**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- สุรรัตน์ ชำมสาม. (2554). **กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, กำแพงเพชร.
- เสาวลักษณ์ รัตน์วิเศษ. (2551). **หลักการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ได้ผล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- อานนท์ ถิ่นภูเขียว. (2557). **รูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษาศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ป.ร.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อำภา บุญช่วย. (2537). **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อำรุง จันทวานิช. (2547). **แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่สถานศึกษาคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อำไพ สุจริตกุล. (2534). **ครุธรรมครูไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). **ภูมิปัญญาชาวบ้าน 4 ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Ann, T. and Ook, T. (2001), **The Evaluation of Total Quality Management, in Korean, American**. Christian Ministry, Pepperdine University.
- Baldwin, M. (2002). Total quality management in higher education: The implications of internal and external stakeholder perceptions. **Dissertation Abstracts International**, 63-05 A, 102.
- Bateman, T. S. and Snell, S. A. (1999). **Management: Building Competitive Advantage** (4th ed.). Boston: Irwin McGraw-Hill.
- Beauchamp, G. (1981). **Curriculum Theory**. Itasca, Illinois: F.E. Peacock.
- Bloom, B. S. (1976). **Human Characteristic and School Learning**. New York: McGraw-Hill.

- Carroll, J. B. (1963). A Model of Learning. **Teacher College Record**, 64, 726–733.
- Dale, E. (1965). **Audio–Visual Methods Teaching** (2nd ed.). New York: Hot, Rinchart and Winston.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M. and Donnelly, J. H. (1973). **Organizational: Structure, Process, Behavior**. Texas: Business Publications.
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw–Hill.
- Hernandez, J. R. (2001). Total Quality Management In Education; The Application of TQM in a Team School District. **Dissertation Abstracts International**, 62–11A, 211.
- Hills, P. J. A. (1982). **Dictionary of education**. London: Routledge and Kegan Payi.
- Hirtz, P. D. (2002). Effective leadership for total quality management. **Dissertation Abstracts International**, 63–05 B, 132.
- Hodgetts, R. M. (1990). **Management: Theory process and practice** (5th ed.). New York: Harcourt Brace Javanovich.
- Holt, D. H. (1990). **Management: Principle and Practices** (2nd ed.). New Jersey: Prentice Hall, Cliffs.
- Hough, J. B and Duncan, J. K. (1970). **Teaching: Description and Analysis**. Ontario: Addison–Wesley.
- Howard, G. (1985). **The mind's new science**. New York: Basic Books.
- Hoy, W. K. and Miskel, C. G. (1991). **Educational Administration: Theory Research and Practice** (4th ed.). New York: Harper Collins.
- Kreitner, R. (1988). **Mangement** (7th ed.). Boston: Houyton Miffin Company.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607–610.
- Luther, G. (1937). Paper on the Science of Administration. In the Luther, G and Lyndall, U (Eds.), **Notes on the Theory of Organization**, (p. 13). New York : Institute Of Public Administration.
- Moore, K. D. (1992). **Classroom Teaching Skills**. New York: Mcgraw Hill.
- Morton, J. A. (1971). **Organizing for Innovation a Systems Approach to Technical Management**. New York: McGraw–hill.

Newby, F. (1998). Total Quality Management and the Elementary School.

Dissertation Abstracts International, 59-01 A, 89.

Piaget, J. (1963). **The origins of intelligence in children**. New York: W.W. Norton and Company.

Robbins, S. and Mukerji, D. (1994). **Managing Organization: New Challenges and Perspectives** (2nd ed.). New York: Prentice-Hall.

Robin, R. and Stuart, K. (1999). **Success Guide to Managerial Achievement**. Virginia: Prentice-Hall.

Saylor, J. G. and Alexander, W. M. (1974). **Planning Curriculum for Schools**. New York: Holt Rinehart and Winston.

Seymour, P. (1980). **Mindstorms: Children, Computers and Powerful Ideas**, Brighton, Sussex: Harvester Press.

Stoner, A. F. and Freeman, E. R. (1992). **Management** (4th ed.). Englewood Cliffs: Prentice-Hill.

Taba, H. (1962). **Curriculum Development Theory and Practice**. New York: Harcourt, Brace and World.

Theodore, T. A. (2001). **The Evaluation of Total Quality Management in a Korean-American Christian Ministry**. Pepperdine University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

1. นายวันสว่าง สิงห์ชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนนครวิทยาคม ระดับชำนาญการพิเศษ
2. นางสาวทอง ธนสิทธิ์ ครูวิชาการ โรงเรียนนครวิทยาคม ระดับชำนาญการพิเศษ
3. ดร.สันติ บรูณชาติ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียนที่เก็บข้อมูลในการวิจัย

ตาราง 10 แสดงรายชื่อโรงเรียนที่เก็บข้อมูลในการวิจัย

ที่	โรงเรียน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
1.	โรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม	แม่เจดีย์	แม่ชะจาน	เชียงราย
2.	โรงเรียนแม่สรวยวิทยาคม	เวียงสรวย	แม่สรวย	เชียงราย
3.	โรงเรียนป่าแดดวิทยาคม	ป่าแดด	ป่าแดด	เชียงราย
4.	โรงเรียนแม่ฮ้อวิทยาคม	แม่ฮ้อ	พาน	เชียงราย
5.	โรงเรียนดอยงามวิทยาคม	ดอยงาม	พาน	เชียงราย
6.	โรงเรียนนครวิทยาคม	สันมะเค็ด	พาน	เชียงราย
7.	โรงเรียนพานพิทยาคม	เมืองพาน	พาน	เชียงราย
8.	โรงเรียนพานพิเศษพิทยา	สันติสุข	พาน	เชียงราย
9.	โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม	เวียงป่าเป้า	เวียงป่าเป้า	เชียงราย
10.	โรงเรียนวาวีวิทยาคม	วาวี	แม่สรวย	เชียงราย
11.	โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม	ดงมะดะ	แม่ลาว	เชียงราย

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มย่อยที่ 2
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย
นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
และเพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาคุณภาพการจั
การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 36 จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจั
การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 36 จังหวัดเชียงราย จึงขอความกรุณาท่านได้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและ
โปรดตอบทุกข้อ ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามของท่านจะใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น
และจะนำเสนอในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านแต่อย่างใด

ชัชสิทธิ์ จันตาโลก

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงหรือตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ

1. ชาย   2. หญิง

2. อายุ

1. 25-30 ปี
 2. 31-35 ปี
 3. 36-40 ปี
 4. 41-45 ปี
 5. 46 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี   2. ปริญญาตรี
 3. ปริญญาโท   4. สูงกว่าปริญญาโท
 5. อื่น ๆ.....

4. รายได้

1. 5,000-10,000 บาท   2. 10,001-15,000 บาท
 3. 15,001-20,000 บาท   4. มากกว่า 20,000 บาท

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย

รายการคำถาม	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านผู้บริหาร					
1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียน					
2. ผู้บริหารสร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้กับคณะครูในโรงเรียน					
3. ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษา					
4. ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการศึกษา					
5. ผู้บริหารมีศักยภาพในการบริหารการศึกษา					
6. ผู้บริหารมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นด้านต่าง ๆ					
7. ผู้บริหารมีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียน					
8. ผู้บริหารปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดี					
9. ความสามารถในการนำครูผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา					
10. ผู้บริหารมีการมอบหมายงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงานตามความรู้และความสามารถ					

รายการคำถาม	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านครู					
1. ครูผู้สอนมีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู					
2. ครูผู้สอนมีการสนทนาอย่างสร้างสรรค์					
3. ครูผู้สอนเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง					
4. ครูผู้สอนมีปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง					
5. ครูผู้สอนมีการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน					
6. ครูผู้สอนจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน					
7. ครูผู้สอนมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน					
8. ครูผู้สอนมีการพัฒนาทักษะชีวิต และสุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน					
9. ครูผู้สอนมีการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับผู้เรียน					
10. ครูผู้สอนมีความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้					
ด้านผู้ปกครอง					
1. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา					
2. ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษา					
3. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา					

รายการคำถาม	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ ในกระบวนการสอนของครูผู้สอน					
5. การจัดสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับ ผู้ปกครองทราบโดยช่องทางที่หลากหลาย					
6. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการ ด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา					
ด้านผู้เรียน					
1. ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร					
2. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด					
3. ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา					
4. ผู้เรียนมีทักษะความสามารถในการ เข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสาร เพื่อพัฒนา ตนเอง					
5. ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ เทคโนโลยี					
6. ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ					
7. ผู้เรียนธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย					
8. ผู้เรียนศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติตน ตามหลักศาสนา					
9. ผู้เรียนเคารพเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์					
10. ผู้เรียนประพฤติตรงตามความเป็นจริง ต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ					
ด้านสิ่งแวดล้อม					
1. มีสื่อเครื่องมือในการเรียนการสอน ที่ทันสมัยอย่างเพียงพอ					

รายการคำถาม	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอ					
3. มีอาคารเรียน อาคารประกอบ มีความแข็งแรง มั่นคง และเพียงพอต่อนักเรียน					
4. มีห้องสมุดมีหนังสือ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย และเพียงพอ					
5. มีห้องคอมพิวเตอร์พร้อมปฏิบัติการเพียงพอต่อการเรียนการสอน					
6. มีห้องวิทยาศาสตร์พร้อมปฏิบัติการทันสมัยเพียงพอต่อการเรียนการสอน					
7. มีห้องปฏิบัติการทางภาษาที่ทันสมัยเพียงพอต่อการเรียนการสอน					
8. มีห้องจริยธรรมเพียงพอต่อการเรียนการสอน					
9. มีโรงอาหารเพียงพอสำหรับนักเรียน					
10. มีห้องประชุมเพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอน					
ด้านชุมชน					
1. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน					
2. ผู้ปกครองและชุมชนมีเจตคติที่ดีในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา					
3. มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน					
4. การจัดกิจกรรมที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ					
5. คณะครู ผู้ปกครอง หน่วยงานต่าง ๆ มีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ทักษะด้านต่าง ๆ					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
จังหวัดเชียงราย

1. ด้านผู้บริหาร

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

2. ด้านครู

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3. ด้านผู้ปกครอง

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

4. ด้านผู้เรียน

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

5. ด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

6. ด้านชุมชน

ปัญหา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านกรุณาตอบแบบสอบถาม
นายชัยสิทธิ์ จันทาโลก
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

ภาคผนวก ง ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ตาราง 11 แสดงผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

รายการ	ข้อ	ความคิดเห็น			รวม	สรุปค่า IOC	แปลผล
		ของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ด้านที่ 1 ด้านผู้บริหาร	1	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	2	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	3	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	4	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	5	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	6	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	7	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	8	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	9	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	10	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
ด้านที่ 2 ด้านครู	1	0	1	1	2	0.66	ใช้ได้
	2	1	1	0	2	0.66	ใช้ได้
	3	1	0	1	2	0.66	ใช้ได้
	4	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	5	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	6	1	0	1	2	0.66	ใช้ได้
	7	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	8	0	1	1	2	0.66	ใช้ได้
	9	1	1	0	2	0.66	ใช้ได้
	10	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
ด้านที่ 3 ด้านผู้ปกครอง	1	1	0	1	2	1.00	ใช้ได้
	2	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	3	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	4	1	1	0	2	1.00	ใช้ได้

ตาราง 11 (ต่อ)

รายการ	ความคิดเห็น				รวม	สรุปค่า IOC	แปลผล
	ของผู้เชี่ยวชาญ						
	ข้อ	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
	5	0	1	1	2	1.00	ใช้ได้
	6	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
ด้านที่ 4	1	1	0	1	2	1.00	ใช้ได้
ด้านผู้เรียน	2	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	3	1	0	1	2	1.00	ใช้ได้
	4	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	5	0	1	1	2	1.00	ใช้ได้
	6	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	7	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	8	1	1	0	2	0.66	ใช้ได้
	9	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	10	1	0	1	2	0.66	ใช้ได้
ด้านที่ 5	1	0	1	1	2	0.66	ใช้ได้
ด้านสิ่งแวดล้อม	2	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	3	1	1	0	2	0.66	ใช้ได้
	4	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	5	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	6	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	7	1	0	1	2	0.66	ใช้ได้
	8	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	9	1	1	0	2	0.66	ใช้ได้
	10	0	1	1	2	1.00	ใช้ได้
ด้านที่ 6	1	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
ด้านชุมชน	2	1	0	1	2	0.66	ใช้ได้
	3	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	4	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
	5	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก จ ตารางแสดงการวิเคราะห์หาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ชื่อผู้วิจัย / ชื่อวิจัย	ปัจจัยด้านผู้บริหาร	ปัจจัยด้านครู	ปัจจัยด้านผู้เรียน	ปัจจัยด้านผู้ปกครอง	ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม	ปัจจัยด้านชุมชน	ปัจจัยด้านหลักสูตร	ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน	ปัจจัยด้านแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้
กฤษยา ตันติผลาชีวะ	✓			✓	✓					
ศรียุทธ ไซกาชะ	✓			✓						
วิลาวัณย์ เสมรสุต			✓	✓						
พนิจดา วีระชาติ				✓						
ปวีณา อ้นสุวรรณ		✓		✓						
จอรัน คาร์รอด					✓		✓			✓
บลูม			✓				✓		✓	
กฤษณิศา เนียมเทศ					✓	✓				
อำภา บุญช่วย		✓								
ธเนศ ชำเกิด			✓		✓					
ดลใจ ตันเจริญ					✓	✓				
สุนน อมรวินวัฒน์			✓					✓		✓
ประวีตา มีเปี่ยมสมบูรณ์	✓	✓	✓	✓		✓				
มนตรี บุญธรรม	✓	✓		✓		✓				

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล ชัยสิทธิ์ จันตาโลก
วัน เดือน ปี เกิด 22 มิถุนายน 2527
ที่อยู่ปัจจุบัน 105 หมู่ 11 ตำบลสบเตี๊ยะ อำจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนนครวิทยาคม จังหวัดเชียงราย
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ครู

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2557 ครู โรงเรียนนครวิทยาคม จังหวัดเชียงราย
พ.ศ. 2555 ครูผู้ช่วย โรงเรียนนครวิทยาคม จังหวัดเชียงราย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2550 ศศ.บ. (ดนตรี), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่

ผลงานตีพิมพ์

ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ชัยสิทธิ์ จันตาโลก (ผู้บรรยาย). (11 มิถุนายน 2559). ปัจจัยการพัฒนาคณาภพ
การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มย่อยที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย. ใน **การประชุมทาง
วิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2** (หน้า 1720-1732). พะเยา: กองบริหาร
งานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ -